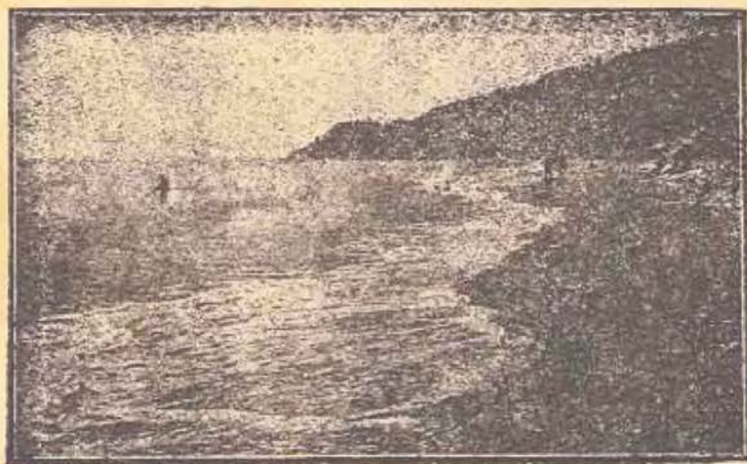
V. Stroescu şi N. Pantely Stanciu.

DOBROGEA NOUĂ

PE CĂILE STRĂBUNILOR

Editura Tipografia „Comerciala" Iv. D. Smocof & Comp.
Bazargic.
— 1924 —

DOBROGEA NOUĂ

PE CĂILE STRĂBUNILOR

DE

V. Stroescu şi **N. Pantely Stanciu**

CU O PREFAŢĂ DE D-l PROFESOR C. MOISIL,
DIRECTORUL GENERAL AL ARHIVELOR STATULUI.

VOL. I.

ISTORICUL DOBROGEI NOI. PRINTRE NEAMURI. CREDINŢE RELIGIOASE. TRECUTUL SOLULUI şi TOPOGRAFIA SA. INSTRUCŢIUNEA. SITUAŢIUNEA GEOGRAFICĂ şi ÎMPĂRŢIREA ADMINISTRATIVĂ. BAZARGICUL, BALCICUL. CALIACRA.

Editura Tipografia „Comerciala" Iv. D. Smocof & Comp.
Bazargic.
—1924.—

Fotografii de V. Stroescu.
Zincografii I. Brand.

Prefață.

O descriere a Dobrogei Noui—a Cadrilaterului—pentru realipirea căreia s'a depus atâtea sforțări și pentru a cărei păstrare s'a vărsat apoi atâta sânge, nu poate fi decât binevenită astăzi, când în toate straturile poporului nostru se manifestă o dorință arzătoare de a ne cunoște cât mai bine țara, de a ne înțelege cât mai mult unii pe alții.

Dacă numele de „*Cadrilater*“ dat părții de sud a Dobrogei este un termen militar, în schimb numele de „*Dobrogea Nouă*“ este o simplă expresie administrativă, care arată numai, că această parte a fost alipită mai în urmă la Patria-mumă. Dar de fapt Dobrogea „Nouă“ și cea „Veche“ formează o singură regiune din punct de vedere geografic și în multe epoce ale istoriei au format și din punct de vedere administrativ un singur tot.

In tot cursul antichității, ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră până la Silistra și până la Varna eră o singură țară: Sciția mică (*Scythia minor)*, iar în evul mediu până la cucerirea turcească, a fost o singură „eparhie“ a imperiului bizantin.

Dacă după aceea s'a divizat în diferite unități administrative, dacă popoare străine au fost colonizate printre locuitorii băștinași de origină traco-romană și dacă la 1878 partea de jos a fost despărțită de cea de sus care s'a alipit la statul românesc, aceasta nu însemnează că unitatea milenară a provinciei a fost di-

strusă, nici că predominația etnică și culturală a Românilor dobrogeni a fost prea mult știrbită. Au fost de ajuns cei câțiva ani de vieață comună ce au urmat anexiunii din 1913, pentru că spiritul culturii românești să străbată adânc și în Dobrogea „Nouă“ și să o contopească iaraș cu provincia de care fusese ruptă timp de trei decenii și jumătate.

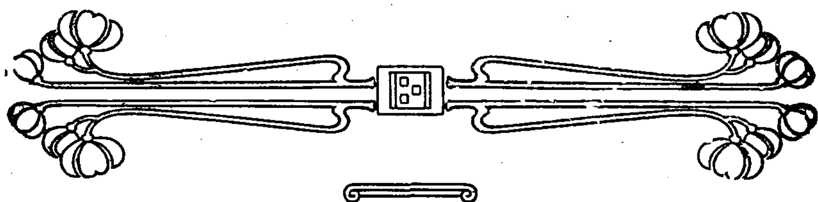
Deaceea descrierea Dobrogei Noui prezintă o importanță cu totul deosebită; ea ne va arătă și cât de mult a fost înstrăinată această regiune și până la ce grad s'a putut infiltră aci cultura românească.

Volumul de față, redactat cu atâta conștienciozitate și cu atâta entuziasm de autori, constitue numai prima parte a descrierii Dobrogei „Noui“: studierea vieții, limbii, credințelor, obiceiurilor și trecutului diferitelor populații ce trăesc împreună în această regiune puțin cunoscută țării noastre. Cetitorul va găsi aceste cestiuni expuse cu multă pricepere și cu o bogată informație în această primă parte a lucrării și pe lângă ele descrierea amănunțită a orașelor. Alte volume vor cuprinde descrierea satelor, și cătunelor, cu vieața lor caracteristică și cu indicația locurilor unde s'au descoperit monumente istorice.

Sunt încredințat, că această primă descriere completă și amănunțită a Dobrogei „*Noui*“ va fi bine primită de publicul nostru cult și va contribui la cunoașterea exactă a situației din acest ținut.

14 Oct. 1924.
București

Const. Moisil,
Profesor, Directorul General
al Arhivelor Statului.

Istoricul Dobrogei-Noi.

Incursii de Popoare.

Prefaceri şi asezări.

In negura vremurilor indepărtate, acest ţinut a fost locuit de un popor, de neam aric, umblând din loc în loc căiare. Locuinţele lor erau carele, iar toată averea, turmele.

Nemuritorul **Herodot**, părintele istoriei, descrie pe larg acest popor numit Sciţi.

Popor răsboinic, venit din părţile răsăritului, trăià din incursiuni.

Bea cu lăcomie sângele celui căzut în luptă. Cupele lor, craniile invinşilor; şervetele, pielea de pe cap; mândria lor, frâiele împodobite cu astfel de şervete.

După incursiuni, răsboinicii aduceau prăzile în faţa regelui.

„ De zece braţe, noi n'avem nici o frică,
„ Sburăm la luptă dreaptă ca fulgerul ce pică;
„ Iar sângele din suliţi curgeà ca un izvor,
„ Pentru înpărţirea prăzii, iată capetele lor:“

(După D. Bolintineanu)

Crunt tablou!

Le plăceà baea de aburi. Legau sus trei pari, în formă de cort, acoperiţi cu stofe de lână, iar înăuntru pe bolovani înroşiţi aruncau boabe de cânepă. In mijlocul aburilor, scoteau strigăte de veselie. Femeele se ungeau cu o alifie preparată din lemn de chiparos, cedru, reşini şi după două trei zile se ştergeau.

Legământul de credinţă se faceá înmuind săbiile şi săgeţile în o cupă cu sânge, scos cu sula din vinele lor.

Odată pe an, magistratul tribului chemà pe luptători, să bea dintr'o cupă cu sânge şi apă, spunându-le: **„onoare celor ce au omorît duşmani; ruşine celor fricoşi!"**

Monede de bronz dela Canites.

Când regele muriá, i se scoteau viscerele, punându-se în loc plante mirositoare, mirodenii şi boabe de anison, iar corpul se acoperiá cu cearà. Corpul pregătit astfel, erá purtat pe un car, în faţa supuşilor, cari se schingiuiau spre a-şi arătá durerea.

Monede de bronz dela Canites.

Mortul se ţineà 40 zile, purtat pe la toate rudele făcându-se mese încontinuu şi apoi înmormântat.

In mormânt se puneau o soţie din ale sale, slujitori şi sticle cu aur; iar deasupra înjuruiţi 50 călăreţi cu caii, omorîţi şi sprijiniţi de stâlpi.

Erà garda de veghere.

Fiecare supus aruncá câte o bucată de pământ peste mormânt, obiceiu transmis până la noi.

Sciții aveau vrăjitori, cari profetizau.

Zeii lor cereau jertfe animale şi chiar prinşi în lupte. Se pomenesc: **Tabite**—Vesta: **Papaeus**—Jupiter, **Apia**—Pământul. **Eutorirus** — Apolon, **Artimpansa** — Afrodita, **Tamimasada**—Poseidon, etc;

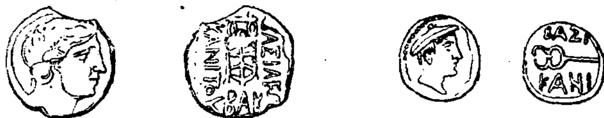
Cultura greacă, din oraşele de pe litoralul **Mării** Negre, a avut o influență asupra curților regilor sciți, după cum s'a putut dovedi şi din monedele găsite.

Cunoscutul numismat, d-l M. C. Suțu a descoperit 5 regi sciți: **Canites**, **Charaspes**, **Tanusa**, **Acrosas**, şi **Sarias**.

Monede de bronz dela Canites.

Tipul monedelor regale era: Capul lui Zeus, cu barbă şi cu părul legat cu o bantă lată, la Canites pe revers o acvilă, pasărea favorită a lui Zeus, sau o măciucă; la Acrosas un corn de abondență, la Sarias un spic şi o faclă, etc.

Monede de bronz dela Canites

Monedele aveau trei mărimi 22—34 m. m. diametru, sau 17—18 m.m. ori 13—14 m.m—

Prin secolul al 6 lea, înainte de Hristos, Sciții făceau dese incursiuni în țările bogate ca Media, Persia, etc.

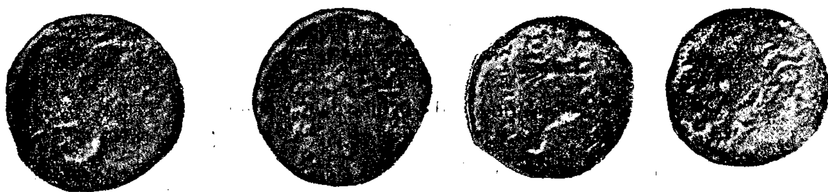
Persanii supărați, trimit pe Greci cu corăbiile lor pe Marea Neagră, să pătrundă pe gurile Dunării şi să construească un pod, în timp ce oştile sub conducerea **Marelui Darius-Histaspe** trec **Elespontul** şi intră în **Sciția**, îndreptându-se către locul unde e astăzi Tulcea. Arhitectul **Mandrocles** din Samos construi podul.

Sciţii însă s'au retras din faţa oştirilor ce înaintau. Deşi Perşii ajunsese până în sudul Basarabiei, totuş nu puteau vedeá pe inamic.

Atunci sfatul de răsboiu hotârî întoarcerea, dar pe drum îi ajunse un sol cu o pasăre, un şoarece, o broască şi cinci săgeţi.

Marele Darius le tălmăci acestea ca semne de supunere, dar servitorul **Gobrias** cu sfială zise: „Mărite Doamne, sunt semnele că nu veţi scăpà de săgeţile Sciţilor, decât prefacându-vă în păsări, să sburaţi în văzduh; sau în şoareci, să întraţi în pământ; sau în broaşte, să săriţi în apă!.

„Aceasta s'a întâmplat pe la 513 în. de Hristos.

Monede de bronz dela Tanusa şi Charaspes.

In această expediţie, Perşii întâlniră triburi getice pe cari le bătură.

Istoricii **Tucididi** şi **Dio Cassius** pomenesc de Geţi între munţii **Haemus** şi fluviul Istru.-

Din ramurile Geţilor, tribul **Crobyzilor** erà către cetatea Drâstorului, iar **Tirizii** la est spre Caliacra.

Monede de bronz dela Acrosas.

Prin peşterile de pe malul mării au trăit **Troglodiţii.**

Prin secolele al V-lea şi al IV-lea înainte de Hristos s'au aşezat Grecii, mai ales din Milet, întemeind oraşe ca **Bizone** (Cavarna), **Dionysopolis** (Balcic) etc

Filip II (359—326 în Hr). regele Macedoniei, a avut de luptat cu tribul trac al **Odrişilor.** El ia în căsătorie pe **Medopa**, fiica regelui get **Cotelas**, care stăpâniá dela gurile Dunării până la Odesus.

Aşà se încheie alianţă între Macedonia şi Geţia.-

Geţii erau incursionişti. Se ocupau puţin cu agricultura.

In timpul lui **Alecsandru cel Máre**, centrul puterii getice erá în câmpia Munteniei.

Monede de bronz dela Acrosas şi Sarias.

Ariianus povesteşte de mai multe incursii ale acestui popor, ceeace decise pe Alxandru cel Mare să vină cu oşti, să bată triburile getice, ce le întâlni. Trecu Dunărea şi atunci abià găsi un lan de grâu şi un oraş de lemn.

Regele Macedoniei se întoarse încununat de laurii izbânzii.

Monede de bronz dela Sarias.

Ca dovadă de stăpânirea macedoniană s'au găsit stateri de aur şi argint dela Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare, apoi drahme şi tetradrahme macedoniene.

Pe la 302 în. de Hr. acest ţinut intră în stăpânirea lui **Lizimac**, urmaşul lui Alexandru cel Mare.

Geţii dând ajutor Tracilor, Lizimac supărat, trimite pe fiul său contra lor, dar e prins şi nu e liberat

de cât dând în căsătorie regelui get pe sora regelui Macedoniei, adică pe mătuşă-sa.

Lizimac, după câţiva ani, îşi duse comorile în cetătea Tirizis (Caliacra) şi porni războiu contra geţilor, dar armata Macedoniană constransa de foame se predă.

Dromihete, regele get, tratează cu politeţă pe cumnatul său. La prânzul dat în **Helis**, Macedonenilor li s'au servit mâncări alese şi'n vase scumpe; iar Geţilor **mâncări simple şi'n vase de lemn.** Dromihete întrebă

Monede de aur dela Filip II şi Alexandru cel Mare.

pe cumnatul său: „Care masă îţi place?" „Desigur, a noastră răspunse Lizimac. „Atunci," adugă Dromihete „dece căutaţi să cuceriţi o ţară, care-şi hrăneşte fii atât de simplu?„

Scriitorii vechi pomenesc că Lizimac, la întoarcere ar fi murit în apropiere de Acra, poate la **Câzâliu**, (Movila Roşie de lângă Cavarna, unde s'au găsit bucăţi de aur în greutate de un kilogram, ce se cred a fi provenite din armătura frâului său.

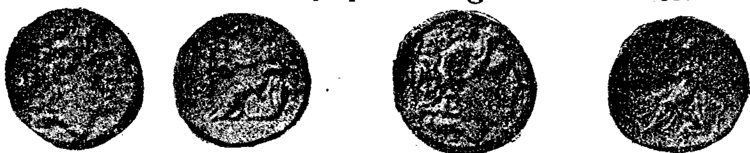
Monede argint dela Filip II şi Alexandru cel Mare.

„ Moartea cu a ei mână faţa lui atinge,
„ Inima-i îngheaţă, vorba i se stinge;
„ Iar vieaţa-i mândră sboară către nori,
„ Ca mirosul dulce unei stinse flori"

(D. Bolintineanu)

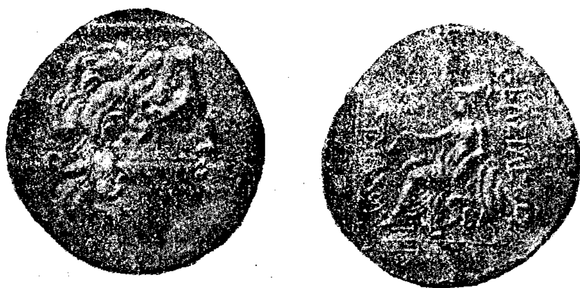
M. Licinius Lucullus, stăpânitorul Macedoniei, ba te pe **Bessi** din muntele Haemus, cucereşte **cetatea** lor **Usoudama** şi supune toată Scytia Minor, (72 in. Hr)

Caius Antoniu Hybrida, praetor, lacom de bogăţie, provocă răscoala **Dardanilor**, Aceştia se uniră cu triburile getice şi Bastarnii şi-l bat la **Istros**, 59 în. Hristos.- O altă ramură a poporului get e a **Dacilor**.

Stateri de aur şi de argint dela Lysimac.

Dio Cassius spune:. Dacii **locuesc de ambele** părţi ale Istrului, dintre cări **acei ce sunt din dreapta** fluviului sunt vecini cu **Tribalii**, şi **aparţin de prefectura Misienilor** şi se numesc **Misi**; **acei ce locuesc pe malul** nordic al Dunării se numesc **Daci, fie că sunt Geţi** sau Traci, dela acei **Dii** cari locuiau cândva în Rodope".

Tetradrahmă de argint dela Lysimac.

Istoricul Tucidide pomeneşte şi el de Dii.

Cu timpul Geto-Dacii s'au aşezat.

Regele **Boerebista** reuşeşte să supună toate triburile până aproape de Varna; iar la Ecrene de astăzi, se zice, ar fi avut reşedinţa de vară.

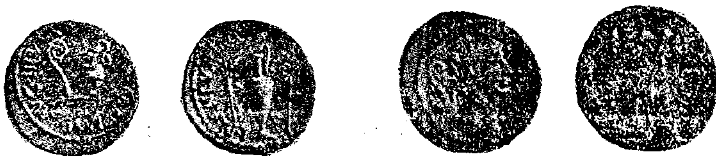
După moartea lui Boerebista, triburile prea de timpuriu închegate se despărţiră.

Murind la Roma **Cezar**, se iveşte răsboiul civil.

Solul dac, trimis la Octavian, nu reuşi să închee alianţă cu el şi se dete de partea lui Antoniu.

Octavian câştigă însă pe Geţi.

Roles sau **Oroles**, regele unui trib get, făcu să înţeleagă, că desbinările dintre diferite triburi, trebuie să înceteze şi le dădu exemplu cu doi câini cari se mâncau şi la vederea unui lup se luară amândoi după el.

Dinari romani republicani.

In adevăr, Dacii, sub **Dicomus**, merg în ajutorul lui Antoniu. Octavian, celalt triumvir, văzând aceasta, trimise pe **Marcus Licinius Crasus**, guvernatorul Macedonii, care reuşeşte a atrage pe Oroles de partea sa. Dacii şi Bastarnii sunt bătuţi şi alungaţi peste Dunăre.

La întoarcerea în Tracia, armata lui Crasus e atacată de mai multe triburi getice şi mare parte prinsă.

Aureus şi bronz mijlociu dela Traian.

Oroles aveà un mare duşman, pe **Dapix**, regele unui trib get. Ca să scape de el, ceru ajutor aliatului său. In adevăr Crasus vine, înconjoară cetatea lui Dapix şi prin capitulare pune mâna pe ea.

Pentru a terminà odată cu turburările, Crasus reuşeşte a supune toate triburile getice.

Devenind împărat Octavian, la atacul Dacilor sub conducerea regelui **Cotiso**, trimite pe **Lentulus**.

Acesta-i bate şi omoară toate căpeteniile.

Dela Daci s'au găsit monede de argint, imitaţii după tetradrahmele lui Filip al II-lea, cu tipurile degenerate, având pe revers 2-3 globule.

Din acel timp Dobrogea s'a numit **Moesia**.

In primii ani după Hristos, **Aelius Catus** bate iarăş pe Daci şi strămută 50.000 în dreapta Dunării; iar în timpul lui **Vespasiăn** (69—79 d. Hr.) din cauza răscoalelor, propretorul Moesiei, **M. Plautus**, strămută 10.000 Geţi.

Bronz mare dela Traian.

Dela impăratul **Domiţian**, Dobrogea începe a se numi **Moesia Inferioară**.

Sdrobirea Daciei şi prefacerea ei în provincie romană de către Marele **Traiăn**, au contribuit la ridicarea

Monede imperiale dela Gordian III.

de monumente neperitoare cum sunt: **Tropaeum Trayani** (Adămclisi pe locul unde a fost omorît generalul roman **Cornelius Fuscus** şi armată sa)-şi **Aptaat Calesi** (Abritus).

„ *Veselească-se dar Roma, căci Traian cel prea slăvit,*
„ *Purtătorul de lumină, lângă Istru-a poposit,*
„ *Noi cetăţi să reclădească, presărând belşug şi pace,*
„ *Intru slava vitejiei oştilor romano-dace:*
(V. Leonescu şi T. Duţescu Duţu)

In săpături s'au găsit dinari romani republicani, precum şi bronzuri dela Traian, Gordian al III-**lea**, Filip Arabul, etc.

Monede bizantine de aur.

Traian a mutat legiunea V-a la **Troesmis** [Igliţa] şi XI-a la **Dârstor**, formând un puternic punct de apărare.

Monedă de bronz dela Justinian.

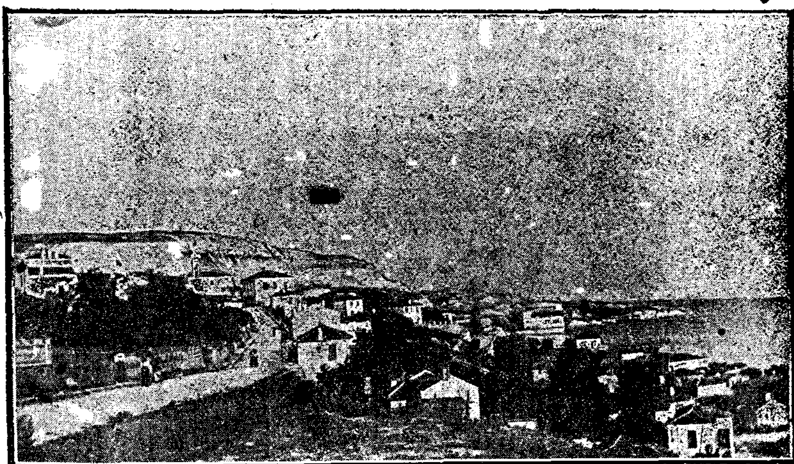
Tot în scop de apărare, Romanii au construit o linie strategică dealungul Dunării (**Limes Danubianus**) şi alta dela **Axiopoli** (Cernavoda) la **Tomis**, formate din şosele, pe cari erau turnuri de lemn, având în spate **valuri** de pământ pentru adapostul soldaţilor şi din distanţă în distanţă turnuri înalte din piatră, pentru observare.

In jurul lagărelor se aşezau diferiţi negustori şi

meseriaşi, organizaţi în societăţi, din cari au ieşit canabiile.

Canabiile cu timpul au devenit vicii şi sub ultimă formă municipii.

„ Minunată e a vremii taină fără de hotar,
„ Se fărâmă vechi noroade şi noroade noi răsar,
« Ce urzindu-şi hărnicia înotr'o zi de sărbătoare,
« Işi râdică fruntea lată, către al slăvii mândru soare.
„ Aşà, aşijderi, din norodul dac, în lupte oţelit
„ Şi din oştile romane presărate'n răsărit,

Dionysopolis (Balcic).

« Prin a nunţii încuscrire, vatră nouă se clădeşte
„ Şi prin har ceresc, mai trainic încuscritul neam sporeşte.

(*V. Leonescu şi Duţescu Duţu*)

Pela 238 d. Hr. **Bastarnii** şi **Carpii** trec Dunărea şi stăpânesc mai mult timp această parte.

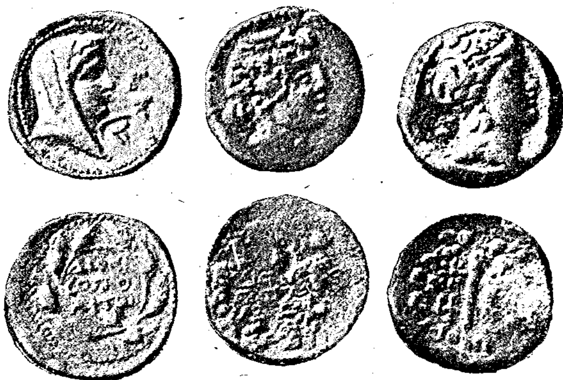
Impăratul **Decius** (249-251 d. Hr.) şi fiul său **au** fost omorîţi în luptele cu Goţii lângă **Abritus** la **Forum-Semproni**, după cum povestesc **Dixippus, Jornandes** şi **Cassiodor.**

După o inscripţiune, împăratul **Aurelian** (270—275)

bate şi el pe Goţi la **Carsium** (Ceatal Orman) şi **Sucidava** (n. e. de Silistra) şi reface cetatea Dârstorului. Bastarnii şi Carpii îi devin aliaţi şi servesc ca străjeri în contra barbarilor îndepărtaţi.

Armatele păziau numai punctele fortificate şi ţara reluă vechiul nume de **Scytia Minor**, având capitală Tomis.

„ *S'auzià din când în când*
„ *Vuet surd, grozave şoapte*
„ *Ce veniau din miăzănoapte,*
„ *Sgomot lung, înaduşit,*
„ *Ce venià din răsărit.*"
(*V. Alexandri*)

Monede de bronz bătute în Dionysopolis 200-72 în Hr.
1) Demetra, pe revers coroană şi înscripţia; 2 şi 3) Dionysos, pe revers coroană de viţă de vie.

In timpul lui **Constantin cel Mare** (306-337), **Sarmaţii**, împinşi de Goţi, năvălesc în Dobrogea de azi, dar sunt bătuţi şi iau rolul de străjeri. Goţii sunt respinsi de mai multe ori.— Tot în acest timp, se fondează cetatea **Transmarisca** (Turtucaia) după cum arată **Procopius**.

Sub Imparatul **Valens** (364—378) o armata e trimisă contra Goţilor, iernează în împrejurimile Balcicului şi apoi în primăvara înaintează în Dobrogea Veche până la **Noviodum** (Isaccea), trece Dunărea şi bate pe Goţi.

Imparatul **Teodosiu** (379—395) mai târziu îi bate iarăş şi

pentru a scăpà de năvălirile lor, le primeşte rugămintea de a se stabili în imperiul său.

După despărţirea imperiului roman în cel de răsărit şi apus, apar **Hunii**, cari distrug şi Tomisul.

„ *Vin potop, potop cu toţii,*
„ *Pe cai iuţi ca rândunele,*
„ *Fără frâie, fără şele,*
„ *Cai sirepi ce fug ca vântul*
„ *De cutremură pământul!*
„ *Mulţi sunt ca nisipul mării,*
„ *Mulţi ca ghiarele mustrării.*"
[V. Alexandri]

La Drâstor s'a născut, **Aetiu**, cel mai vestit general roman.

El reuşeşte a bate pe **Huni**, de sub comanda supranumitului **Biciul lui Dumnezeu**, **Atila**, în **campiile Cata launice la 451**.

Pe la anul 514 Vitalianus, comandant al popoarelor din Sciţia, originar din **Zaldapa** (poate Bazargic), a strâns o armată de 60.000 soldaţi cu care porni contra împaratului Anastasius, care fu silit a primi condiţiunile impuse.

Un neam nou apare. E acel al **Avarilor**.

De doua ori au pătruns în Sciţia.

Teophylactus pomeneşte de două expediţii bizantine în contra lor. Aceste au trecut prin Zeldapa. Avarii au trimis deputaţiuni la Justinian (527—565) cerând pământ, dar n'au obţinut.

Justinian întăreşte graniţa prin organizarea cohortelor şi râdicarea de castele şi fortificaţiuni. Şi astăzi se găsesc urmele acestor întărituri, în localitaţile de acum, la Carapcea, Şabla, Câlacichioi, Ecrene, Teche, Hamzalar, Echişce, Preselenţi, Calaigi-dere, Hasarlâc, Şahangi, Beibunar, Iurtluc, Aratmagea, Turtucaia, etc.

Din timpul lui Justinian s'au gasit monede de aur, argint şi bronz.

Pe la 577 sosesc **Slavinii**, împinşi de Avari.

Generalul roman **Priscus**, din ordinul împăratului **Mauricius**, trece Dunarea, îi bate şi se reîntoarce la Drâstor (592).

La anul 600, Slăvii se așează definitiv în Dobrogea, intrând în relațiuni de prietenie cu neamurile locale.

In secolul al VII-lea, pe la 634, **Bulgarii** dintre Nistru și Dnipru, sub **Cubrat**, se revoltă în contră Avarilor, dar sunt bătuți și fugăriți, unii ajungând până'n Franța, unde sunt nimiciți de regele **Dagobert**.

Sub **Asparuch**, fiul lui Cubrat, ei trec Nistrul în Basarabia și încep incursiunile în imperiul de răsărit, prădând în lung și'n lat.

Vas de bronz găsit în mauzoleul desgropat în Balcic. (Iulie 1907).

Constantin al IV-lea Pogonat aleargă întru întâmpinarea lor cu o armată de uscat și cu o flotă care aveá să pătrundă prin Marea Neagră în Deltă, oprindu-le astfel năvălirea.

Impăratul inbolnăvindu-se însă, se întoarce la Mesemvria, iar trupele sale neştiind ce s'a întâmplat, se speriară.

Asparuch le atăcă, le goneşte şi coprinde chiar Varna (679). (Histoire de la Bulgarie par Guerin Songeon.) Prin lupte norocoase capătă aceste locuri unde se aşează, dând lovitură Bizantinilor. Lanţul de întărituri nu mai erà o piedică pentru Bulgari. Ei îşi formară o armată după sistemul Romanilor şi întăresc trecătorile din munţii Haemus.

Justinian al II-lea însă nu voì să ţină seamă de tratatul încheiat de Constantin Pogonat şi cu o armată mare

Monede bătute în Dionysopolis.
1) Alex. Sever, cap sau bust, pe revers Dionysos.
2) Gordian, cap sau bust, pe revers Dionysos ţine paharul şi sceptrul, jos pantera şi litera E.
3) Gordian, iar pe revers Nemesis ţine în mână cornul de abondenţă şi balanţa.

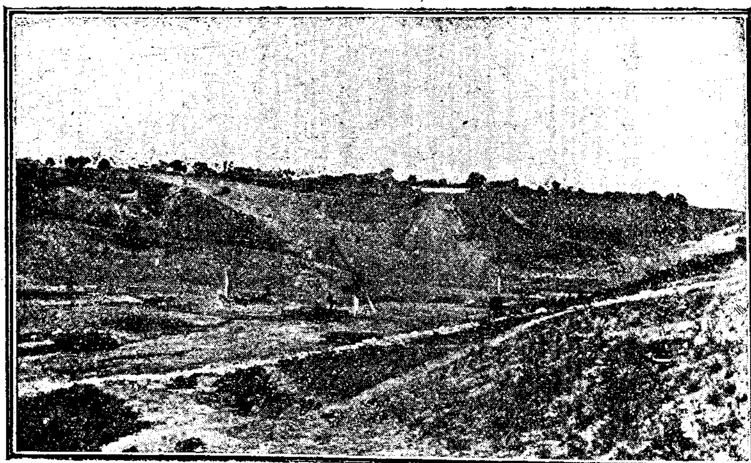
venì în contra lor şi-i învinse, dar după puţin timp, Bulgarii atăcară oştile bizantine şi le nimici. Justinian se împacă cu ei şi la 705 dă lui Terbel, şeful lor, titlul de Ţar. Bulgarii îşi pun bazele statului în Moesia inferioară şi în Şcitia Minor. Incet-încet îşi lasă obiceiurile dela Volga şi-şi păstrează doar numele, căci dăduse de o masă de oameni cu gospodării stabile.

O sută şi mai bine de ani au urmat lupte între Bulgari şi celelalte neamuri.

La 807, Crum, general vestit, şeful Bulgarilor din Panonia, este ales Ţar al Bulgarilor. El purtă o serie

de victorii la **Serdica** (Sofia), Mesemvria, Adrianopole şi chiar la Constantinopole. Guerin Songeon în „Histore de la Bulgarie“, arată că în armata sa luase şi pe Valachi.

Printre urmaşii lui Crum, cităm pe **Boris**, care se urcă pe tron la 834. Făuritor de planul unui mare imperiu, se gândì să lupte contra împăratesei Teodora a Bizanţului. Aceasta îi trimise următorul răspuns: „Dacă tu intri în ţările mele, îţi voiu ieşi în cale şi sper să te înving, iar dacă voiu fi biruită, ruşinea va fi tot a ta, căci ai învins o femee“.

Valea Fântânilor - Echisce.

Pacea s'a făcut, eliberând Bizantinii pe sora regelui, ce se crestinase. Ea avu mare influenţa asupra fratelui său, aşá încât Boris se creştină şi dânsul sub numele de Mihail, iar dupa Rege întreg poporul trecu la creştinism.

Fiul său, **Simeon**, e instruit şi educat la Constantinopole. Ajungând la tron, caută să iee locul împăraţilor din Bizanţ.

In urma unei neînţelegeri ivită intre Bulgari şi Bizantini, împaratul **Leon VI** (886—917) trimite pe generalul **Procopius**, contra Bulgarilor, dar e batut şi omorît, iar soldaţilor prinşi li s'a taiat nasul. (G. Songeon)

Atunci împăratul trimite pe **Nicetas**, să cheme pe Un

guri în contra Bulgarilor.

Regele Simeon se închide în cetatea Drâstorului, cât timp Ungurii au cutreerat țara și au iefuit-o.

Chemând în ajutor pe Pecinegi din regiunile Niprului, Ungurii sunt alungați. Țarul Simeon se îndreaptă apoi spre Constantinopole și la Eschi-Baba bate armatele bizantine.

După regele Simeon, urmează **Petru I** [927—969), în timpul căruia regatul se desparte în două: răsăritul cu Petru și apusul cu **Sisman** din Târnova.

La anul 967, împaratul Bizantin **Nicephor II Phoca**, văzând pe Bulgari desmembrați, chiamă pe Rușii dela Kiev de sub comandă lui **Sviatoslav**, care aveá armată bine organizată. In număr de 10.000, Rușii plecară pe bărci dintr'un trunchiu de copac pe apa Niprului în jos.

Când ajunseră la Dunăre, Bulgarii le ieși înainte, dar speriindu-se de mărimea lor, luară fuga. Rușii cuceresc partea răsăriteană, iar Țarul Șișman se declară pentru ei.

Impăratul Nicephor, recunoscându greșeală, atrase pe regele Petru de partea să prin căsătoria a 2 principese bulgare cu prinți bizantini, dar într'o noapte fu asasinat de soția sa și generalul Zimisces, proclamat împărat.

Prințul Sviatoslav se gândì apoi la Constantinopol și trimise noului împărat **Ioan Zimisces**, sfatul să lase împărăția bizantină și să treacă în Asia, după care se aliază cu Ungurii, Pecinegii și alte neămuri și porni contra Bizanțului.

In lupta groaznică dela **Lule-Burgas**, Rușii însă sunt bătuți.

Impăratul Zimisces trimite o flotă pe Mare, să intre pe Dunare pentru a tăià retragerea Rușilor, iar el înaintează către **Preslav**, unde bate o parte din armata rusească și la Dârstor, unde se întărise restul.

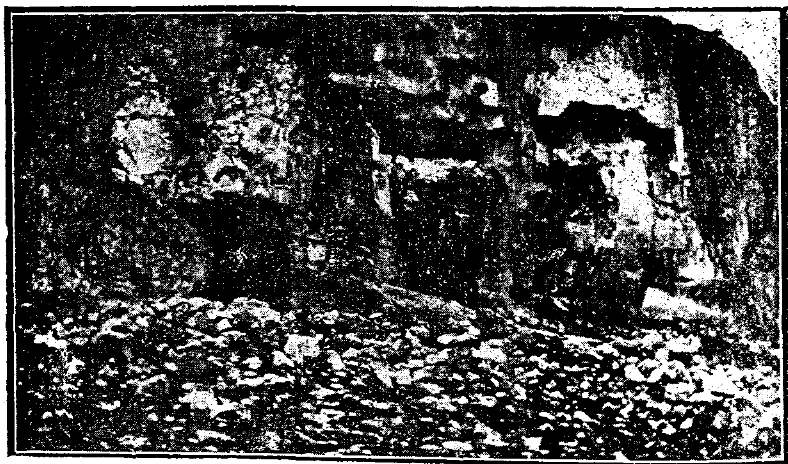
Lupta dela cetate a fost vajnică și e descrisă pe larg de **Gustav Schlumberger** în **L'epoppé byzntine** de **G. Songeon**; de De **Launcuy** în „**La Bulgarie d'hier et de demain**" și de **G. Popa Lizeanu în românește.**

Cetatea a fost luată numai prin capitulare. Ruşii fugind spre Kiev, au fost măcelariţi de Pecinegi şi însuş Sviatoslav căzu mort (973).

Intreaga Dobroge reveni iarăş sub împărăţia romană, iar Boris II-lea, fostul Ţar bulgar, rămase ca un simplu domnitor al Curţii bizantine.

Patriarhul Damian din Silistra plecă în Bulgaria apuseană, căci îi fusese disfiinţat postul.

Bulgarii din apus întreţin cete pentru a susţine răscoale, spre a puteă pune mâna şi pe partea răsăriteană, mai ales în timpul Ţarului Samuel.

Gh.aur evleri (Locuinţele în stâncă ale creştinilor în timpul năvălirilor barbare) satul Şahangi.

Incursiunile Pecinegilor sub **Kegenes** încep.

Impăratul îl atrage şi-l convinge ca împreună cu oastea sa, să respingă pe **Tirachus**, un alt şef principal al Pecinegilor, ce trecuse Dunărea cu 80.000 luptători.

Pela 976-1025, împăratul Vasile II cucereşte Drăstorul, bate pe Bulgari la **Cimba-Longa**, în munţi, luându-le 15000 prizonieri, cărora le scoate ochii şi astfel ia în stăpânire Misia.

Regele Samuel moare de supărare la 1014, iar regatul bulgar e ca şi desfiinţat.

Diferitele triburi de Pecinegi sunt bătute de Bizantini şi în locul lor se ridică **Cumanii**, înfrăţiţi, având aproa-

pe aceelaş limbă. Ei se impun, dând numele lor şi resturilor de Pecinegi.

Constantin Porphyrogenitul, istoric bizantin din secolul X-le, citează 14 oraşe din Mysia, între cari **Dionysopolis Acra**, **Zelpa sau Zeldapa**.

Ana Comnena, pe la sfârşitul secolului XI-lea, vorbeşte de Vlahii din ţinuturile Dunărene din dreapta şi din strâmtorile răsăritene ale munţelor Hem.

Edirìssi, geograf arab dela curtea regelui Sicilei, Roger I., vorbeşţe de Dobrogea numind-o **Bergean**. (Analele Dobrogei 1920 C. Brătescu).

Acest ţinut, Dobrogea de astăzi, a stat sub Bizantini 167 de ani până'n timpul lui Isac II-lea Anghel 1185.

Acest împărat voind să se căsătorească cu fiica regelui ungur **Bela al IV-Lea** şi să aibă o nuntă ca'n poveşti, puse dări mari pe populaţie. Cei care le simţiră mai mult, erau păstorii din munţi. Ei făcură sfat şi se chibzuiră ce cale să apuce. Hotărîrea fu ca, fraţii români **Petru** şi **Asan**, să purceadă cu plângerea la împărat.

Aceştia îl găsiră în lagărul dela **Kypsella**. Arătară tânguirea lor din tot sufletul, mai ales Asan, dar fu lovit peste obraz de un curtean.

Fraţii se intorc ruşinaţi.

In adunarea poporului, cu vorbe ce rup şi inimile mai tari, dânşii îşi arătară durerea şi necinstea ce li s'a făcut.

Răzbunarea cadă pe Bizantini! fu răspunsul unison.

Cei doi fraţi puse să se înalţe o biserică în munţi, zicând că Sf Dumitru făcători de mînuni dela Tesalonic s'a strămutat acolo, spre a-i scăpà de jugul Bizantinilor.

Asan îşi pune coroana pe cap şi pantofii roşii în piciore şî ca rege îndemnă la luptă.

Primele lupte fu un succes al Vlahilor.

Bizantinii favorizaţi de o ceaţă groasă scot pe Valachi din munţî şi-i alungă peste Dunăre. dar nu trecu mult şi Valachii cu ajutorul Cumanilor bat armata bizantină de sub comanda generalului **Cantacusen**.

Ei merg din succes în succes.

Intre 1187-1190, Isac Anghel întreprinde o expediţie în munţii Hem. dar Vlahii întăresc cătăţile de apărare, rămase dela Justinian, încât Bîzantinii sunt siliţi să

se întoarcă prin o strâmtoare către orașul **Berhoe**.

« *Să lovim străinii prn strâmtori adânci,*
« *Să'mbătăm de sânge vulturii din stânci.*
« *Printre stânci Valahii, iată-i au sosit,*
« *Săgețile pleacă, aerul străbate*
« *Armia străină, râurile turbate.*
„ *Soarele pălește. Gemetele adânci,*
„ *Surde, neînțelese, trec din stânci în stânci.*
„ *Coiful se despică. inima slăbește.*
„ *In dreapta și'n stânga sabia lovește*".

(*Bolintineanu*)

Monede de bronz bătute la Dionysopolis.
1) Alex. Sever sau Gordian, pe revers Sarapis cu jertfelnicul aprins ținând și cornul de abondență.
2) Caracala. pe revers Dionysos ține paharul și sceptrul.
3) Caracala, cap sau bust, pe revers Sarapis ține cornul de abondență și coroana, litera D.

Acolo împăratul iși pierde coiful imperial și armată multă. Valahii urmăresc și atacă Varna, Anhialos și chiar Adrianopole, bat pe generalul **Ghido** și **Batatze**, împăratul grec din Nicea.

Asan e omorît de Ivancu și-l urmează fratele său **Petru**, numai pentru un an, căci și dânsul fu omorît.

Ansbertus, cronicarul expediției cruciade a lui **Frederic Barba Rosie**, pomenește că Petru e domn al Vlahilor și oferiá lui Frederic 40.000 Români și Cumani cu arcuri și săgeți împotriva Constantinopolului, pentru coroana bizantină. Se mai vorbește de **Calo Petru** si Crasiian, precum și de

Vlahia Asanizilor-Vlahia Alba, partea dintre Dunăre și Balcani spre Mare.

Cronicarul bizantin **Nicetas Choniates**, fost prefect de Filipopole, bun observator, spune că la fondarea imperiului româno-bulgar, **Romanii au fost capul, sufletul si cu ajutorul cuman brațul**.

Descrie cum Isac Anghel a strâns bani mulți dela popor, să-și facă nuntă, cum s'au răsculat Vlahii; rolul căpeteniilor **Hryses, Ivancu** și că partea aceasta se numià **Mysia**.

La 1197 se urcă pe tron **Ionita**, care repurtă victorii frumoase, ajutat de căpetenii valahe. Papa **Inocentiu III-lea** ca răsplată, il încoronează ca împărat latin.

Ioniță trimite o solie la Constantinopole, să felicite pe principii latini, dar solia fu jignită. Supărat, răscoală pe Greci și cu ajutor cuman de 14.000 oameni coprinde Filipopele, despresoară Adrianopol și prinde pe **Baldovin de Flandra** punându-l în carceră la Târnova.

„ Timpuri de virtute și de fapte mari,
„ Suflete străbune nobile și rari,
„ Dar stejarul mândru încă se'nvelește
„ Cu cununa-i verde care ne uimește".

(D. Bolintineanu).

Mai ocupă câteva orașe și la 1207 fu omorît la asediul Tesalonicului.

In cronica franceză a lui **Geoffroy de Ville-Harduin**, (cronicarul imperiului latin răsărit 1204-1261), găsim pe Ioniță, împăratul româno-bulgar, citat de 14 ori ca rege al Valahilor.

In armata sa sunt citați atât Vlahii și Cumanii și foarte rar Bulgarii și Grecii.

Prizonierii, ce-i luau din sudul Balcanilor, ii duceceau in Vlahia dintre Istru și Hem, căci aveau în stăpânire și trecătorile de nord ale munților Balcani.

Cronica e plină de fapte de bravură ale Vlahilor, dovadă că erau numeroși.

Ioniță e intitulat și domnul **Zagorei** și al Mysiei. Limba valahă erà pe placul căpeteniilor răscoalei și chiar preoții se rugau în românește.

Cronicarul **Ioannes Cinnamus** (sec. XII-lea) arată

că'n lupta lui Manuel Comnenul, împăratul din Bizanț contra Ungurilor, **Batatzes** aveá armata compusă din mulți Vlahi, foști coloniști din Italia.

Expediția trecu Dunărea pe la 1116.

Din acestea vedem că Vlahii nu erau numai ciobanii munților, ci un popor destul de numeros, răspândit în interior, trăind în ințelegere cu poporul cuman, mai

Monede bătute în Dionysopolis.
1) Comod, cap sau bust, pe revers Demetra în picioare ținând spice și o faclă (bronz).
2) Hercule, pe revers Zeus stând pe scaun, ținând în mână acvila și sceptrul, de argint și din timpul lui Alexandru III
3) Dionysos cu coroană de ederă, pe revers struguri și monogramă, de bronz, batută 200—72 în Hr.
4) Zeus stând ține sceptrul și acvila din timpul lui Gordian.

mult nomad, creștinat și el, iar pe litoralul mării se află elementul grec, ce se ocupă cu negoțul.

Cronicarul **Alberic** citează pe **Guillaume** fiul lui **Geodffroyde Mery**, și **Baudouin** de **Haynaut** luând în căsătorie două fete ale lui **Soronius**, căpetenia Cumană.

Nariot de Toucy, ruda lui Ludovic cel Sfânt, regele Franței, ia în căsătorie pe fata lui Ionas, regele Cumanilor.

Murindu-i soţul, se călugăreşte.

După Ioniţă, urmează Borilă şi apoi **Ion Asan**, cel mai strălucit conducător al imperului româno-bulgar.

In cronica lui **Henri de Valenciennes**, scrisă cam tot in acelaş timp, găsim rivalitatea între Borilă şi Ion Asan, precum şi bravura Vlahilor şi Cumanilor.

Familia Asanizilor se sfârşeşte treptat-treptat, imperiul căzând in folosul Bizantinilor.

Această familie a înscris una din cele mai frumoase pagini din istoria noastră.

„ *Tari au fost străbunii pentru acest pământ.*
„ *Să urmăm în faptă pe cei ce nu mai sunt:*
„ *Cum au fost părinţii, fii n'or fi oare ?*
„ *Pirul nu coboară dintr'o dulce floare?*
„ *Unde roza moare, rozele 'nfloresc,*
„ *Pe eroici urme, eroi strălucesc*".

(*D. Bolintineanu*).

Pe la 1253, călugârul Wilhem **de Rubruqius** face o călătorie în părţile Tătarilor, ce se intindeau dela Dunăre la Mare şi spre Constantinopol. In descriere arată că această parte se chemă **Vlahia Asanizilor**.

In secolul al XIV-lea, pela 1346, găsim pe principele **Dobrotici**, de origină română Dobroto, stăpânind litoralul Mării Negre dela Caliacra până la Odesus (Varna). Soţia se erà fiica lui **Apocaucos**, un curtean dela împăratul Bizanţului.

Dobrotici, **Balica**, stăpânitorul Balcicului, şi cu Teodor, fraţi, împreună cu 1000 călăreţi au dat ajutor **Anei**, contra împăratului I. Cantacuzen, dar au fost învinşi la **Selembria**.

Guerin Songeon, în „Histoire de la Bulgarie", pomeneşte de Dobrotici ca un, **seigneur valaque**, şi că dela el e legat numele regiunii Dobrogea:

Pe la 1370, Dobrotici se luptă cu Genovezii, deveniţi stăpâni pe Chilia şi Cetatea Albă. Dobrotici locuià în castelul dela Caliacra, numit pe acele vremuri Tirizis.

In bisericuța Sf. Nicolae, protectorul marinarilor, se rugá de multe ori pentru izbânda contra Genovezilor. El erá întitulat și „domn de Zagora“.

Radu Basarab, (1373-1384) numit și **Tismanul**, se căsători cu princiepesa bizantină **Calinichia**, probabil din familia Paleologu primind ca zestre ținutul dela mare.

Intr'un hrisov din 1379, Silistra aparținea domnului român.

Monede de bronz din Dionysopolis. Pe fața Caracala, pe revers Concordia cu cornu de abondență, ținând coroana, litera D.

Gordian și Sarapis, pe revers Nemesis în mână cotul și praștla, jos roata.

Fiul său, **Dan Basarab**, se luptă cu Țarul Șișman, care voià să-i ia țara și în luptă muri.

Monede de bronz din Dionysopolis. Impărăteasă Lucilla. bust (soția lui L. Var), pe revers Dionysopolis și Thimiaterion.

Hygea hrănește șarpele, în față Gordian.

Gordian și Transquillina, pe revers balaurul ucis cu capul în sus, litera D.

Mircea cel Mare, fratele lui Dan, domnește dela 1386-1418 și e stăpânitor atât al Drâstorului, cât și al Caliacrei, după cum se constată din documentele anilor

1391,1392 şi 1406 „**Terrarum Dobrodicii Dispotus et Tristii Dominus**".

In un hrisov din 1387 găsim „Io Mircea mare voevod şi domn singur stăpânitor in toată ţara Ungro-Vlahiei şi al părţilor transalpine încă şi al părţilor tătăreşti şi al Amlaşului şi al Făgăraşului herţog şi al banatului Severinului domn şi al amândoror malurilor Dunării până la marea cea mare şi al **Cetatii Drastorului stapanitor.**

Ivanciu, fiul lui Dobrotici, care închee un tratat de pace cu Genovezii, la 24 Maiu 1387 în Pera prin solii **Costa** şi **Jolpanus** (Ciolpan)-amândoi Români, nu e decât Mircea. (Dumitrescu şi Caseli).

S'au găsit alte monede de argint din timpul lui Mircea, mai ales în 1913, în jurul satului nostru Ecrene.

Monede de bronz dela Ţarul Ivan Asan II (1218—1241)
Pe faţă Ţarul cu coroana şi'n faţa altă figură, pe revers Iisus Hristos.

Dupa bătălia dela Cosova (1389) Baiazet supranumit **Fulgerul**, caută să cucerească toată această parte. Lupta dela **Rovine**, depe apa Ialomiţii, îl făcu să piardă iaraş malul drept.

„ *Neamul românesc în frunte cu voevodul înţelept,*
« *Mircea Vodă Basarabul ţine Fulgerului piept,*
„ *Ca să-şi apere cu cinste răzăşeasca lui moşie,*
„ *Şi-acum lumea clocoteşte de-a lui Mircea vitejie:*

(*V. Leonescu. T. Duţescu Duţu*).

Sultanul **Musa**, pus pe tron şi cu ajutorul lui Mircea, lasă acest ţinut pendinte de domnul român.

Stăpânirea românească a durat şi'n timpul urmaşilor lui Mircea, până aproape de lupta dela Varna.

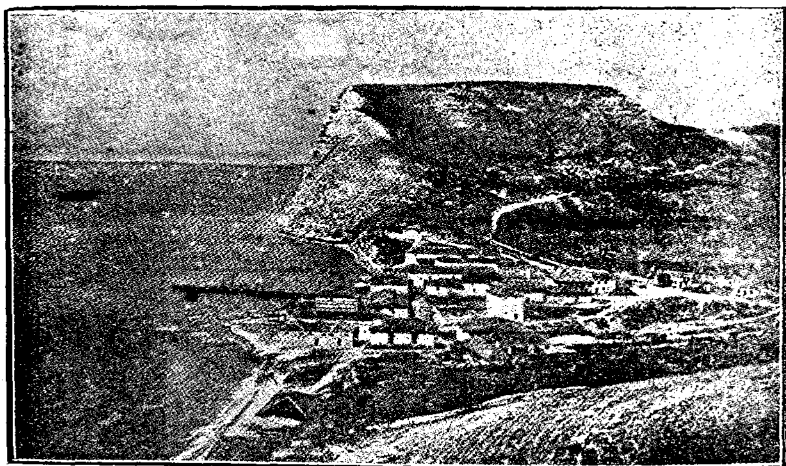
După căderea Constantinopolului în stăpânirea lui Mohamed II-lea şi mai ales după cucerirea cheilor

Moldovei, Chilia şi Cetateá Albă, Dobrogea trece în stăpânirea Turcilor.

Vivien de Saint Martin scrie că dela Români au cucerit-o Turcii, tot asemeni şi cunoscutul scriitor turc **Evlia Celebi.**

Drâstorul s'a numit Silvistria şi a fost un punct strategic de mare importanţă, având un paşă, ce supraveghiá şi ţările române.

In 1595, Mihaiu Vitezul se îndreaptă către Silistra, oraş cu negustori bogaţi. De trei ori l-a asediat în acel an, distrugând o parte din oraş, afară de cetate. Tot atunci a fost distrusă şi cetatea **Transmarisca.**

BIZONE. Ceracmanul—Portul Cavarna.

Domnii români au vizitat regulat acest oraş, pentru a căpătá bunăvoinţa a guvernatorilor.

Ile sau **Ilias**, urmaş a lui Petru Rareş, turcindu-se, a fost numit guvernator al Silistrei.

In secolul al XVII-lea, Silistra erá reşedinţa comandantului armatelor dela Dunăre.

Pela 1638, găsim la Silistra ca paşă un **Cantemir** (N. Iorga-Studii şi documente).

Dimitrie Cantemir în „Istoria imperiului Otoman" pe la 1711, arată că în **Drusa** (Drăstor) cei mai mulţi

locuitori erau creştini, între cari enumeră şi pe Români.

Andreas del Palaggios, martorul ocular dela bătălia dela Varna 1444, spune că Dobrogea eră un deşert, totuş eră o populaţie creştină care abiá, în urma colonizărilor turceşti, ajunge în minoritate în secolul al XVI-lea.

Paul Giorgiu, scriitor din secolul XVI-lea, arată Dobrogea puţin populată. Oraşele erau mai mult creştine cu excepţie de Balcic, unde erau numai creştini. Pe litoral erau Greci, iar în interior Bulgari, Vlahi şi Cumani. Oraşul **Pastargi**, (Bazargic) erá turcesc.

Monede de argint, dela Ţarul Sviatoslav (1295—1322).
Ţarul ţinând crucea şi sceptru, pe revers Iisus binecuvântând.

D-r Jiriceck admite că aceşti creştini sunt Cumani creştinaţi, cari s'au putut menţine, având aceeaş limbă ca Osmanlii colonizaţi, formând grupe ce s'au păstrat până astăzi sub numele de **Găgăuţi.**

Rămăşiţile bulgare şi române nu s'au putut menţine sub stăpânirea otomană şi au emigrat în Muntenia, ba chiar în Ruşia, mai ales în ţinutul Chersonului (Miletici).

Din cauza deselor răsboaie, populaţiunea s'a rărit..

Această parte a Dobrogei a fost teatrul luptelor între Ruşi şi Turci mai bine de 2 secole.

„ *Sângele se varsă pe sânge'nchegat,*
„ *Sufletele sboară . . cerul s'a norat,*
„ *Iar caii nechează şi turbează foarte,*
„ *Mulţi s'apuc la luptă şi'n turbarea lor,*
„ *Cu unghii, cu gura se fărâm, s'omor*".
(*D. Bolintineanu*).

Răsboiul dela 1769—1774 care se termină cu pacea dela **Chiuciuc Cainargea**, cel dela 1806—1811, ter-

minat prin **pacea dela București**, au lăsat răni sângeroase. La 1810 cetatea Drăstorului şi Turtucaia asediate de generalii Camenschy şi de Suvarof au fost dărămate, fiind considerate de Ruşi ca cheile Dobrogei.

La 1828—1829, armata rusă sub comanda generalului **Roth**, şi cea turcă sub comanda lui **Ahmed Paşă**, au înscris în istorie fapte de arme la asediul Silistrei.

Nici în răsboiul Crimeei 1853—1854. Dobrogea cu cheile ei Silistra şi Turtucaia n'au scăpat fără lupte. Rezistenţa cetăţii Silistra a permis aliaţilor Francezi, Italiani, să pregătească victoria contra Ruşilor.

In Dobrogea clima mai dulce, iarba grasă, atrăgeau ciobanii cu turmele lor. Aşá o mulţime de mocani iernau în aceste părţi, unde cu timpul s'au şi stabilit.

Monede de argint, dela Ţarul Alexandru şi fiul său Mihail (1331—1355).
Pe faţa Alexandru şi Mihail,
în mână crucea, pe revers Iisus Hristos binecuvântând.

Păstorii din **Cotel** (Bulgaria) veniră şi ei şi se aşezară în jumătatea veacului al XIX-lea. In timpul răsboiului Crimeei erau câşle dela 3000—6000 şi chiar 10000 de oi, încât numai 10% din satele bulgăreşti n'au câşle cotleneşti.

La 1850, Ionescu dela Brad în cartea sa arată că în cazaua Bazargicului erau 89 sate cu 538 familii, din cari 120 case bulgăreşti, restul turceşti, etc; iar în cazaua Balcicului 84 sate cu 482 familii.

In timpul dominaţiunii otomane, monedele turceşti au înlocuit toate celelalte monede.

In rasboiul 1877—1878, Dobrogea a suferit mai puţin. Armata rusa, corp. XII. şi o divizie de cazaci de Don), a fost pusă sub comanda generalului **Zimerman.**

Silistra n'a fost atacată, doar armata **română** a **făcut** câteva recunoaşteri, Turcii o fortificase bine; în schimb Turtucaia a fost bombardată de Ruşi. **Selami paşa** a părăsit Silistra, şi **Hassan paşa**, Turtucaia, numai în urma ordinului dela Sultan.

La 17 Iulie, Cavarna a suferit mult de pe urma bandelor de Cerchezi, populaţia scăpând la Caliacra şi pe vasele din port.

Monumentul Zimmerman.

La 25 Ianuarie 1878, în urma unor lupte s'a ocupat Bazargicul, iar intrarea sub comanda generalului Zimmerman s'a facut la 27 aceeaş lună. Contrar obiceiului, armata turcă s'a retras fără a dă foc.

Prin congresul dela Berlin, cu toate stăruin-

țele miniștrilor **Waddington** (Franța), Lordul **Beaconsfield**, Contele **Corti**, nu s'a dat României, care luptase cu bravură, prin sacrificiul atâtor mii de oșteni, decât Dobrogea Veche, iar acest ținut s'a dat Bulgariei.

„Numai cu arma'n mână d'azi Românu'n lume
„Va putea fi liber și falnic de nume.
„Vulturul cel mândru căruia s'a smuls,
„Aripile, zace de dureri pătruns;
„Dar când aripa-i crește, își apucă sborul
„Sparge cu mândrie vânturile, norul,
„Astfel și Românul astăzi rearmat,
„Locul său în lume, liber și a luat".

(D. Bolintineanu).

Monede de argint dela Țarul Ivan Alexandru
și fiul sau Mihail (1331—1351).
Pe fața ambii, pe revers Iisus Hristos binecuvântând

Atunci o parte din populația bulgară din Muntenia și Dobrogea veche trece în acest ținut. In satul **Osman facâ** locuitorii sunt veniți din satele dobrogene **Cineli**, **Baschioi, Bestepe, Ienichioi**, și chiar **Babadag**; cei din **Ciamurlia Mare**, sunt din **Cataloi**, **Ienicheoi** (veniti după 1884), acei din **Durgut-Calfa**, **Durbali**, **Uzlar**, **Bazaurt, Covanlâc, Ghiurghenli, Devigichioi** din Dobrogea veche, iar din **Beibunar** sunt din Almalău.

Din popułațiunea bulgară emigrată în Basarabia și chiar în interiorul Rusiei, au venit multe familii, căci găsiau un pamânt negru, destul de fertil și o populație rară.

Bulgarii se stabilesc în acest ținut, după răsboiul din 1821—29, atrăși pe deoparte de autoritățile turcești, pe de alta, de dărnicia solului.

Cu începere dela 1900, multe familii turcești sunt silite să plece, vânzându-și pământul pe prețuri de ni-

mic, pe o vacă, un cal, câteva oi, ba chiar şi pe un ogar. Ca dovadă există **Cheopec tarla** (tarlaua cânelui).

Incă din secolul al XVIII-lea cercetătorii au început a colecţioná monede, din studiul cărora s'au putut reconstitui multe fapte istorice de o mare importanţă.

„ Căci aceste locuri, de când sunt sub soare,
„ Au sorbit torente d'armii şi popoare".

La **Montraye**, tovarăşul de exil al lui Carol XII-lea, regele Suediei, vizită Dobrogea în 1711 şi 1714, cumpărând monede chiar din Dionisopolis, pe cari le-a descris .

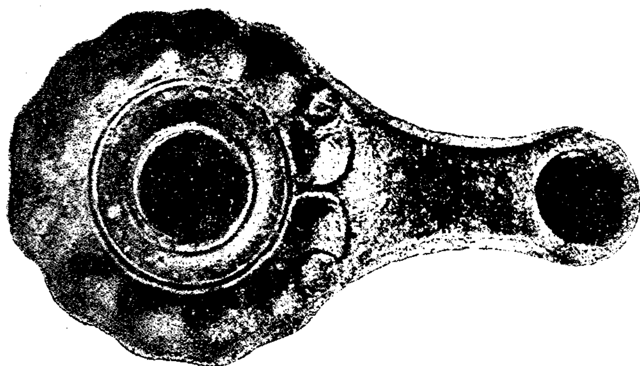
Monede de bronz dela Ţarul Mihaii III Şişman (1323—1330).
Cruce, împodobită cu frunze de acant, pe revers
vulturi cu aripile desfăcute,

Eckel în **„Doctrina Numorum"** (1786) **Mionet** în„ **Description des medailles antique"** (1806—1811), **B. Pick,** conservatorul cabinetului numismatic din **Gotha**, şi **K. Regling**, sub directorul muzeului din Berlin, (1898) în **„Die Antiken Munzen nord Griehenlande, Dacien und Moesien,"** **Tachela**, directorul muzeului din Sofia, în 1902—1903, Arhiepiscopul **R. Netzhammer,** d-l **M. Suţu,** cunoscutul numismat şi d-l Profesor **C. Moisil**, directorul general al Arhivelor Statului, s'au ocupat cu descrierea monedelor găsite în aceasta parte, contribuind într'o largă măsură la istoricul acestui ţinut.

In răsboiul balcanic 1912—1913, armata noastră sub comanda înţeleptului rege Carol a fost sortită să pue capăt vărsărilor de sânge, iar prin pacea dela Bucureşti, Iulie 1913, acest ţinut trece în stăpânirea română, readucând timpurile străbune ale Basarabilor.

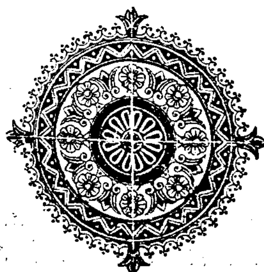
„ Neamul românesc văzându şi izbândit străvechiul gând,
„ Işi durează aşezarea mai deplină, pe derând,
„ Şi stăpân acum pe ţară dintre Dunăre *şi Mare*

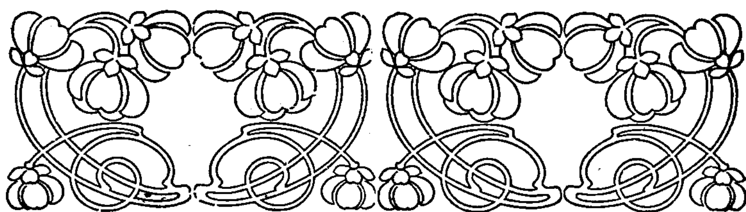
„ *Unde numai Mircea'n vremuri puse trainice hotare,*
„ *Carol Vodă peste Istru vad statornic și-a croit,*
„ *Și pe pod măreț azi trece Rege mândru strălucit;*

LAMPA de METAL
găsită în mauzoleu la Balcic.

„ *Iar regatul la hotare stă temeinic apărat,*
„ *De viteji ce trup și suflet Regelui și-au închinat".*
(*V. Leonescu. T.* Duțescu Duțu).

Printre neamuri.

Descrieri caracteristice.

Pe lângă Români, ce au existat veacuri dealungul malului Dunării și în interior până'n valea încântătoare a Batovei, mai locuesc Găgăuți, Turci și Tatari, Bulgari, Greci, Armeni, Evrei și Țigani, în număr de peste 300,000.

Găgăuții, după d-r. Jiricek, sunt urmașii Cumanilor creștinați, cari s'au așezat în evul mediu în aceste părți. Ei s'au menținut până astăzi în aceleași localități citate de istoricii *Giorgiu și Stanislas*: Duranculac, Șabla, Ghiaursuiutciuc, Cavarna, Balcic, Teche, Ceaușchioiu și'n apus până la șoseaua Constanța. La venirea Turcilor, și-au pastrat credința luând numai limba oficială.

Cumanii, veniți în aceste locuri, făceau parte din ramura *Uzi* sau *Oguzi*.

In limba sanscrită cuvântul *„gaga“* însemnează urmași, deci *Gagauzi* urmașii Uzilor. Tot în limba sanscrită gotică *„gubz“* însemnă zeu, așadar *gagauz*=urmașii zeilor.

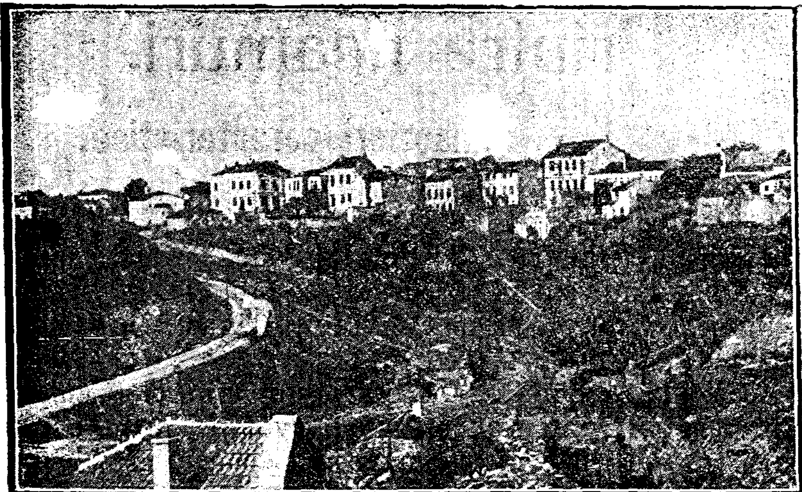
In persana veche găsim cuvântul *„haca“*, urmaș, deci *hacauz* sau *gagauz*, inseamnă urmașii Uzilor.

Deasemeni cuvântul *„O“* sau *„Og“* în înțelesul de *fiu*, deci *O-guzi* sau *Og-uzi* fiii Uzilor.

Tot în limba sanscrită gasim „*gagar*“ sau „*gagr*“ caraulă, strajă mai ales de noapte, de unde *gagaruz, gagruz*=grăniceri uzi sau străjeri uzi.

Pe la 108'), Uzii se înțeleseră cu Țarul Chievului **Vladimir Monomah**, ca să devină coloniști militari la granița bizantină, luând numele de *gagruzi*.

Insoțirea cuvintelor arabe *Kah* și *Kaha* (șes) cu acel de *Uz* s'a format denumirea *Gagauz* sau *Kahauz*, Uzi ce locuesc în șes.

CAVARNA.

Profesorul și scriitorul Ion Nicolau din Varna emite părerea:

In Afganstan e un ținut numit *Kacar* locuit de sun popor ce vorbește turcește. O parte din ei a trăit cu Uzii și au plecat în spre Europa. Din *Kacar* și *Uzi* 'a format *Kacaruzi, Kacauzi gagauzi*, adică unirea *Cacarilor cu Uzii*.

In Turchestanul chinezesc este și astăzi orașul *Kacar-Cagar.**

Istoricii arată că ramura Uzilor, ce a năvălit în secolele X,XI și XII, în ținuturile rusești, parte s'a

* Rev. Arh. Varna—Dr A. Manof.

rusificat, parte a trecut Dunărea. Altă ramură din Asia Mică, unde se mai găsesc şi astazi rămaşiţe (Judeţul Aidin un sat Calachioiu cu 300 400 case numai Găgăuţi) a trecut cu Turcii şi s'a răspândit până la Dunăre, ba chiar până la Marea Azof.

Ilustrul nostru istoric, D l N. Iorga susţine că Găgăuţii sunt Greci foarte vechi, găsiţi de Turci, cari

BISERICA did BABUC.

şi-au păstrat credinţa religioasă, adoptând numai limba turcă.

Căsătoria la Găgăuţi se făceă în modul următor:

Tinerii erau logodiţi de părinţi, fără a li se cere consimţimântul, rudele flăcăului trimeţind o monedă de aur, ca înţelegere.

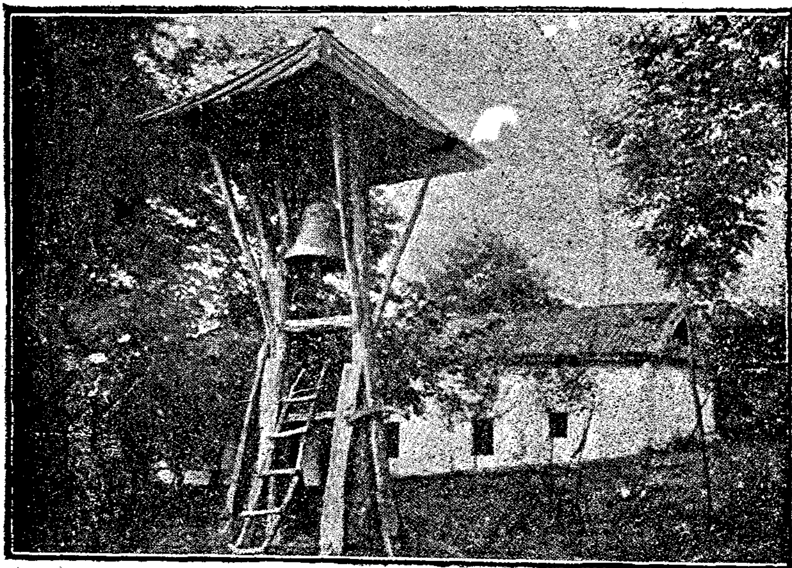
Aceasta eră logodna mică.

La *nişan,* logodna mare, băiatul aduceă tulpan alb sau galben, având la cele 4 colţuri câte o monedă de aur, iar la mijloc una mai mare şi inelul.

Sâmbătă seara duc darul, când tatăl fetei da inelul legat cu o panglică, ascuns într'un pahar.

In săptămâna următoare, mama băiatului făceá plăcintă cu stafide şi miere şi o trmeteá logodnicei.

Nunta începeà de Miercuri cu plămădırea colacilor, Joi pregăteşte „câna" pentru văpsirea părului, cu care ocazie lăutarii ori cimpoiul cântà: *„O chiu chiullerin telleri, eurtmis canaânâm benlerim pembe ianac elea ghıuz iactâ jierimin paresi"*.

Clopotniţa din Babuc.

Aceas ă seară se chiamă *boea gheogesi*.

Vin r, invit ţii se duc la bae pentru spălarea părului miresei, iar după bae se petreceá cu cântece şi mân ări.

Sâmbăta, mirele însoţit de prieteni şi lăutari se ducea a la mireasa cu 3 coşuri: unul cu hainele miresei, altul cu ale soacrei şi socrului şi al treilea al nunilor.

Mireasă încearcă hainele într'o cameră aparte.

Pe vremuri-se zice că mirele după încercarea hainelor, puneà piciorul pe ele, în semn de cap al familiei.

Mirele se întorceá cu prietenii şi lăutarii şi petreceau toată noaptea.

Dumineca se faceá cununia. Luni seara, masă la mire. Marţi se trimeteá zestrea miresei, *nifıcata* (în greceşte ta nifica). Sâmbăta venéá naşa şi nuntaşii şi cu toţi jucau în jurul unei căldări cu apă, în care erà un castron şi în care mireasa da cu piciorul.

Dacă se vărsá apa, aveà să nască băiat; altfel, fată. Seară, masa mare.

La petreceri Găgăuţii au avut jocurile „*Iuziul*" (degetul)„ *Kabac*" (dovleac) „*Asâc*". „*Omadă*" (joc cu piatra) „*Cear*" (în două rânduri).

Băieţii stau în două rânduri. Ceî din al doilea rând sar în spatele celor dintâi, cari închid ochii. Unul din cei din spate striga:

„ *Cear, Cear, Ceari,*
„ *Cear bubrană iari*
„ *Bâzâldasâm deli*
„ *Ceatlac patlac, caci aaci?*".

Impăratul Sever, pe revers Demetra în picioare, ţinând spice şi facla aprinsă, în bronz şi inscripţia oraşului D.

Gordian şi Sarapis, pe revers Hera cu sceptrul.

Gordian şi Sarapis, pe revers coroană de laur, inscripţia.

„*Tăuşan uiunu*" se jocă mai ales la nunţi şi la petreceri de femei, când sunt singure.

Atunci un tânăr se îmbracă cu un cojoc pe dos, cu nişte pantofi legaţi la urechi, ce-i dau asemănarea unui iepure. Câteodată pune şi câte o pernă în spate sub cojoc şi cu un băţ în mână.

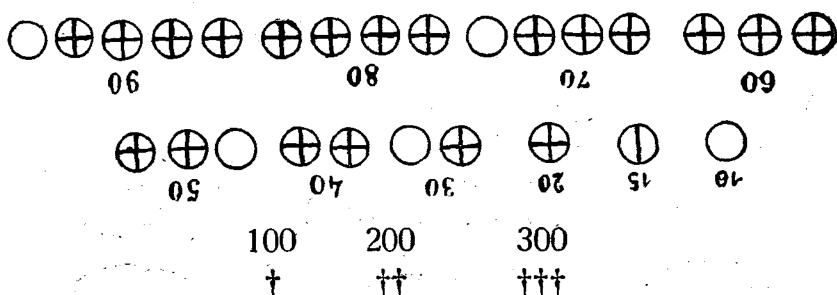
In timp ce unul cântă din cimpoiu, iepurele se

întoarce către cântăreţ şi-i strigă: „*Părcăldat, balam, părcăldat*". Asistenţii zic: „*Djirt, balàm, djirt*" (*Ţine-te, fiule, ţine-te*). Unul din oaspeţi invită să bea vin: „*Ne vereimesana şarap istemi sin?*". El răspunde: „*Şarap istemm, cănăz, ver bana*". (Vin nu vreau, dă-mi lapte acru de iapă, chefir).

După vin se dau mezelicuri, nuci şi alune. „*Sana meze coz berelin?*" (*să-ţi dau nuci?*) Jucătorul zice: „*Bana sitla uc berin*" (daţi-mi alune)*.

Cifrele găgăuţilor neştiutori de carte sunt următoarele:

toarele:	1,	2,	3,	4,	5,	6,	7,	8,	9,
	I	II	III	IIII	C	CI	CII	CIII	CIIII

100	200	300
†	††	†††

Dela strămoşii Găgăuţilor ne-a rămas numele satului **Uzlar**, iar în scrierile mai vechi **Oguzlar** (Comuna Pcelarovo, Jud. Caliacra).*

Ţiganii, neam rătăcitor, se mişcă şi pe aci din loc în loc. Feţele lor tucirii cu dinţii albi au un farmec. Pe unde merg, sunt tot străini şi veşnic pribegi neobosiţi.

Casa lor e căruţa acoperită cu coveltir. Acolo stau femeile şi copiii, iar bărbaţii se aţin pe lângă mârţoagele ce trag căruţele. Câinele e legat în urmă. Unde ajung seara, acolo poposesc. Fac focuri, pregătesc mâncarea, mănâncă şi se culcă.

In noapte, la luminiţele tăciunilor şi a cerului înstelat, tabloul caravanelor e încântător.

*1) D-r Hr. Popescu în rev. arh. din Varna.

„ *Târziu stau nomazii la stele culcați,*
„ *La focuri sărace,*
„ *Și razele lunii ființa le străpung,*
„ *Ca sute de ace".*

(Artur Enășescu).

Obiceiul de a furà nu și-l lasă, ci ori unde găsește, adună.

In timpul muncilor agricole,

Caravană de țigani spre Carasular.

„ *Ce mai sgomot . . . Ce harmalac?!*
„ *Țigani cu șatra, ce mai vrei!*
„ *In car, sub rogojina spartă,*
„ *Fumează, cântă, râd femei.*

„ *O droae de copii în sdrențe,*
„ *Fac roată și se bat și sar,*
„ *Dulăi bătrâni, cu limba scoasă,*
„ *Merg serioși pe lângă car. . .*

„ *Se depărtează caravanà,*
„ *De praf abià o mai zăresc,*
„ *Câmpia-i liniștită iarăș*
„ *Doar ciocârlanii piuesc".*

(St. O. Icsif)

Lăutorii noştri nu se văd în aceaste locuri printre ţigani. Toată muzica se rezumă în cimpoiu sau clarinet şi tobă.

Pe lângă unele sate, găsim şi aşezări de ţigani în colibe, jumătate în pământ.

Bulgarii se ocupa cu agricultura, principalul izvor de îmbogaţire.

Ei poartă pantaloni din lână, în unele părţi au forma de şalvari, ilic fără mâneci, zăbun bumbăcit, cojoc până la brâu şi altul până la glesnă, manta îmblănita, iar în picioare opinci, sandale, ori ghete, în cap căciulă, sau pălărie.

Caravană de ţigani spre Caraşular.

Femeiele au ilic scurt, polcă, caţaveică, rochie făcută din stofă de casă, iar pe cap tulpan, la gât şirag de mărgele sau monede.

Dumineca şi sărbătorile pun hainele cele mai curate. Flăcăii şi fetele fac *„hori“* la cântecul cimpoiului.

La Sf Teodor şi la „40 Mucenici“ se fac alergări de cai.

„ Măndri-s bravii călăreţi
„ Pe - armăsari şoimuleţi !

„ Strălucind la foc de soare,
„Ca'ntr'o zi de sărbătoare".

(*V. Alexandri*).

In seara lăsatului de sec, de postul mare, finii și rudele se duc la nași și la mai bătrâni cu portocale, colaci, cerând se fie iertați, dacă au greșit cu ceva. Așa pășesc în post.

Casele lor sunt construite din chirpici, nuele și mai mult din piatră, acoperite cu olane sau țiglă, având curțile împrejmuite cu piatră, lipsite însă de pomi; ceace le dă un aspect sombru.

Biserica din Cocina

In casele sătenilor rar găsești câte un pat și acela pentru musafiri. Sătenii dorm pe jos, punând plapome groase de lână, de două ori ca ale noastre în mărime.

Căruțele sunt trase de cai mici, cu sânge arăbesc, iuți și neobosiți. Care cu boi se văd rar. Boul e întrebuințat mai mult la plugarie. Vacile sunt mici, cu părul mohorît și puțin lăptoase.

Nu se obişnueşte a se face din lapte nici smântână nici unt, ci se consumă cum se găseşte, ori închegat în brânză.

Mâncarea Bulgarului e cumpătată, iar traiul său auster.

Săteanca ţese stofe de lână numai pentru casă şi tot aşá diferite ţesături din bumbac.

Monede de bronz dela Ţarul Ivan Asan II.
Pe faţă: Ţarul ţine în mână crucea şi sceptrul, pe revers crucea împodobită cu frunze de acant.

Monede de argint dela Ţarul Mihail II. Asan (1246—1257)
Pe faţă: Sfânt predând ţarului steagul, pe revers Iisus Hristos.

Plugarii lucrează din zori până'n amurg, în mod neobosit.

„ *Sfânta muncă dela ţară, izvor sacru de rodire,*
„ *Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrăţire!*"
(V. Alexandri).

Aşá scot belşugul din pământ.

Turcii şi **Tătarii**, stăpânitori de atâtea secole, sunt în număr mare.

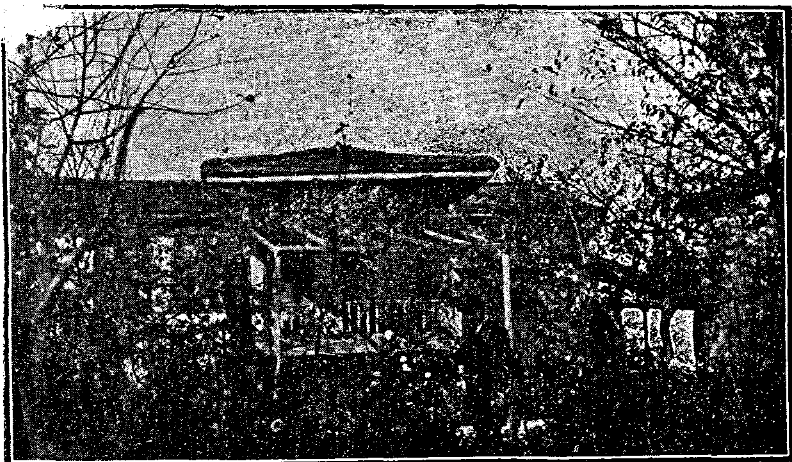
Ei poartă şalvari, de coloare albastră marin sau castanie, un ilic până la brâu şi o manta înblănită de miel, în picioare ciorapi de lână ori de bumbac, în general albi şi papuci pe cari când intră în casă, îi lasă afară, pe cap poartă fes. Hogii şi învăţătorii poartă şi turbane albe, iar hagiii se arată cu turbane lucrate cu mătasă.

Femeiele au şalvari, pe deasupra feregea, mai mult neagră, ori albastră sau violet deschis, şi peste faţă o învelitoare lungă lăsând a se vedeá numai ochii. Tătăroaicele poartă cămăşi de borangic, pe deasupra capot

decoltat, având mânicele cu manşete şi colan diferit, împodobit cu paftale.

Cele mai în vârstă, la vederea barbaţilor, ocolesc drumul, ori întorc capul. Tătăroaica bătrână dă *„bună ziua!“* şi aşteaptă că bărbaţii să treacă înainte. Dacă o cadână se duce la alta, lasă papucii la uşă, semn de curăţenie.

Când un tânăr doreşte să se căsătorească, trimite ca peţitor la părinţii fetei pe un prieten mai în vârstă. Dacă peţitorul se înţelege cu părinţii fetei, încep pregătirile pentru logodnă; iar dacă nu, şi tinerii se plac, fug.

Casă (Bazargic).

Pentru mai buna cunoaştere a caracterului logodnicilor, se lasă un timp de şase luni până la nuntă.

La Sate, în ziua de Sf. Gheorghe (Hâdâr Ilias), fetele şi băieţii împreună cu părinţii petrec la câmp. La această petrecere, cântă fiecare dintre ei cântece improvizate ocazionale:

Iată un cântec al fetelor;

Juma ghiuni, oinarlar, bizim iacnân căzlarî.

Irgat jurub câz sailar gighitnin a căzsâzlarî

Oinaic, chiuleich, corada, sefa, sureich. (Fetele la noi joacă Vinerea, flăcăii fără minte, fiind argaţi, au

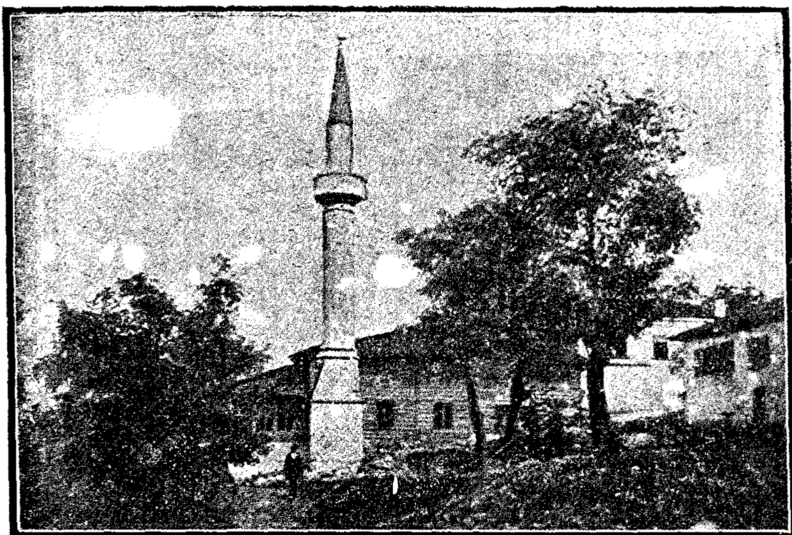
pretenţia să aleagă fete. Vom jucà, ne vom veseli şi vom petrece cu hora noastră.

Băieţii cântă şi ei:

Edil deghen uichen su, geagaşâ tizden buz bolur
Giaşi gighitni az dărgăn gearavâ getchen câz.

(Marginea marelui râu Edill să prindă ghiaţă până la genunchi. Pe băieţii tineri îi zăpăcesc fetele bune de măritat).

Petrecerea durează din răvărsatul zorilor până seara târziu.

Geamia din B-dul Carol I. — Turtucaia.

In nopţile senine, grupuri de băieţi fac serenade pe la casele fetelor,

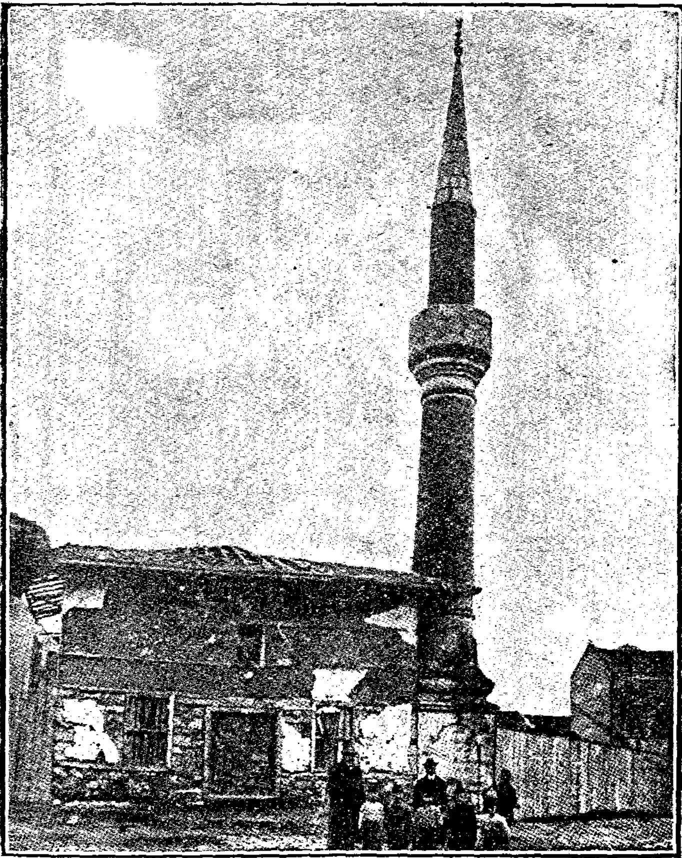
„ Pe albastrul zărilor stăpână,
„ Pluteşte luna visătoare;
„ Departe luncile se'ngână
„ Cu triluri de privighetoare.

„ E numai cântec şi splendoare
„ In toate ascunsurile firii;

„ Ne-aşteaptă crângul nins de floare.
„ Haidem, e ceasul îndragirii."

(G. Tutoveanu)

Câte odată se primeşte curtea mijlocită de un băiat, rudă cu fata. Ei se vâd şi vorbesc prin o ferestrue mică. Se dau daruri fructe uscate, inele, cercei şi primesc în schimb, dela fete, batiste şi alte ţesături lucrate de ele.

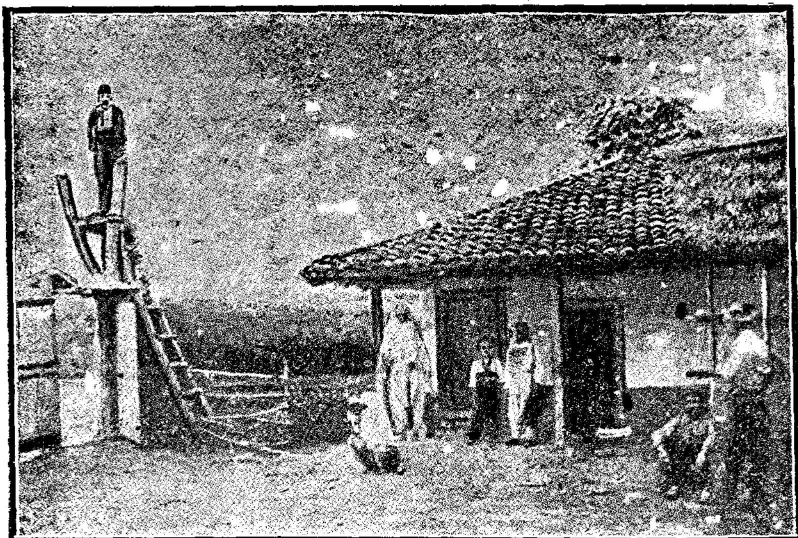

Geamia din Silistra.

Dacă îndrăgostirea se află, băiatul trimite peţitori la părinţii fetei. Când nu primesc, fata fuge la băiat, unde e primită cu multă bucurie.

Nunţile Turcilor şi Tătarilor sunt la fel cu ale Găgăuzilor, doar mai inpunătoare.

La nuntă, mireasă stă în casă numai cu femei. E pusă la colţul unui pat, pe perine, împodobită cu flori şi voal alb. Femeile îi aduc daruri ca bani, bijuterii,

Geamia din Tiurc Smil.

saltele, plapome, perine şi alte obiecte necesare în căsnicie. Ele cântă din gură şi joacă.

Mirele primeşte şi el daruri de nuntă. Flăcăii cântă şi joacă la mire după clarinet şi tobă.

Se serveşte tutun, rahat şi cafea.

Cu ocazia nunţii se fac alergări de cai şi lupte.

Călăreţii pleacă alintându-şi caii:

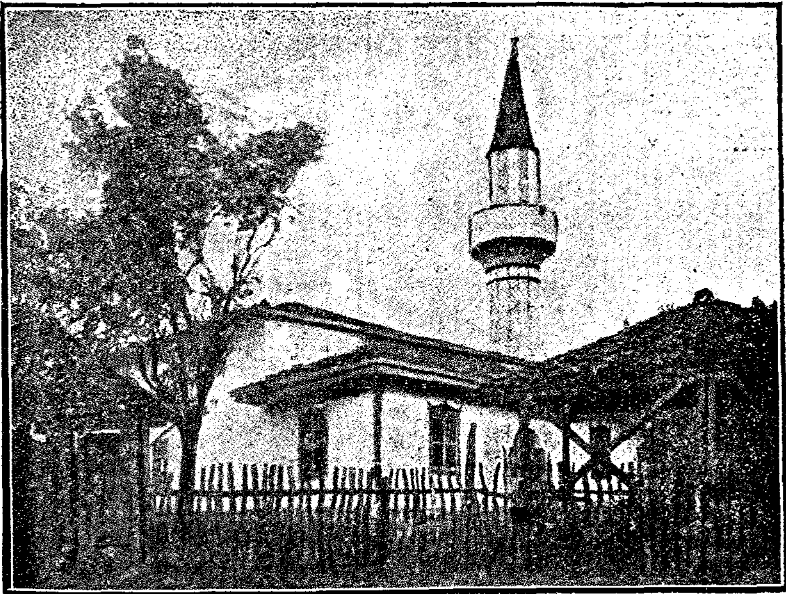
„ Şoimuleţ, cu părul creţ,
„ Lasă-ţi coama vântului,
„ Şi umbra pământului,
„ Şi pe faţa câmpului
„ Să sbori sborul gândului!

. . . .

„ Şoimuleţul nechează,

„ La fugă se repeziá
„ Şi fugiá, mereu fugiá
„ Nici umbra nu-l ajungiá !
„ Şi prin văi, dealuri treceà,
„ Curmezişul câmpiilor
„ Prin mijlocul florilor,
„ Ceilalţi în urma-i lăsá
„ Şi premiul îl câştigá“.

(V. Alexandri)

Geamia din Senovo.

Se dau ca premii un berbec, un viţel sau un malac. Cu cât e familia mai bogată, cu atât vin şi alergători din depărtare. E o onoare mare pentru câştigători.

Tânără pereche, până la trei luni după nuntă, nu prepară bucate în casă, ci primeşte dela prieteni şi rude.

Când se naşte un copil, e bucurie mare. I se dă un nume, din cele mai dragi în familie.

Băiatul nu e musulman decât după botez, obiceiu luat dela mozaici.

La botez se invită prieteni, cari petrec ca la nuntă 4—5 zile, și cu această ocazie se aduc daruri multe noului născut.

La botez cântă hogii,apoi urmează circumciziunea și se continue petrecerea.

In familiile bogate, se invită cu acest prilej și copiii săraci, spre a fi botezați.

La înmormântare se spală bine cu săpun mortul (gasil), se înfășoară cu giulgiu și-l duc la cimitir. In groapă, se face lateral un loc, unde se așează mortul, să nu cadă pământ peste el.

Doliul se ține 40 zile, mai mult de femei. La 3, 8 zile 1 lună, 6, un an și 5 ani se fac parastase, ca la creștini.

Tovarășul musulmanului e calul la care ține foarte mult.

Bietul **Ben-Ardun**, silit să-și vânză pe scumpul său **El-Zorab**:

„ Coprinde gâtul lui plângând
„ Și'n aspra-i coamă îngropând
„ Obrajii palizi: „Puiu de leu,"
„ Suspină trist, „Odorul meu,"
Tu știi, că eu te vând!

„ Copii mei nu s'or jucá
„ Mai mult cu frunze în coama ta,
„ Nu te-or petrece la izvor;
„ De-acum smochini, din mâna lor,
„ Ei n'or aveà cui da!

„ Ei nu vor mai ieși cu drag,
„ Să'ntindă mâinile din prag,
„ Să-i iau cu mine'n șeà pe rând!
„ Ei nu vor mai ieși râzând
„ In calea mea, șirag.

„ Copii mei cum să-i îmbun?
„ Nevestei mele ce să-i spun,
„ Când va'ntrebá de El-Zorab?
„ Raira, tu, nevasta mea,

„ Pe El-Zorab nu-l vei vedeá
„ De-acum, urmându-te la pas,
„ Nici în genunchi la al tau glas
El nu va mai cădeá!

„ O, calul meu! Tu, fala mea,
„ De-acum eu nu te voiu vedeá
„ Cum ții tu nările'n vânt
„ Și coada ta fuior'n vânt
In sbor de rândunea!

„ Oh, Allah, Allah, sunt sărac
„ Dar fără cal eu ce să fac?!

(G. Coșbuc)

Cu ogarii, se duc la prinderea iepurilor.

In timpurile vechi se serviau și de șoimi la vânarea pasărilor, căci erau păduri nesfârșite.

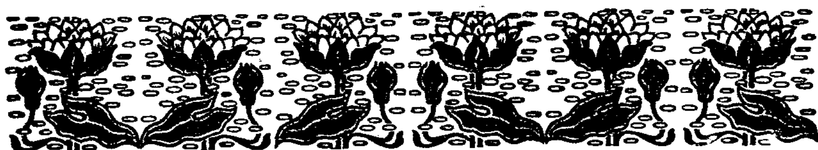
Pe lângă fiecare geamie, au câte o odae, unde hogea sau un învățător învață pe copii scrisul—cetitul și Coranul. In ultimul timp ei frecventează școala de stat spre a învăță limba oficială.

Le place foarte mult cafeaua. Nu e sat să nu găsești cafenele, unde Turcii să povestească vremurile de glorie pline de vise și de imaginație, sorbind din cafea și fumând cu nesațiu.

„ Tu, prin a ta putere, tu prin ata magie
„ Mă porți ușor, ferice, în lumi necunoscute
„ De tinere iluzii, de visuri necrezute,
„ Ah, iată raiul vesel în ochi-mi se deschide!
„ Văd gingașa hurie ce tainic îmi surâde,
„ Văd râuri lungi de aur cu punți de curcubei,
„ Văd îngeri fără aripi călcând ușor pe ei,
„ Văd însuș pe Profetul cetind Coranul său,
„ Văd tronul de lumină, văd chiar pe Dumnezeu,
„ Allah! . . . . . "

(V. Alexandri)

Credinţe religioase.

Sciţii şi-au avut Zeii lor; **Tabite**, **Papaeus**, **Apiá**, **Eutorirus**, **Artimpansa**, **Tamimasadal**, etc. cărora le aduceau jertfe animale şi chiar prinşi în răsboiu.

La Geto-Daci femeea susţineá cultul focului sacru al patriotismului şi al religiunii.

Poetul **Menandru** arată că bărbaţii se plângeau de cheltuielile prea mari ce faceau femeiele zilnic cu sacrificiile zeilor, fiind poligami. Femeea îşi creşteá fiii în cele mai adânci sentimente religioase, cari datorită educaţiei, în timp de răsboiu, deveniau cei mai admiraţi eroi.

Geto-Dacii, ca şi Romanii, aveau pontificii lor ca: **Zamolxis, Deceneu,** apoteozaţi şi zeificaţi pentru meritele lor personale şi serviciile aduse poporului.

Intr'o inscripţiune găsită la Balcic, datată din anul 48 în. de Hr., se arată cum **Acornion** a îndeplinit însărcinarea de trimis la regele Daciei, tatăl lui Boerebista, şi apoi la Roma la Cneiu Pompeiu, de preot al Zeului Jupiter Maximus, apoi al lui Sarapis şi'n urmă al lui Dionisos, şi că pentru marile servicii aduse oraşului a fost încununat cu o coroană de aur la serbările dionisiace, cu care ocazie s'a desemnat şi locul pentru statuea sa.

„ Muritorule, ia seama bine cât vei trăi,
„ Fapte bune şi virtoase ori şi când a săvârşi;
„ Căci dacă nu azi, dar mâine, Dumnezeu plata'ţi va da,
„ Plată dreaptă, potrivită cu fapta ce vei lucrà.

(Mirt şi lăcrămioare de Pr. Al. Popescu).

Odată cu stăpânirea romană s'a introdus pentru Roma şi impărat - cultul muncipal şi cultul provincial. *Flamenul*, preotul lui Jupiter, al lui Marte şi al lui Romulus, erà însărcinat cu cultul oficial; pentru provincie, erà *sacerdos provincial*. Scaunul oficial al sacerdotului Moesiei inferioare erà la templul dela Troesmis.

Osiris zeu egiptean, găsit în mauzoleul dela Ialcic (1907).

Fiecare familie îşi aveá zeul ei.

Cu aducerea coloniştilor şi a relaţiunilor comerciale, s'a introdus diferite zeităţi, aşà cultul zeului persan **Mithras**. al zeiţei egiptene **Isis** (Mario-nima), apoi *Osiris*, *Anubis* şi mai ales zeul trac *Sarapis*.

In diferite scrieri asupra creştinismului în această parte, se afirmă că ar fi fost creştini încă din primul secol dela Hristos şi că chiar **Apostolul Petru** ar fi predicat, ca dovadă atâtea legende în credinţa populară despre el; cert e că **Apostolul Andreiu** a fost sorţit să răspândească noile idei religioase în Scytia (Savantul călugăr Dominican **Le Quien** în „*Oriens Christianus*" **Golubinsky** în „*Istoria bisericii ruseşti*", **Dosofteiu**, Mitropolitul Moldovei, **Melhisedec,** episcopul Romanului, **C. Erbiceanu,** etc.)

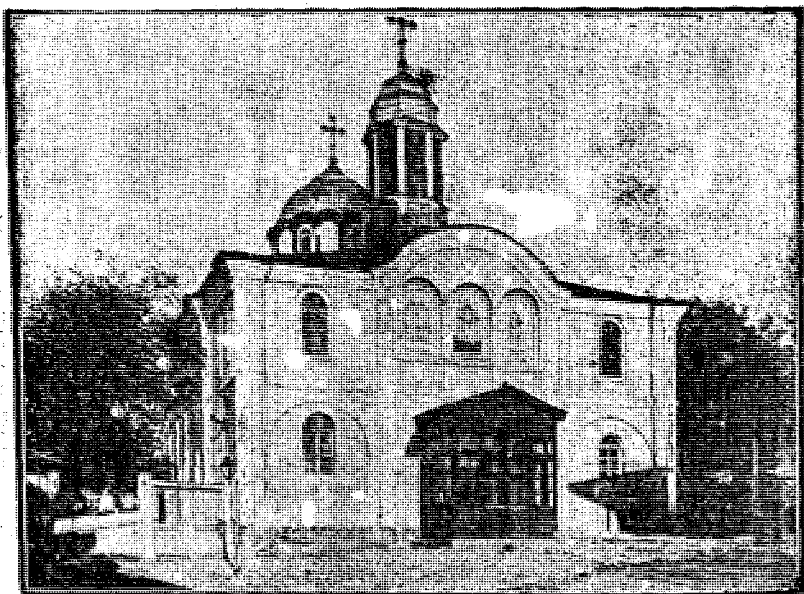
Apostolul Andreiu s'a născut în **Vitsaida**, ţinutul Zabulonului, din Palestina, fiu al lui Iona şi frate cu Apostolul Petru. A fost mai întâiu ucenic al Sf. Ion Botezătorul, iar la apa Iordanului, întâlnind pe Iisus, a devenit cel mai vajnic adept al creştinismului.

Monahul *Epifanius* (socolul VIII-lea) descrie pe larg activitatea şi călătoriile Sf. Andreiu, care în a doua călătorie, înfiinţează episcopia dela Odessus, punând pe **Amplie** ca episcop.

Discipolii: **Inn**, **Pinn** şi **Rimm** au predicat creştinismul nu numai în Scytia, dar şi în Dacia.

„ Umbre sacre, vechi, străbune, cu dor cald, sfânt şi ceresc,

„ Unde sunteţi azi, o umbre! voi cu suflet creştinesc;
„ Să vedeţi cum fii voştri cu falá vă urmează
„ Şi iără şovaire tot ce-i sfânt, ceresc, păstrează."
(După Pr. Al. Popescu).

Biserica din Turtucaia.

In socolul al III-lea, pe la anul 290, se citează ca prim episcop **Evanghelicus** în *Almirida* (Halmyris-Babadag) si apoi **Philius** care a fost martirizat sub impăratul Licinius.

In cele trei persecuţiuni de **Atanaric**, regele Goţilor (355,364 şi 369), clerul scitic şi principii se interesau de soarta creştinilor. Aşà **Iunius Soranus**, ducele Scytiei şi cu mai mulţi clerici, puse să se adune reliquele martirilor şi le trimise la Drâstor sau în Capadocia. Iată grija Romanilor din imperiu pentru fraţii lor din Goţia (Dacia Traiană).

Principesa **Gautia** (Gaatho) s'a născut la Drâstor. Impreună cu fratele ei construi o biserică frumoasă pe locul mormântului Sf. **Martir Emilian**, Persecutată de **Capitolin**, mai marele cetăţii, trecu Dunărea şi se

stabilită la Dafne (Constanțiola-Sbanțov) la gura Argeșului. Aci se căsători cu magistratul acestei cetăți și el creștin, cu care trăi 18 ani, având o fiica *Ducila* și un fiu *Arimerius*. In urma persecuțiunilor, adună moaștele martirilor și le transportă pe furiș la Drâstor, aju-

Biserica Casa Orman.

tată de un servitor credincios *Thele*. Dar la intoarcere sunt omorîți cu pietre (Serbează 20 Martie) primind cununa de martiri.

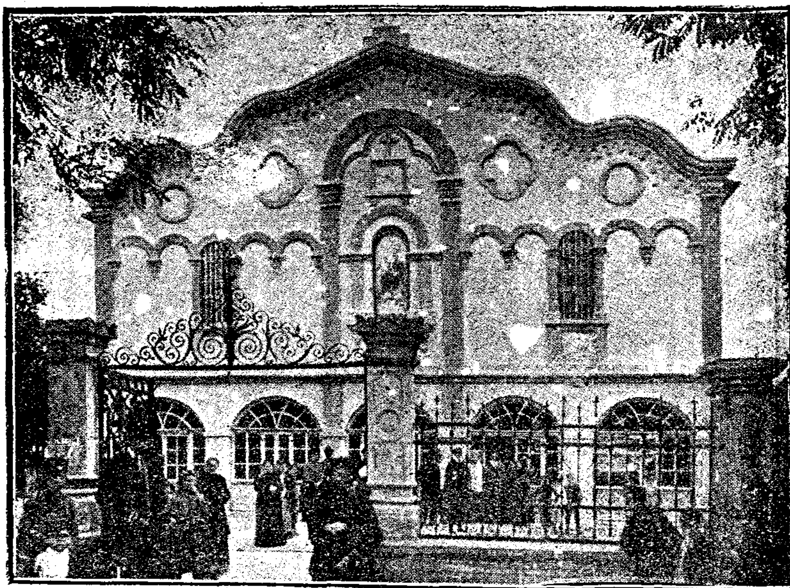
Numărul de martiri a fost destul de mare în această regiune. Iată numai la Drâstor: *Daxius*, *Maximus*, *Axenti Cianus* și *Dadu*, *Iulius*, *Marcus*. *Herichis*, *Secunda*, *Donata*, *Basus*, *Maximus*, *Paulus*. *Marinus*, *Justus*, etc. martirizați în timpul lui *Maximinian* și *Diocliţian*.

„ Luminați dar, umbre sacre, luminați p'ai voștri fii,
„ Căci în toată lumea astăzi, credincioși sunt mii de mii,
„ Și fără virtuți, credință și speranța'n Dumnezeu,.
„ Ori ce-a omului cultură nu-și ajunge scopul său".

Constantin cel Mare introducând creștinismul ca reli-

giune de stat, Scytia e alipită la Diocesa Traciei, ca a cincea provincie.

La sinodul I-iu ecumenic, găsim pe **Teofil**, episcopul Scytiei. Sozomen (născut pe la 400 d. Hr.) în istoria eclisiastică ne arată din vieața episcopului **Bretanion** al Tomisului, ce mare autoritate aveà asupra intregei Scytii.

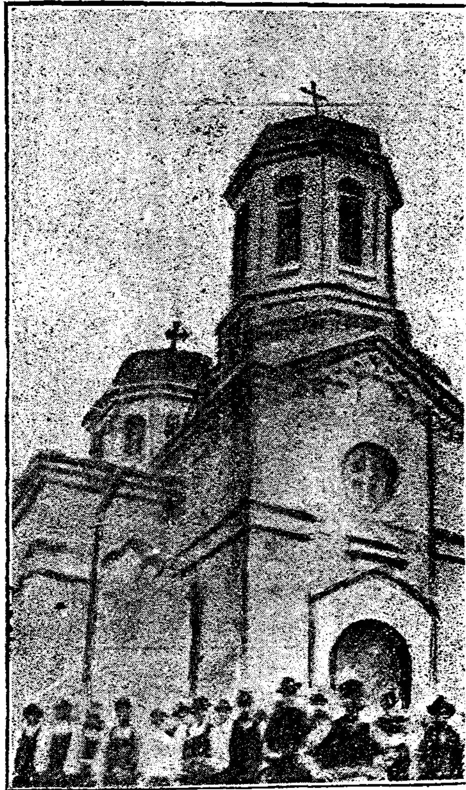
Biserica „Sf. Petru și Pavel" Silistra.
(Pe locul vechii mitropolii)

Impăratul *Valens* erà un apărător al Arienilor. Episcopii ortodoxi au fost înlocuiți prin episcopi arieni. Pentru a atrage pe vestitul Bretanion, împăratul vine la Tomis și e primit în biserica catedrală de episcop cu tot poporul.

Impăratul propune episcopului, să treacă la arianism, dar Bretanion refuză și iese cu tot poporul din biserică, rămânând Valens numai cu suita. Supărat Impăratul peste măsură, poruncește ca el să fie exilat, dar gândindu-se mai mult, preferă să dee libertatea episcopului, idolatrizat de poporul său, ca să aibă ajutorul si

gur al Scyţilor contra Goţilor.

Vedem deci de ce mare popularitate se bucură Bretanion, care aveà supremaţie şi asupra bisericii din Dacia Traiană (Istoria bisericii române de G. M. Ionescu).

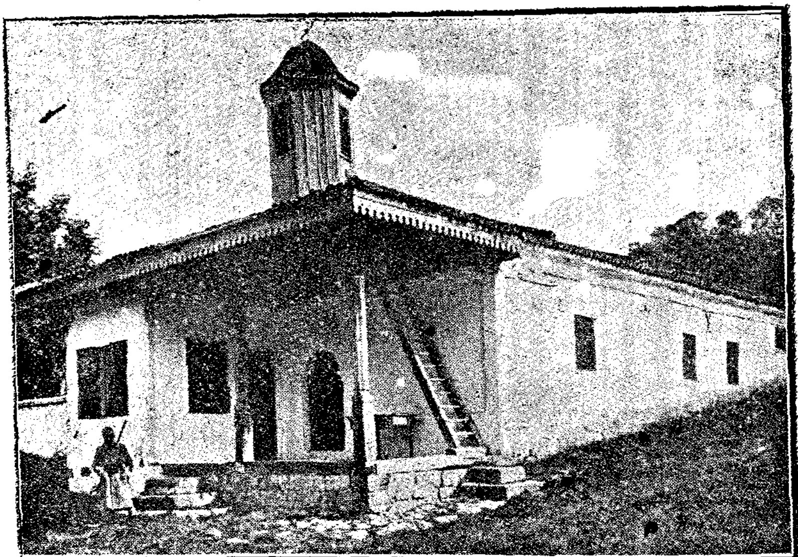
Biserica Cairac-Beibunar.

„ Sus ridică-ţi ochii, omule, la cer,
„ De unde te priveşte cerescul părinte,
„ Ai în el speranţă tare şi fierbinte,
„ Că cei buni în lume de foame nu pier.
„ Mergi pe-ale virtuţii căi, ca bun creştin;
„ Ai făclie legea cea dumnezeească,
„ De vrei că'n tot timpul pronia cerească,
„ Să reverse-asupră-ţi darul ei divin".

(Mirt şi lăcrămioare).

La sinodul dela **Nicea**, Bretanion a creat arhiepiscopatul de Tomis, având și eparhia Daciei Traiane.

Episcopii **Gherontios**, **Theotin I-iu Filozoful**, iau parte la sinodul ecumenic al II-lea la Constantinopole; iar la sinodal al III-lea Ephesian (431) ia parte **Timotheus**, ca episcop al Scyției și **Iacob** al Drâstorului, apoi episcopii Ion și Alexandru.

Biserica din Brăcima.—Durostor.

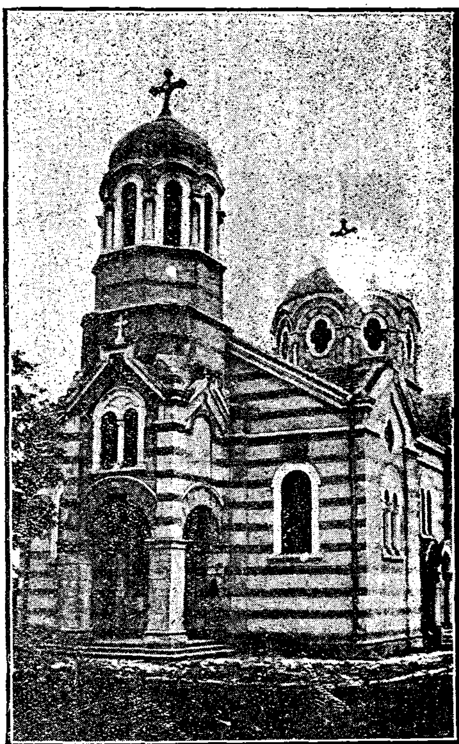
După 451 biserica autocefală a Scytiei trece sub jurisdicțiunea Patriarhului din Constantinopole, după cum se hotărîse la sinodul al IV-lea dela Chalcedon.

Intre anii 451-550 avem episcopii **Theotin II**, **Paternus** și **Valentinian** în Tomis.

Impăratul Anastașiu (491—518) susținând părerile monofisite, exila pe toți episcopii ortodoxi. Românii din Moesia și Scythia Minor, împreună cu barbarii se răscoală sub conducerea ducelui Scythiei, Vitalian, în anul 511, bat pe Hypatius, generalul roman, prind carele cu proviziuni și coprind toate cetățile până la Constantinopol. Impăratul e învins și silit să încheie pace. Printre condițiunile tratatului erà și convocarea

unui sinod şi restabilirea episcopilor depuşi. (Biserica ort. română şi Ist. Rom. de A. Treb. Laurian).

Sinodul a fost convocat de Vitalian la Heraclea, luând parte şi episcopii depuşi, cari s'au justificat.

Biserica „Sf. Treime“ Bazargic.

Din aceasta, deducem că Românii erau numeroşi şi că au luat parte la luptele religioase pentru apărarea ortodoxiei, în frunte, cu un număr destul de însemnat de episcopi.

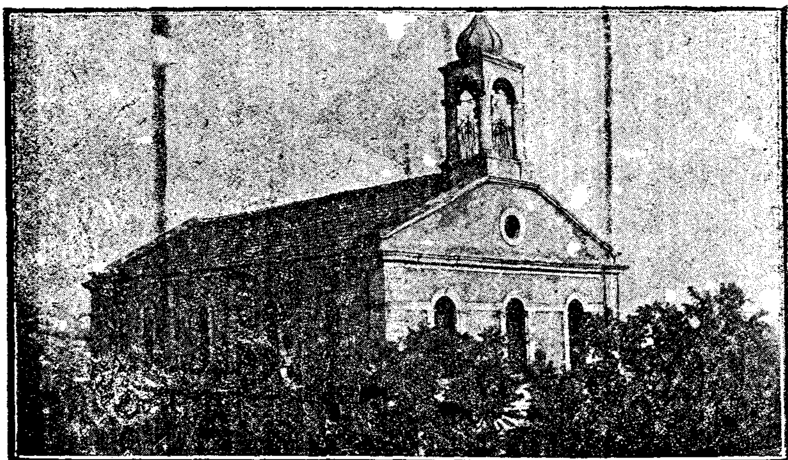
Cu invaziunile, episcopia de Tomis decade şi nu-mai auzim vorbindu-se de episcopii ei.

Prin secolul VIII-lea apare episcopatul de Tropaeum Trayani (Adam Clisi).

Tot la sinodul dela Nicea (325) ia parte şi un episcop al Drâstorului. La sinodul din Sardica (347) ia

parte **Marcian** al Abritusului, care semnează şi epistola către împ. Leon.

La sinodul ecumenic al 7-lea dela Nicea 757, ia parte episcopul *Ursus*, tot dela Abritus. vorbind în limba latină, deci Român. Se mai citează printre episcopii Drâstorului pe *Urbanus* (361-363), *Auxentius* (380), *Iacobus* (431), *Manophylus* (458).

Biserica greaca „Sf. Constantin şi Elena" Balcic.

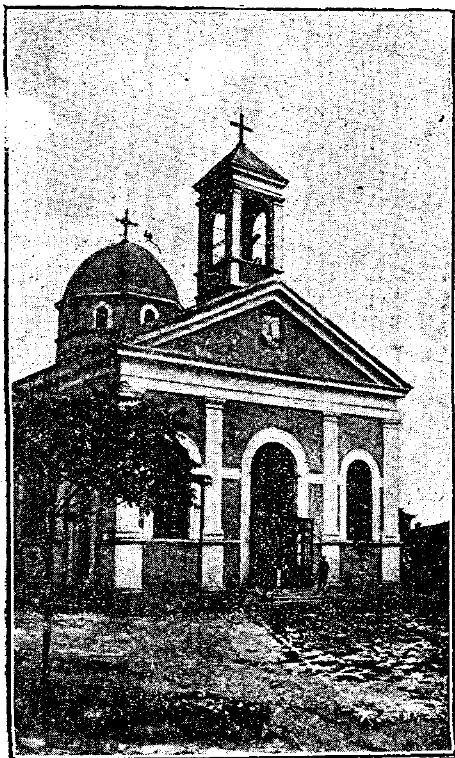
La Goţi primul episcop a fost *Ulfila*, care a făcut epocă prin activitatea desfăşurată atât în Dacia-Traiană, cât şi în Moesia inferioară, după aşezarea Goţilor în timpul lui Constantin cel Mare. El predicá in limba gotică, greceasca şi latină (Istoria bisericii române în Dacia-Traiană de G. M. Ionescu).

La venirea Bulgarilor în Sciţia Mică, în Moesia inferioară şi'n jurul Balcanilor, erá o mitropolie cu 5 episcopi şi 2 arhiepiscopi autocefali, toţi dependinţi de Patriarhia din Bizanţ şi până la creştinarea lor, mai marii bisericii şi credincioşii au avut mult de suferit.

„ Cerescule Părinte,
„ Spre ţine înalţ eu
„ A mea rugă fierbinte,
„ Fii protectorul meu!
„ Fii, şi ai milă de mine!

„ O, Tată îndurător!
„ Când eu te chem pe Tine
„ Imi fii ajutor;
„ Caci n'am altă scăpare
„ De loc pe ast pământ;
„ Unica îndurare
„ Imi eşti pân'la mormânt!"

(Mirt şi lăcrămioare Pr. Al. Popescu)

Biserica „Sf. Gheorghe" Balcic.

Regele bulgar Simeon reuşi a obţine dela Roma, înfiinţarea unui patriarhat la Drâstor, de care depindeau bisericile din Dobrogea Nouă şi care a durat numai 40 ani, până la venirea Ruşilor lui Sviatoslav.

Patriarhul *Damian* se refugiază în Bulgaria occidentală. In Drâstor continuă mitropolia dependentă

de Patriarhie. Ea aveá autoritatea religioasă asupra Românilor dela Dunare, dată de Vasile II-lea Bulgaroctonul, dupa cum arată Slhlumberger *„Les valaque de toute la Bulgarie seront soumis a l'autorité de l'archevêque"*.

Biserica „Sf. Gheorghe" Bazargic.

Prin secolul al XVII-lea mitropolia îşi aveá sfântul locaş zidit de Grigore Ghica. In diferite scrieri găsim continuarea ei fie sub forma de mitropolie sau episcopie până la 1877-1878*

*(Condica Sfântă, Istoria Românilor de V. Ureche, Istoria Bucureştilor de G. Ionescu Gion, Donau Bulgarien de Kanitz etc.

Găsim în secolul al XVIII-lea pe episcopii Metodie, Gherasim, Ghenadie, Dosofteiu, iar în secolul al XVIII-lea pe Calinic, Vartolomeu, Partenie, Chiril.

Prin secolul XIV-lea gasim episcop la Dionisopolis (Balcic) pe *Ioanes I. Nicolaus I. Nicolaus Perusinis*.

Dela 1877-1878 biserica creştină depinde de Mitropolitul Varnei şi de cel al Rusciucului.

La 1913, odată cu instalarea autorităţilor româneşti, biseriea creştină din Dobrogea Nouă îşi aveá episcop locotenent, **P. S. Bartolomeu Stanescu**, cu reşedinţa la Bálcic, ajutat de protoiereul Ec. N. Gheorghiu, şi pre-

otul Gh. Dumitrescu; actualmente la parohia din comuna Niculiţel iar mai târziu depinde de Episcopia Dunărei de Jos.

In 1923 se înfiinţează episcopia de Tomis şi Drastor cu reşedinţa la Constanţa având ca episcop

Cavarna

pe **P. S. Ilarie**.

Administraţia bisericească e condusă în fiecare judeţ de către un proto ereu.

In judeţul Caliacra, în cele 22 comune rurale cu 209 sate sunt 28 biserici şi 5 paraclise, iar în cele 3 oraşe avem 6 biserici servite de preoţi români şi bulgari, oficiindu-se şi mixt. Bisericile sunt rari la câte 15-16 sate una şi pe alocurea chiar fără preoţi.

Grecii au 2 biserici, în Bazargic şi în Balcic; iar Grigorianii una în Bazargic.

Turcii şi Tătarii ţin foarte mult la credinţele religioase. **Allah** e pretutindeni şi-i ajută. Pentru **El** şi **Mahomed**, profetul lui, şi-au sacrificat vieaţa mii şi milioane de credincioşi ai Islamului. Cartea lor sfântă, **Coranul**, e păstrată cu evlavie până astăzi.

Templele de rugăciune, geamiile şi moscheele se înalţă în tot locul unde e o adunare de mai multe familli. Din minaretele dela turnul de piatră, în formă

poligonală sau circulară, de zeci de metri, până la copacul sau truchiul de arbore, *muezinul* chiamă de 5 ori pe zi pe credincioşi la rugăciune:

„ *Allah-echber (2 ori)*
„ *Eşhedu-enlea-ilahe il lelah (2 ori)*
„ *Eşhedu enne Mohamedun resulullah.*
„ *Aiia lessalah, aiia lessalah*
„ *Aiia lelfelah, aiia lelfelah*
„ *Allah-echeber . . Allah echeber, lea*
„ *Ilahe, illea allah.*

„ *Dumnezeu e mare,*
„ *Cred că există un singur Dumnezeu.*
„ *Cred că Mohamed este profetul lui .*
„ *Veniţi pentru rugăciune!*
„ *Veniţi a scăpà de păcate!*
„ *Dumnezeu e Mare, nu există dumnezei*
„ *Decât un singur Allah:*"

Prima rugăciune începe înainte aurorii, a doua la amiazi, a treea la chindie, a patra'n amurg şi a cincea după 2 ore dela apusul soarelui,

Inainte de a merge la rugăciune, toţi mahomedanii maturi sunt obligaţi a face „*Abdest*" adică spălarea mâinilor până la cot, feţii, urechile şi picioarele până la glesne, dacă a umblat cu ele fără încălţăminte.

Omul beat, nebun, copiii şi femeiele în timpul lehuziei sunt scutiţi de a face rugăciune.

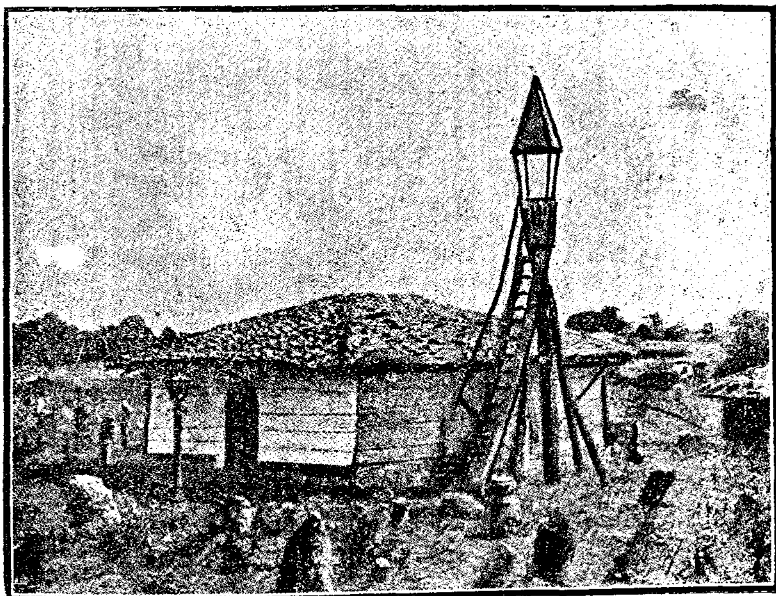
In geamie e un hoge ca imam (preot) şi un muezin (cântăreţ), la bisericele mai mari e un hatip (paroh-predicator).

Evlavioşii fac rugăciunea individual, apoi la o cântare a muezinului se aşează în rânduri. Imamul trece în faţa altarului şi cântă versete din coran, potrivite timpului;

„*Cul hiuvel lahu ehad, lemielid ve lemiuled. Vlemechiun lehu chiufuven ehad*" (Dumnezeu nu este născut nici a născut. El este singur. Nu există asemanare cu El. Atotputernicul tuturor.

Anul musulmanilor începe dela fuga lui Mahomed la Medina (egira) şi astăzi e 1342 (a creştinilor 1924). **Anul** nou se chiamă **Muharrem** şi e în fiecare an cu 13 zile mai înainte.

La 9 luni după Muharrem începe **Ramazanul** (Postul Mare) de 30 zile. Cuvântul Ramazan înseamnă ispăşirea păcatelor (arderea-nimicirea).

Geamia din Uzunge Orman - Durostor.

Ramazanul e adoptat dela Mozaici şi durá 3 luni. In timpul postului nu se mănâncă, fumează şi bea din zori până'n amurg. La minaret se aprind în fiecare seară candele, ce formează ca o coroană de stele sclipitoare în o noapte liniştită.

După ramazan urmează **Bairam** (Paştele) care ţine 3 zile.

„ E noaptea'ncântătoare! Pe-a cerului câmpie,
„ Grădina pudruită de-o pulbere-argintie,
„ Incet şi lin păşeste a stelelor regină,
„ Cu-o dulce atrăgătoare zimbire de lumină.

„ Ea poartă împrejuru-i un văl de nori, prin care
„Din când în când răsbate şi ca prin vis apare
„ Poetica frumuseţă a chipu-i virginal,
„ Ca splendida Sultană din raiu oriental,
„ Intregul cer, comoară de cuiburi lucitoare,
„ Feeric locuite cu zîne iubitoare.

„ Priveşte din nălţime, tăcut, căci Islamul,
„ Serbării musulmane deschide Bairamul.
„ Orice zidiri, palate, saraiu, ceşmeà, geamie,
„ S'acopăr cu ghirlande de flacăr'albăstrie,
„ Şi sus, pe minarete, lucesc rotunde salbe.
„ Si par căzând din ceruri cununii de stele albe
„ In strade'n cafenele, în pieţi lumea clocoteşte
„ Un chef până'n ziuă crescând se prelungeşte."

(V. Alexandri)

După 70 zile urmează o sărbătoare **Curban Bairam** (Serbarea sacrificiului), o adoptare dela jertfa lui Avraam. Cu această ocaziune fiecare familie cu dare de mână sacrifică un berbec.

In a treia lună dela Muharrem, se serbează naşterea lui Mohamed **Mevludun Nebi.**

Şi muezinul cântă: *„Dumnezeu e mare. Cred că există un Dumnezeu. Cred că Mahomed e profetul lui."*

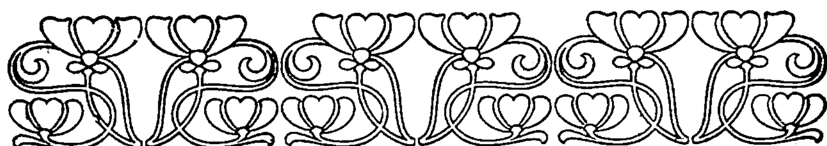
Musulmanii au în judeţul Caliacra un muftiat cu 101 geamii, deservite de 220 hogi, plăţiţi de stat.

In Bazargic mai e şi un templu izraelit.

In satul Ali Anife e o parohie catolică.

In tot ţinutul Dobrogei Noi nu se găseşte nici o **mânăstire.**

Din trecutul solului și topografia sa.

INSUȘIRI GENERALE.

Aceste locuri în vechime erau acoperite de Marea Sarmatică, ce se'ntindeá din Carpați și până'n Balcani, din Serbia până'n Caucaz.

Cu timpul și datorită mai cu seamă manifestărilor sismice, nivelul apelor a scăzut și s'au ridicat munții Haem, apoi diferite dealuri, supuse la atacul apelor marine.

Retrăgându-se Marea, a apărut apoi un lac dulceag (dacicolevantin) și apoi apare Dunărea, săpându-și albia în depozitele ultimelor mări.

Din cercetările geologilor reesă că pământul Dobrogei se compune din terenuri călcaroase și chiar cretacee, peste ele gresii cu numuliți, marne și gresii sarmatice, tăiate pe alocurea cu pământ roș, cum se vede pe Coasta de Argint.

Pătura de pământ galben e mai groasă spre Dunăre și se subțiază spre Curtbunar, Bazargic, Șabla, de unde apar chiar la suprafața rocele sarmatice.

Peste loes s'a depus, în cea mai mare parte, humus. In regiunea Bazargicului avem *Cernoziemul*, pe coasta mării pământ castaniu și bălan, iar spre Caliacra apare *terra rossa* roș).

Caracterul de stepă, dintre Mare şi Bazargic se pierde cu cât înaintăm spre *Deliorman*.

Pàmânturile de stepă şi cernoziemul dau recolte admirabile, iar cele roşcate şi brune sunt mai inferioare.

„ Pământule rodnic, pământule sfânt,
„ Tu, care-mi eşti leagăn, cămin şi mormânt,
„ Ridică spre focul aceleaş stele
„ Credințele tale, credințele mele.“
(Nichifor Crainic).

Solul în partea vestică și sudică „*Deliormanul*“ are înfăţişarea unei grupe de munţi străvechi, măcinaţi în decursul vremurilor, reducându-se la înalţimea dealurilor şi lăsându-se către Dunăre și răsărit dela 400 m. până la 100 m. și ceva la Silistra. Construcţia e stâncoasă, dar înalţimea e ca a dealurilor, purtând diferite nume, cele mai multe după satele din apropiere.

Odinioară, Deliormanul a fost acoperit cu păduri nesfârşite de stejar (cer, gărniță, pedunculat), carpen, ulm, carpeniță, frasin, iar fagul în valea Batovei. Pe malul mării, creşte şi acum spontan smochinul, care dă 3-4 recolte pe an, migdalul și mărăcinele *Paliurus aculiatus*, din care se zice că s'a făcut cununa de spini a Mântuitorului.

După felul arborilor ce cresc prin aceste locuri, avem și denumirea satelor: Ghiurghenli (Cărpeniş) Duştubac (Frăsinet), Caraaci (Ulmul negru), Suiutciuc (Sălciş).

Treptat-treptat s'au tăiat pădurile, prefăcându-se în ogoare, rămânând numai o urmă slabă din vestitul Deliorman.

Perii răsleţi din câmpie mai arată până unde se întindeau pădurile.

In stepă găsim salcâmul. Ar trebui cât mai grabnice măsuri de împădurire cu salcâmi, cunoscându-se rolul binefăcător al lor în aducerea ploilor.

Ambele judeţe se împart în trei ocoale silvice: Silistra, Curtbunar şi Bazargic.

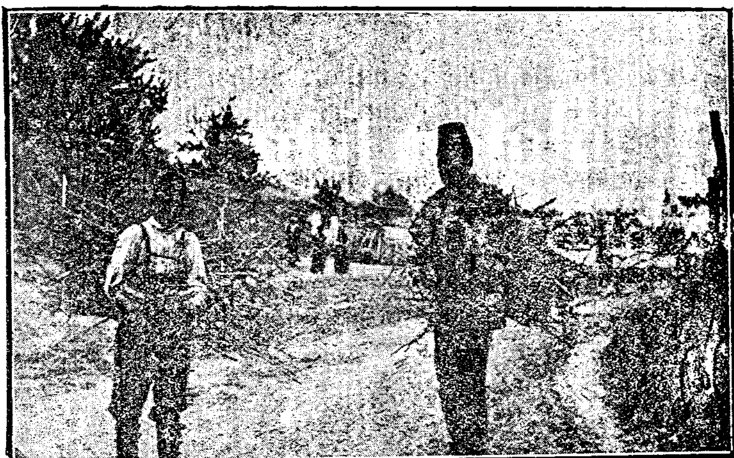
Ocolul silvic Bazargic are 19464 ha. pădure, ocu-

pând partea de sud şi sudvest.

Ocolul Curtbunar are vreo 29.000 ha. pădure şi ocupă mai toată suprafaţa plăşii.

Ocolul Silistra ocupă mai tot judeţul Durostor.

Conducerea o are câte un inginer silvic. ajutat de 3 brigadieri şi pădurari.

Selim aduce vreascuri.

Pădurile din ocolul Bazargic sunt mai toate tinere, afară de masivele: Ceatalar, Alaclişe şi Cuiugiuc, unde sunt păduri mai bătrâne

Cele mai însemnate păduri semt: *Ceatalar* 2250 ha, *Mustafa-Beiler* 850 ha, *Ceauşchioiu* 670 ha, *Tulugea* 550 ha, Cuiugiuc 750 ha, *Covanlâc* 1200 ha, *Nădejdea* 500 ha, *Alexandria* 460 ha, *Caracâşla* 450 ha, *Sarâ-Mahmud* 430 ha, *Chiorolu* 390 ha.

Veniturile statului în ocolul Bazargic 1 Aprilie 1921-1 Bprilie 1922:

541.582,55 lei . . . . . . produse principale
50.488,50 lei . . . . . . „ „ accesorii şi paşunat.

Prin pădurile de odinioară, cerbul şi căprioara sprintenă se plimbau fără frică, doar când vânătorile oficiale cu bei şi paşale le mai supărau. Deatunci au rămas satele *Carageaiar* (Cerbi), *Gheiciler* (Capre

de munte), *Sârnebi* (Căprioare).

„ Când visul e stăpân deplin
„ Pe codrii. cerbi și căprioare
„ Caboară'n rariști de anin,
„ Și'n luminiș de lună vin
„ Cu pasul tainic la izvoare."

(Nichifor Crainic)

Ursul erá stăpânul pădurilor; astăzi cu totul stârpit, rămânând doar amintirea satului Aiorman (pădurea ursului). Mistreții însă ară în lung și'n lat pădurile mai bătrâne. Și deși sunt mulți, totuș se vânează puțini. Lupii sunt numeroși și fac stricăciuni mari, venind dese ori chiar până'n sat după pradă.

Vulturul pleș și acvilele se văd des pe crestele dealurilor și chiar pe podișuri, de unde din timpurile turcești a rămas și denumirea satului Diuvan-Iuvasi (Cuibul Vulturului).

„ E rege în văzduhuri și rege pe pământ,
„ Palatul lui sunt norii și tronul său o stâncă,
„ In zări nemărginite domnește-al său avânt,
„ In suflet poartă veșnic prăpastia adâncă!"

(Corneliu Moldovanu.)

Nu putem trece cu vederea șoimii, pasărea favorită Turcilor, acum câteva sute de ani, iar ca dovadă avem atâtea sate: „Șahinlar, Șahangi, Aratmagea" (Șoimii-Șoimari).

La poalele dealurilor începe câmpia destul de mănoasă. Din țărână, prin munca plugarului, iese belșugul, încât cu drept cuvânt s'a și numit *„grânar"*.

Partea răsăriteană are caracterul stepei, cu stufișuri de mărăcini și cu apă la adâncimea de 60-70 m.

Pe întinderea ei găsim preserate o mulțime de movile (tumuli), a căror proveniență încă se discută.

Din scrierile vechi reese că mai marii popoarelor scitice, tracice, dacă nu puteau să construească monumente neperitoare ca ale *Faraonilor*, înmormântarea lor cu o pompă deosebită, după cum am arătat, ne-a lăsat

unele movile; iar altele s'au râdicat în decursul vremurilor, ca puncte de observare.

In 1968, societatea arhiologică din Varna, sub conducerea profesorilor Hr. și C. Scorpil, a săpat 6 movile, constatând în unele, vechi morminte a unor militari, iar altele, foste morminte, dar desgropate acum 16—17 secole, identificare făcută după monedele aflate înăuntru: una din timpul lui Antonin și alta dela Dioclițian.*

La cișmea-Turtuc a a

Văile acestor locuri sunt cu atât mai adânci cu cât înaintează spre gură, ajungând până la 100 m. Cele mai mari au păreți stâncoși și prăpăstioși.

In multe părți sunt peșteri, unele cu stalactite și stalagmite mai ales tot litoralul de la Caliacra la Sabla. Desigur în ele au trăit *Troglodyții*, iar astăzi, numai focul ciobanilor pâlpâie sub stânci, ca niște lumini de licurici. Ei își duc traiul la un loc cu mugetul valurilor, cu strigătul pescărușului, cu florile blajine și cu cântecul de dor din fluieraș.

Din stâncile calcaroase și chiar din malurile de

*) In morminte s'au găsit schelete de pui, vițel, oi, obiecte vechi ca amfore, pahare, coroane cu foi și fructe aurite, ba chiar năsăliile cu care s'a purtat mortul.

pământ, izvoarele sunt captate din timpuri vechi pentru cişmelele de piatră, cari alimentează regiunea.

Puţuri cu burduf sunt în regiunile, unde stratul aquifer e prea jos, iar fântâni cu cumpănă numai în câteva locuri ca in valea Casapli, valea Arnăut-Culus, valea Echisce, valea Trubciular (Caliacra).

In înprejurimile satelor, în multe părţi, s'au format lacuri artificiale, pentru strângerea apelor din ploi, necesare la adăpatul vitelor.

Se cerătoare cu cămile-satul Duranlar.

Pământul Dobrogei Noi e străbătut de mai multe derele:

Demirbabina ia naştere din Bulgaria mergând până la apus de Turtucaia. Are apă mai în toată lungimea ei. La Staroselo formează un lac. *Cuzgunlâc* (Iucicuma) la răsărit de Turtucaia. *Cosuia* are apă numai în parte. *Rahova* ia naştere din Bulgaria. Are apă numai primăvara. *Valea Cadiului* pleacă dela Cadichioi cu apă în toată întinderea. *Bulanic* formată din văile Esnova şi Aivat, cu apă puţină. Dereaua *Morilor* dela *Popina* şi *Ceatalgea* cu apă ce mişcă mai multe mori. *Ioniţa* formată din *Şaanlâc* şi *Accadânlar* poartă apă numai dela unire. Formează locul *Srebârna*. In lacul Srebârna se termină şi valea Babuc. Dereaua *Gârliţa*

la răsărit de Silistra. *Canaghiol* ia naştere din Deliorman şi are apă. *Chiostel* asemeni. Ambele se varsă în lacul *Gârliţa*. *Cara Ahmed Bendi*, unită cu *Iuşenli* ia naştere din partea sudică a judeţului Caliacra şi se îndreaptă spre Oltina. *Cânlâ dere* ia naştere din valea Opancei, trece pe lângă Bazargic, Suiutciuc, Carasular şi Hasă-Kioseler.

In partea sudică catre mare, avem *Batova* (vechiul Zyras), cu apă tot anul, renumită încă din vechime. *Ecrene* (Geferli), ce trece pe lângâ satul cu acelaş nume, se varsă în mare lângă Batova.

In nordul judeţului Caliacra avem lacurile *Sabla*, *Satâlmâş* şi *Cartal* (Duranculac), renumite prin chefali şi mai ales raci.

Ca şi'n Bărăgan, în stepa Dobrogei întâlnim dropiile în cârduri şi mai ales porumbei sălbateci-Turcii au întemeiat şi un sat „Toicuiusu" (satul dropiilor.)

Turturelele, potârnichile şi prepeliţile atrag un mare număr de vânători.

La finele lui August, în regiunea Caliacrei, prepeliţele obosite de drum sunt prinse.

Pe liniile telegrafice stau de multe ori dumbrăvence cu multe colori. Sunt papagalii Dobrogei.

Pe lacurile de lăngă mare se văd mii de stârci, de diferite mărimi şi colori, majestoasa lebădă, gâşte şi raţe sălbatice, pelicani, nagâţi, pescăruşii cei drăguţi ca nufării de baltă; aproape de Caliacra pe Marea Neagră mai multe foce, iar când marea se supără se poate privi jocul delfinilor.

In lacuri se află peşte mult, mai ales chefal, şalău, crap şi raci mari; din mare se scot scrumbii, guvizi şi calcani; iar din Dunăre, crap, cegă şi nisetru.

Incă din timpurile cele mai depărtate, viţa de vie a acoperit multe dealuri, dar filoxera a distrus-o. Calităţile de vin erau renumite, cum sunt cele dela Şabla, Satâlmâş, Carapcea şi chiar dela Ghiaur-Suiutciuc sau dela Silistra şi Turtucaia. Tendinţa de replantare se accentuează din an în an.Pomii sunt mai răspândiţi în regiunea dunăreană şi a mării. Caisul, zarzărul, prunul şi nucul abundă în vii.

In multe sate sunt duzi, favorizând cultura borangicului.

Stepa dobrogeană duce lipsa fructelor.

Cerealele ca grâu, orz, ovăz, secară, porumb, s'au cultivat in toate timpurile din belşug. In ultimii ani, mai secetoşi, s'a lăţit cultura porumbului, a fasolei şi a tutunului. Ca plante oleagenoase se cultivă rapiţa de primăvară.

Familia Holevici şi camilele-Duranlar

In 1922 s'au cultivat în Caliacra 70.000 ha. grâu, 69.000 ha. orz, 27.225 ha. ovăz, 6449 ha. porumb, 3229 ha. fasole, 10.198 ha. rapiţă, 5996 ha fâneţe artificiale şi 1822 ha. fâneţe naturale.

Vitele locuitorilor sunt în număr de: 3159 armăsari, 10912 cai, 9709 iepe, 8520 cârlani-noateni şi mânzi, 1418 asini, în total 32300 cabaline; 974 tauri, 15127 boi, 15317 vaci, 12104 mânzaţi şi viţei, 2370 bivoli, 2393 bivoliţe. 1727 malaci, în total 50012 boovine; 15522 berbeci, 264531 oi şi miei, 84054 cârlani, 12082 capre, în total 484930 ovine, 9711 porcine.

Intre'un amurg sau răsarit de soare, dacă ai norocul să treci prin apropierea satului Duranlar (Caliacra), te crezi deodată în pustiilirile nemărginite. Cămilele, corăbiile deşertului, se înşiruesc dela câmp spre sat sau

invers. Un număr de vreo douăsprejece de aceste blânde animale, lucrează în credința pe moșia îmbelsugată a stăpânului lor.

Păsări domestice sunt multe: găini, gâște și curci, rațe mai puțin.

Locuitorii posedă 7198 pluguri cu o brazdă, 2747 cu 2 brazde, 445 cu 3 brazde, 406 triori, 2784 boroa-

Cam le-Duranlar.

ne de fier, 1920 de lemn, 58 tăvăluge, 400 rarițe, 911 semănătoare, 1231 secerătoare, 6 autotractoare, 276 treerători, 526 secerători-legători, 177 mașini de bătut porumb și 179 vânturătoare.

Incă din 1913 serviciul domenial s'a ocupat cu corcetarea pământurilor ce revin statului.

Proprietățile comitetelor școlare, ale comunelor și ale statului bulgar, ce au putut fi stabilite după registrele dela primării și administrația financiară, au trecut în stăpânirea statului, totuș nu s'a putut luá tot avutul cuvenit, cu toate investigațiile făcute, ne având la îndemână izvoarele necesare, complecte.

Rezolvirea cestiunei propietății rurale a întâmpinăt multe dificultăți. In Maiu 1915, comisiunile de plasă compuse din Judecătorul de ocol, administratorul de plasă și un delegat al Ministerului de Domenii au ince-

put lucrările de verificare, întrerupte la izbucnirea răsboiului.

Nici o transacţie nu s'a putut face şi acei cari ar fi voit să devină propietari rurali, au rămas in aşteptare până la verificarea titlurilor,

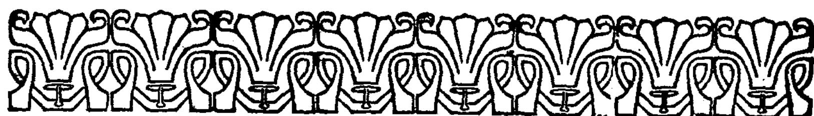

Plaja dela Ecrene.

Până la 1878, după codul turcesc (7 Ramazan 1274-21 Aprilie 1858) propietăţile se împărţiau: *Mulk*, teren aparţinând particularilor; *Mirie*, propietăţı ale statului, date spre folosinţa particularilor, dând dijmă; *Metruche*, drumuri, pieţe, păduri, izlazuri, lăsate spre folosinţa publicului; *Mevcuufe*, (vacuf) terenuri dăruite instituţiilor, ca din venit să se întreţină şi *mevat*, terenuri necultivate, ca rezervă pentru împropietărire.

Pământ arabil e destul. Trebuie soluţionată cestiunea propietăţii imobiliare conform noii legi în vigoare şi împropietăriţi locuitorii fără de pământ, Numai atunci se va puteà avizà la o cultură cât mai intensă şi sistematică, ca acest ţinut să-şi merite cu adevărat supranumele de *„grânar.“*

* Evoluţia propietaţii imobiliare rurale în Bulgaria, de Eug. Zamfirol.
* Lămuriri asupra porietăţii rurale în Dobrogea Nouă, de G. Georgescu.
* Propietatea rurală în Dobrogea Nouă de Gr. Petrescu.
* Regimul bunurilor imobiliare în Dobrogea Nouă, de A. Pineta,

Clima.

Clima acestui ținut e continentală, geruri mari iarna, călduri înnăbușitoare vara, ploi repezi și treceri dela iarnă la vară, ori dela toamnă la iarnă, cât se poate de scurte. Primăvara durează puțin. Cum au început a se topi zăpezile, vegetația se desvoltă repede, ca'n Maiu totul să fie grădină.

Umiditatea e mai mare ca'n restul țării din cauza mării și a vântului *Băltăreț*. Izoterma Deliormanului e 20. Pe Coasta de Argint nu se prea simt asprimile iernii, din cauza dealurilor și a mării, deaceea în valea Batovei și-au iernat Mocanii sute de ani turmele.

Iasomia, smochinul și liliacul cresc sălbatec, datorită influenței binefăcătoare a mării. Satul *Liliacovo* și-a luat numele, după crângul de liliac sălbatec din apropiere.

Vânturile ce suflă sunt: **Crivățul** sau **Poiras** (Boreas), un vânt rece, ce aduce zăpadă, iarna; iar vara, umezeală. Dela acest musafir s'a numit și satul **Porlaz** din Caliacra.

Austrul, *Gorniac* se mai numește și **Cernia veter** sau **Caralel** căci usucă câmpul, de cele mai multe ori.

Băltărețul vine dinspre Arhipelág și aduce umezeală.

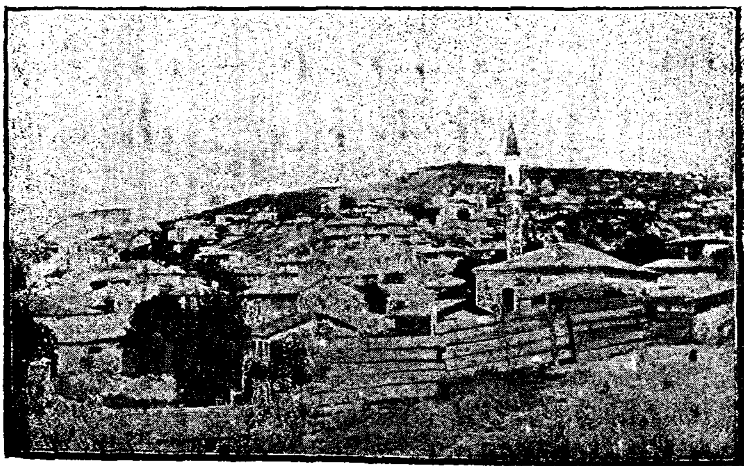
Pe mare, **Zefirul**, copil zburdalnic, se plimbă dela auroră în amurg.

„ *Văzui prin văi al verii dulce vânt,*
„ *Strengar frumos cum toți pribegii sunt,*

„ *Târă mantaua'n urmă-i pe pământ.*
„ *Plecând vreo creangă'n drum o sărută,*
„ *Cântă o doină'ncet, şi încet cântă*
„ *Culcatul câmp de iarbă sub manta,*

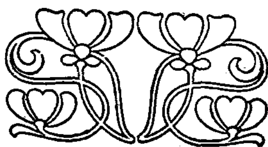
„ *Eu sunt copil al codrilor de fag,*
„ *Alerg şi cânt, şi'n sân aş vrea să bag*
„ *Să fie-al meu de veci ce-mi este drag.*"

(G Coşbuc).

Coasta de Argint.

Când cerul e senin, curat, albastru, când pământul e împodobit cu vegetaţie, când căldura e plăcută, domolită şi când apele mării se prefiră in colori de curcubeu ori de-un albastru închis, Coasta de Argint ia un aspect feeric.

Invățământul.

Pe lângă Dunăre au trăit Românii în masă compactă, păstrându-și neștirbit tezaurul strămoșesc—limba, pentru care și-au dat toată osteneala, din timpuri destul de îndepărtate, să aibă școale proprii, cu învățători care să le lumineze calea.*

In timpul stăpânirii turcești, găsim în floare școlile din Turtucaia și Silistra, cari erau în raporturi foarte strânse cu cele din stânga Dunării.

Din bătrâni, se spune că existența lor e dela începutul secolului XIX lea.

In dosarele Ministerului Școlelor se găsește un raport al Eforiei școlare din Silistra, din 12 Dec. 1868, prin care se arată distribuirea cărților primite la începutul anului scolar 1868—1869, ce se dădeau gratis. In 1870 școală funcționează cu 2 institutori, având 110 elevi vara și 150 iarna.

In 1874, societatea de cultură și limbă din Silistra, înființează și o școála de fete. Dela 1878 școală românească din Silistra se închide.

In Turtucaia se pomenesc dascăli și preoți încă din 1774.

Românii în acest orășel au fost mai norocoși, căci școala lor a urmat aproape neîntrerupt până astăzi, iar în 1897 au construit și un frumos local.

Grija tuturor guvernanților a fost răspândirea învățământului în populațiunea dela sate, ca și'n orașe.

---

* Istoricul școalelor române de M. V. Cordescu.

Incă de pe vremuri, fiecare şcoală îşi aveá comitetul şcolar, care'şi dădeá toată silinţa, ca fiecare sat să aibă local propriu de învăţământ, înzestrat cu mobilier şi material didactic bogat.

In 1913, s'a găsit la cea mai umilă şcoală de cătun, zeci de tablouri intuitive, tablouri religioase după *Nelsonsohn*, organele simţurilor, aparate de demonstraţie fizică, hărţi etc.

Comitetele aveau zeci şi sute de ha. de pământ, păduri, case, prăvălii şi chiar mori.

Acestea toate, prin legea de organizare a Dobrogei Noui, au trecut în stăpânirea statului, iar graţie stăruinţelor depuse, s'au dat spre folosinţă, de doi ani, câte 10 ha. pământ arabil, de fiecare şcoală.

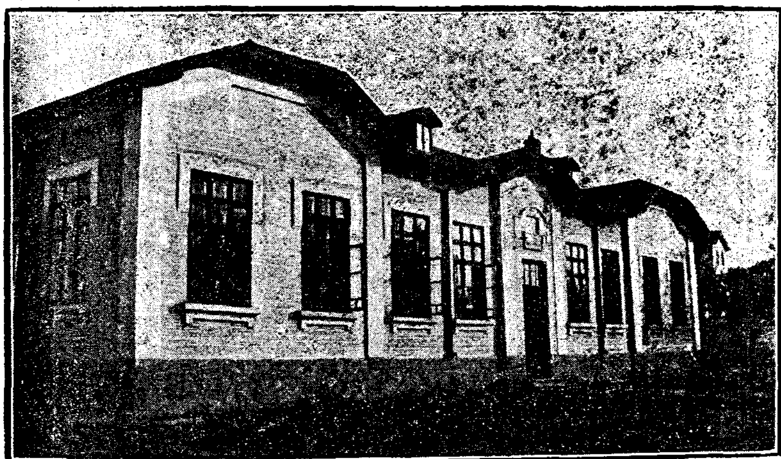
Anotimpurile. Copii dela grădina No. 3—Bazargic.

Rasboiul a nimicit cea mai mare parte din materialul didactic şi chiar mobilier. Locuitorii cu drag au dat 2, 3 şi chiar 5 lei de hectar, venit la comitet, ca localul să fie la înalţime şi nevoile şcolii, satisfacute.

In 1912, au funcţionat în acest ţinut 9 grădini de copii cu 9 conducătoare, 250 şcoli primare de stat cu 435 învăţători, 297 azile confesionale turceşti cu 328 hogi şi învăţători, 33 şcoli tătăreşti, 10 progimnazii cu 50 profesori, 7 şcoli de menaj şi profesionale cu

11 profesoare, 2 licee cu 20 profesori, 1 şcoală română la Turtucaia cu 6 institutori, 1 şcoală armeană şi una lipovenească.*

In 1913, luna August, Ministerul Instrucţiunii a numit o comisiune destul de numeroasă sub preşidenţia d-lui G. Lascar, secretar general, compusă din:

Şcoala secundară de fete, gr. II Bazargic.

d-nii M. Popescu, Administratorul Cassei Şcoalelor, I. Otescu, I. Clinciu, Marin Streescu, I. Prassă, inspectori generali; C. Radulescu Motru, M. Dragomirescu, profesori universitari; V. Maniu, P. Papahagi, G. Mugur, inspectori; V. Stroescu şi D. Niculescu, institutori, iar ca secretar d-l Victor Munteanu, subdirector. Comisiunea a vizitat ambele judeţe, adunând materialul informativ.

Organizarea învăţământului a început din Ianuarie 1914 de către d-l G. Arghirescu, inspector general, ajutat de revizorii şcolari: V. Stroescu şi Al. Voinescu la Caliacra, L. Mrejeru, P. Petrescu şi N. Dinescu la Durostor.

Invăţământul este gratuit pentru toţi fiii de cetăţeni români, fără deosebire de religiune şi naţionalitate.

*) Invăţământul în România Nouă—de V. Stroescu. Noua Revistă Didactică, 1913.

In oraşe sunt şcoli particulare, iar la sate, copiii Turcilor învaţă pe lângă geamie, scriscetitul turc şi coranul, în câţiva ani, în mod neregulat, după cum găsesc învăţători şi după timp.

Liceul de băieţi—Bazargic.

Invăţământul secundar de stat se predă în un gimnaziu şi o şcoală secundară gr. II la Silistra, un liceu, o şcoală secundară gr. II, o şcoală profesională în Bazargic, câte un gimnaziu complect în Balcic şi Cavarna şi un gimnaziu şi şcoală prof, în Turtucaia.

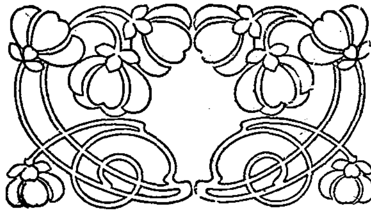
In judeţul Caliacră, 1923 –1924, s'au recenzat 1904 băieţi şi 1621 fete la oraşe, 7485 băieţi şi 6227 fete la sate; în total 17237, din cari s'au înscris 10578 au urmat regulat 7977, au promovat 5276 şi au absolvit 374.

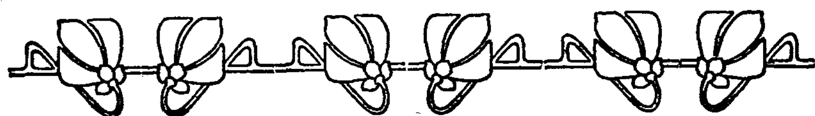
Au funcţionat 122 şcoale rurale şi 7 urbane, cu un personal: 83 titulari şi 129 suplinitori; 10 grădinii de copii urbane, 22 rurale, cu 24 conducătoare; n'au funcţionat 20 şcoli rurale şi 19 grădini din lipsă de personal.

Localurile de şcoli, la oraşe sunt proprii, în stare bună (e nevoie numai de unul în Bazargic); la sate 57 bune, 37 mulţumitoare şi 3 rele. Comitetele şcolare rurale au înscris la cheltueli suma de 3753602 din care

498995 pentru reparaţii şi 1802574 pentru comitetul de construcţie.

Suflul binefăcător al propăşirei pe acest teren a făcut să se construească până acum, o jumătate din localul liceului, şcoala profesională din Bazargic, mai multe şcoli rurale şi locuinţe pentru diriginţi în ambele judeţe.

Situaţiunea geografică şi

IMPĂRŢIREA ADMINISTRATIVA.

Dobrogea Nouă e situată în partea de sudest a României întregite, având un hotar la mare de 95 Km, socotit dela Ilanlâc la Ecrene şi vreo 50 Km. dela Silistra spre graniţa cu Bulgaria. Dela Turcsmil (15 Km. la vest de Turtucaia) şi până la Ecrene, graniţa de miazăzi e o linie convenţională de aproape 160 Km. peste văi şi dealuri. Latitudinea sudică e de 43⁰ 15' ca la ţinutul mediteraneu al Franţei. I se mai zice şi *Cadrilater*, deşi e numai o porţiune din pământul apărat de cele patru vechi cetăţi: Ruşciuk, Silistra, Şumla şi Varna, renumite prin atâtea lupte unde . . . . cetele duşmane

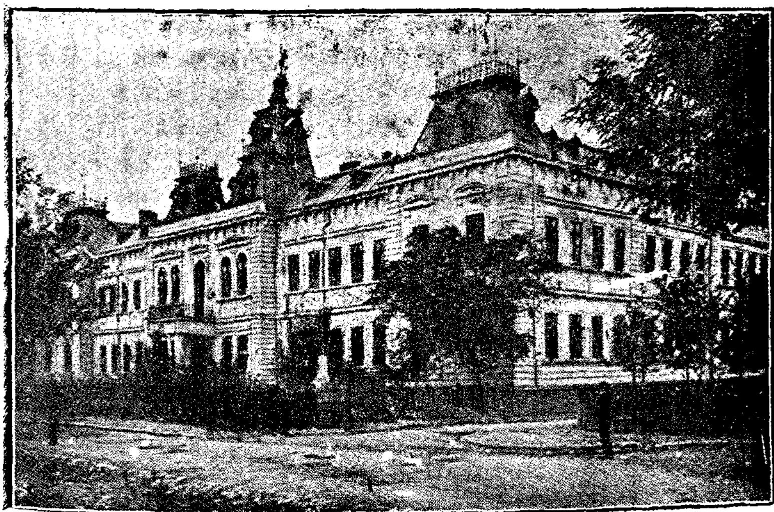
„ *Se îndes, s'amestec . . , sprinteni armăsari*
„ *Nechează, spumează . . . armele răsună,*
„ *Freamătă pământul . . . . muntele detună,*
„ *Soarele păleşte . . . apele roşesc,*
„ *Păsărele'n aer sborul lor opresc,*
„ *Omul se'mbată d'omenescul sânge,*
„ *Mama către sânu-i copilaşul strânge.*"

(*D. Bolintinianu*).

Suprafaţa e de aproape 7780 Km. împărţită în 2 Judeţe, conform jurnalului Consiliului de Miniştri No. 2704 din 7 Octombrie 1913 şi a deciziunii Ministerului de Interne No. 64489 din 15 Octombrie acelaş an, coprinzând judeţul Caliacra (Dobrici) 5 plaşi cu un nu-

măr de 31 comune rurale, formate din 254 sate şi 3 comune urbane: Bazărgic, Balcic şi Cavarna şi judeţul Durostor (Silistra) cu 5 plaşi şi cu un număr de 40 comune rurale din 127 sate şi 2 comune urbane: Silistra şi Turtucaia. Prin legea din 26 Iulie 1921, plasa Curtbunar a trecut la jud. Durostor.

Suprafaţa unei comune e destul de întinsă, căci unele au până la 19 sate, distanţate la 20 Km. de satul de reşedinţă, îngreuind administraţia lor. Comunele nu au avere imobila, afară de localul primăriei, căci tot ce a posedat, a trecut în stăpânirea statului. Mai toate comunele au localuri proprii pentru primării

Prefectura—Silistra.

împărţite în trei tipuri. Satele sunt rari, din cauza lipsei de apă.

In fruntea judeţului Caliacra a fost numit d-l G. Georgescu, iar la judeţul Durostor d-l I. Cămărăşescu destoinici organizatori. Cei mai buni funcţionari au fost trimişi aci. Erà o datorie pentru desăvârşirea unei opere mari. Şi misiunea şi-au îndeplinit-o toţi!

JUDEŢUL CALIACRA.

Plasa Dobrici.

1) Armutli
1. Armutli
2. Azaplar
3. Cocargea
4. Ergi
5. Paragic

2 Carali
1. Bogdaili
2. „ Ceamurli
3. Carali
4. Cif. Mus. Bei
5. Deli iusufcuius
6. Durasi
7. Esetli
8. Hasancea
9. Ienig. Haidar
10. Musubeiu
11. Saragea
12. Şahveli

3. Echiscea
1. Echisce
2. Hăsâmdede

5. Ezibei
1. Ali Anife
2. Arabagi
3. Caralez
4. Carasinan
5. Ceacârcea
6. Durgutcalfa
7. Ezibeiu
8. Mansârovo
9. Matlâmovo
10. Nastradin
11. Sulutciuc
12. Iurgheciler

5. Hasichioseler
1. Baraclar
2. Caracâşla
3. Hasichioseler
4. Nădejdea

6, Hardali
1. Alexandria
2. Aptat
3. Hardali
4. Checi deresi
5. Devegichioiu
6. Ghiurghenli
7. Gor. Cadievo
8. Hagichioiu
9. Ters condu

7. Enigea
1. Bazaurt mic
2. „ mijlociu
3. „ mare
4. Caraballar
5. Covanlâc
6. Fândâcli
7. Ienigea
8. Mursalchioiu
9. Omurchioiu
10. Seidali
11. Şahangi

8. Sr. Ceamurli
1. Caramurat
2. Carasular
3. Chiringi
4. Ceamur. mare
5. Ceamurlia mică
6. Denicler
7. Osmanfacă
8. Sr. Ceamurl

9. Vladimirovo
1. Sară mahmud
2. Serdimen
3. Vladimirovo

Plasa Ghelengic.

1. Aiorman
1. Aiorman
2. Alâciul Mic
3. Balagea
4. Chioseler
5. Cuiugiuc
6. Curugea-chioiu
7. Ianâclar

8. Iastâccilar
9. Şahinlar
10. Toccilar

2. Cadievo

1. Arnăutcuiusu
2. Botievul Nou
3. Cadievo
4. Ieni mahle

3. Ghelengic

1. Aidânciufa
2. Alâciul Mare
3. Başbunar
4. Cabasacal
5. Caracurt
6. Chiostecciler
7. Ceairarman
8. Coru mahle
9. Chiopeler
10. Embie mahle
11. Gherzalar
12. Ghelengic
13. Hagiligichioiu
14. Hoşcadem
15. Ilanlâc
16. Salman
17. Sususchioiu
18. Velifacâ

4. Opáncea

1. Bogdanovo
2. Carabaşli
3. Opancea
4. Saragea
5. Vafali

5. Pcelarovo

1. Aidânbeiu
2. Caraagaci
3. Caradurmuş
4. Casapli
5. Casimchioiu
6. Ciobancuius
7. Ciufutcuiusu
8. Durbali
9. Harmanlâc
10. Armanculus
11. Asarlâc
12. Malgilar
13. Melecler
14. Momucichioiu
15. Nebicuius
16. Pcelarovo
17. Perifacă
18. Poriaz
19. Uzlar

Plasa Balcic.

1. Diuvan iuvasi

1. Caraiapâlar
2. Carlâbeiuchioiu
3. Ceairlâghiol
4. Cuiuchioiu
5. Diuvan iuvasi
6. Evlecler
7. Geaferli iuciorman
8. Gurcovo
9. Hamzalar
10. Idirizcuius
11. Ionuzciular
12. Momcil
13. Resiler
14. Suleiman facâ
15. Târnovca
16. Toicuiusu
17. Tortamuş
18. Veischioiu

2. Preselenţi

1. Călina
2. Goriţa
3. Malinovo
4. Preselenţi
5. Vasilievo

3. Spasovo

1. Bejanovo
2. Bilovo
3. Cernooco
4. Cruşevo
5. Liliacovo
6. Orlovo
7. Pisarovo
8. Predel
9. Rogojina
10. Simionovo
11. Siracovo
12. Sredina

13. Spasovo
14. Sernino
15. Ţar Boris
16. Velicovo
17. Vicevo

4. Teche
1. Alaclise
2. Ceatalar
3. Ceauşchioiu
4. Ciucurovo
5. Ecrene
6. Gheiciler
7. Mustafa Beiler
8. Teche
9. Tulugea

Plasa Gargalâc.

1. Duranculac
1. Acangì
2. Calaigidere
3. Calâcichioiu
4. Caralar
5. Caramanli
6. Caranasuf
7. Carapcea
8. Chiramet
9. Duranculac
10. Geferfacâ
11. Ismailchioiu
12. Sarâmusa
13. Satâlmâş
14. Elibeiu

Note: on the page, entries 7–14 of the list above are numbered and printed as follows:

7. Elibeiu
8. Gargalâc
9. Ghiore
10. Iapălgea
11. Irigea
12. Iuzgubenlic
13. Nasuf paşa
14. Selimcuius

2. Gargalâc
1. Aiorman
2. Arnăutlar
3. Calfa chioiu
4. Caraiaşchioiu
5. Chioiliuc
6. Duranlar

3. Ghiaur suiutciuc
1. Ghiaur suiutciuc
2. Hagi Dumitru
3. Racovschi

4. Şabla
1. Caiabeiuchioiu
2. Calâcichioiu
3. Ghiorman
4. Ialâiuclorman
5. Iazâgilar
6. Sarâmeşe
7. Surtuchioiu
8. Şabla

JUDEŢUL DUROSTOR.

Plasa Silistra.

1. Alfatar
1. Alfatar

2. Calipetrovo
1. Calipetrovo

3. Babuc
1. Babuc

4. Caraorman
1. Caraorman
2. Alifacâ
3. Brăcima
4. Brăcima Nouă
5. Ghiurghengic

5. Cainargeua mare
1. Cainargeua Mare
2. Caibular
3. Topcii
4. Hadăr Celebi

6. Cainargeua mică
1. Cainargeua Mică
2. Zarnici
3. Cociular

7. Chiose Aidin
1. Chiose Aidin
2. Cranovo
3. Chiutucli
4. Caraaciu Mic

8. Pândâcli
1. Pândâcli

Plasa Accadânlar.

1. Accadânlar
1. Accadânlar
2. Duraclar
3. Caralar
4. Caraiamurlar
5. Suiutciuc
6. Circovna

2. Siniru Nou
1. Siniru Nou
2. Beilerchioiu
3. Baharchioiu
4. Checiler mahle
5. Sucuiugiuc
6. Tocmaachioiu
7. Ţar Asan

3. Sungurlar
1. Sungurlar
2 Caracoci
3. Ormanchioiu

4. Rahman Aşiclar
1. Rahman Aşiclar
2. Omurgea

5. Uzulchioiu
1. Uzulchioiu
2. Dorutlar
3. Ibraim mahle

6. Docelar
1. Doccelar
2. Aivanchioiu
3. Avdular
4. Damadas
5. Dere mahle
6. Emirler
7. Camerler
8. Cherimler
9. Cufalcealar
10. Chirlburun
11. Suvanlâcu Nou
12. Ciller

Plasa Doimuşlar.

1. Doimuşlar
1. Doimuşlar
2. Golebina
3. Golebina Ceatalgea
4. Capacli
5. Suneci
6. Hogeachioiu
7. Iali Ceatalgea

2. Popina
1. Popina

3. Vetrina
1. Vetrina

4. Srebărna
1. Srebărna

5. Aidemir
1. Aidemir
2. Tătăriţa

6. Cocina
1. Cocina
2. Caraomur
3. Cazimir

7. Balabanlar
1. Balabanlar
2. Baltagiu Nou
3. Atmagea
4. Dogrular
5. Caravelichioiu
6. Caraesechioiu

8. Haschioiu
1. Haschioiu
2. Saarlar

9. Bozna
1. Bozna
2. Aidogdu
3. Bazirghian
4. Papuccilar

Plasa Sarsânlar.

1. Sarsânlar
1. Sarsânlar
2. Arabagilar
3. Cusuiu turcesc
4. Uzunge orman
5. Orozlar
6. Sargilar
7. Haglolar

2. Rahova de Jos
1. Rahova de Jos
2. Cusuiu din Vale
3. Spanciova

3. Cadichioiu
1. Cadichioiu

4. Garvan
1. Garvan

5. Atmageaua tătărască
1. Atmageaua tătărască
2. Emirchioiu
3. Ghemalchioiu
4. Pitracli

6. Astvatchioiu
1. Astvatchioiu
2. Danzilar
3. Cufalcea
4. Masutlar

7. Vischioiu
1. Vischioiu
2. Deli Isuflar
3. Caradârlar
4. Sarîghiol
5. Ceauşmahle

8. Ahmatlar
1. Ahmatlar
2. Engechioiu
3. Cazimlar
4. Salihler
5. Cenacciler

9. Chiose Abdi
1. Chiose Abdi
2. Canipe
3. Curtpalar
4. Meşemler

10. Atchioiu
1. Atchioiu

Plasa Curtbunar.

1. Acbunar
1. Acbunar
2. Echingic
3. Ghiulerchioiu
4. Olucli
5. Sougeac

2. Avdula
1. Avdula
2. Cadârasic
3. Cara Aptula
4. Chiuciuc Acbunar

3. Bairam Bunar
1. Bairam bunar
2. Ceair mahle
3. Chesegic
4. Conac
5. Conac Cuigiuc
6. Mârzâc
7. Regepchioiu
8. Sarnebi

4. Beibunar
1. Arabagi
2. Aratmagea
3. Beibunar
4. Caraacii Mari
5. Carageaat
6. Cairac
7. Dautlar
8. Sârnebi iurtluc
9. Dautlar

5. Carapelit
1. Carapelit
2. Ezirgea

6. Chilicadi
1. Chilicadi

7. Curtbunar
1. Cocimar
2. Cogea olar
3. Coiumluchioiu

	4. Curtbunar
	5. Câzâlgicli
	6. Duştubac
	7. Hotulgea
	8. Paşabali
8. Şahinlar	1. Cavurga
	2. Pirlichioiu
	3. Daugilar
	4. Ieni mahle
	5. Periligeami mahle
	6. Şahinlar
9. Trubciular	1. Omurfacâ
	2. Trubciular

Plasa Turtucaia.

1. Belica	1. Belica
2. Denizler	1. Denizler
	2. Meşe mahle
3. Satul Vechiu	1. Satul Vechiu
	2. Siahlar
4. Turcsmil	1 Turcsmil
5. Senovo	1. Senovo
6. Covangilar	1. Covangilar
	2. Hagifaclar
	3 Mesim mahle
	4. Caramehmetler
7. Antimovo	1. Antimovo

La 1913 nu erau decât câteva şosele naţionale şi judeţiene, în Caliacra aveau o lungime de 160 km.

Graţie muncii depuse in ambele judeţe prin stăruinţa prefecţilor şi a şefilor serviciilor tecnice, până la 1916, lungimea lor s'a dublat. Aşá în judeţul Caliacra: şoşele naţionale 227 km., judeţiene 56 km, căi comunale şi vecinale 25 km. S'au lucrat şoseaua Carapelit—Beibunar (32 km.), cu 5 cantoane duble şi 13 podeţe de piatră; şoseaua Perifacâ-Caraomer (21 km.) cu 4 cantoane duble, 7 podeţe de piatră, 3 poduri mari; şoseaua Carapelit-Curtbunar (20 km); şoseaua Chilicadi—Trubciular—Omurfacă—Cocimar (10 km); Teche-Ecrene (3 km); Armutli—H. Chioseler—Caracâşla (15 km) etc.

S'au căutat a se face legături între şoselele principale şi reşedinţele comunelor.

In timpul răsboiului, şoselele şi parte din cantoane s'au stricat.

Incepând epoca constructivă, s'au reparat şi se continuă graţie stăruinţii depuse de autorităţi şi prefecţii respectivi.

Prestaţiile nu se pot executà în întregime, pe deoparte din cauza muncilor agricole, pe de alta timpul

protivnic, încât se plătesc în bani.

Lucrările scoase la licitaţie nu găsesc antreprenori, căci mâna de lucru se scumpeşte dela săptămână la săptămână şi nu mai corespund devizelor.

Tot în compania de lucru 1914—1916 s'a executat calea frată Mircea Vodă—Bazargic pe o lungime de 118 km, iar mai târziu legată cu Medgidia, având un traseu de 116 km. Şi astfel Bazargicul a câştigat mult,

Prefectura-Bazargic.

graţie organizatorilor lui, căci în 10 ore poţi să fii la Bucureşti.

Pentru corespondenţă, în judeţul Caliacra sunt trei oficii: Bazargic, Balcic, Cavarna şi trei agenţii: Armutli, Spasovo şi Şabla, iar pe lângă primării, oficii rurale.

Poşta se expediază de trei ori pe săptămână la sate, iar la oraşe în fiecare zi.

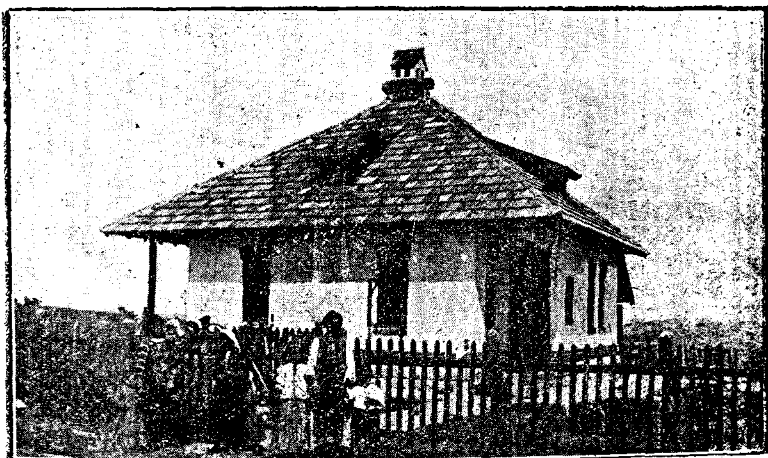
In Caliacra sunt 153 km. fir telegrafic şi 1400 km. fir telefonic, cu 44 posturi telefonice oficiale, 75 particulare şi 17 posturi telefonice la primării.

Serviciul sanitar e condus în fiecare judeţ de un medic primar, ajutat de medici de circumscripţii, agenţi sanitari şi moaşe,

Medicul primar al jud. Caliacra în 1923 a făcut

150 consultații la domiciliu, 4642 la dispensar, din cari 69 pelagroși, 103 sifilitici, 66 tuberculoși, 4 conjuctivită granuloasă, 5 cancer, 19 gripă și 75 scabie.

Din aceste date, putem deduce bolile ce bântuesc. Tuberculoza și sifilisul dau procentul cel mai mare de mortalitate.

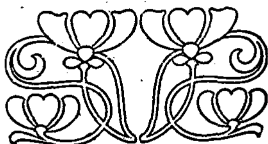
Canton dublu.—Șoseaua Bazargic

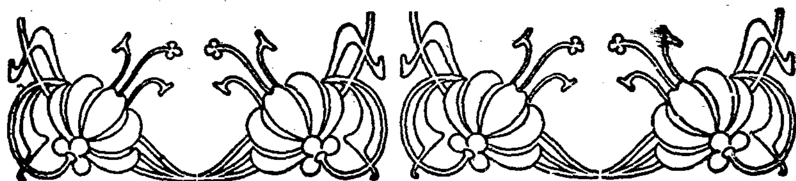
Pentru căutarea sănătății celor lipsiți de mijloace, sunt spitale la Bazargic și Silistra, dispensare la Balcic, Cavarna, Turtucaia, Armutli.

Paza se face de câte o companie de jandarmi, cu efectiv mărit în ultimii ani, din cauza bandiților.

Câți din jandarmi au căzut jertfă, făcându-și datoria! Crucile, înălțate pe altarul sacrificiului, ne face să ne descoperim zicând:

„Onoare vouă! Dormiți în pace!“

Bazargicul.

Venind din spre Balcic pe șosea, printre lanurile nesfârşite de grâu, ce se legănau ca valurile mării, la adierea vântului proaspăt de dimineață,

„Cicârlia'n dulce cântec, fâlfâind din aripioare,
„Pe o scară de lumină se coboră de sub soare.
„Aeru e'n neclintire, el devine arzător.
„Prepelița cântă'n grâne, greierul cântă'n mohor".

Podişul se continuă, iar pădurea dela *Ceairlîghiol* și *Sususchioiu* sădește în suflet puțină veselie.

„In cel lan cu spicuri'nalte au intrat secerătorii,
„Pe când erà încă umed de răsuflul aurorii.
„Toți, privindu-i de departe, par'că'noată'n galben râu,
„Fetele fără ștergare și flăcăii fără brâu."

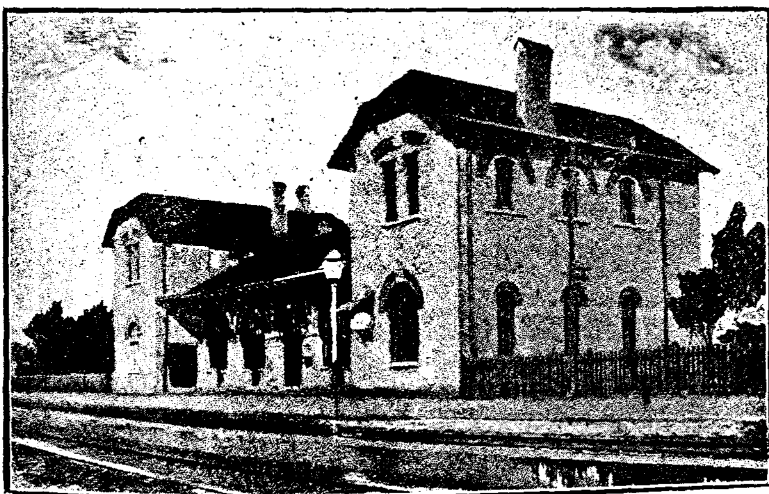
Dela cantonul chilometrului 10 de Bazargic, podişul încetează, iar şoseaua când suie, când coboară până'n oraş.

E o bogăție desăvârșită acest colț străbun!

„Secera, craiu nou de moarte, mereu taie, spicul cade.
„Prepelița își ia puii și se duce . . . Lanul scade;
„Iar în urmă, holda mândră, răsturnată prin bucăți,
„Se ridică'n snopi de aur, se clădește'n jumătăți".
(V. Alexandri).

Cam pe la 2 km de Bazargic se află monumentul *Zimmerman*, ridicat de Ţarul Alexandru II-lea, în memoria şi bravura oştirii sale şi a comandantului, cari au luptat la 1877—1878 pentru cucerirea oraşului, 20-25 Ianuarie 1878.*

In ziua de 27 Ian., armata rusă a intrat în Bazargic, care l-a găsit în stare bună, căci Turcii se retrăsese, fără a-i da foc,

Gara—Bazargic.

De aci se văd bine minartele a 11 geamii, biserica Sf. Treime şi cele câteva clădiri mai mari.

Dar iată şi oraşul!

E aşezat într'o scobitură, ca o albie, în care se lasă 4 drumuri principale: dela Silistra, Constanţa, Balcic şi dela Varna.

In vechime trecea drumul dela *Marcianopolis* la *Abritus* şi *Tropaeum Trayani* prin vechiul orăşel *Zaldapa*, a cărui existenţă se atribuie a fi fost aci, la răspântia drumurilor, căci prin împrejurimi (Alâcikioiu, Cabasacal, Ghelengic, Ezibeiu) s'au găsit rămăşiţe romane, după cum mărturisesc arhiologii Weiss, Dr. Jiricek şi

* Generalul Zimmerman aveá Corpul XII si o divizie de Cazaci, întărit la atac cu oştile generalului Manzai şi divizia Şamşev.

* I. Weiss. Die Dobroudsha in Altertum.

Kalinca,

Zaldapa, deşi e nume trac, totuş nu apare în istorie decât în timpul creştinătăţii.

Theophylactus pomeneşte de o expediţie bizantină, sub comanda lui *Castos*, în contra Avarilor prin Zaldapa şi de alta din Marcianopolis tot prin Zaldapa, la *Iatrus* (Iantra).

In Bazargic.

Hierocles, Procopius, Melalas, Ioanes Antiochedus, Marcellinus Comes, în „*Notiţa episcopatum*, se găseşte că Zaldapa erá printre oraşele din Scythia Minor.

Vitalianus s'a născut în acest oraş. El s'a pus în capul unei expediţii de 60000 călăreţi şi pedestri, adunaţi numai în 3 zile, în contra lui Anastasius, împărat din Bizanţ, pe la 514.

Ajuns până aproape de Constantinopol, prin momeli a fost înduplicat şi s'a înapoiat până la Odessus, unde găseşte pe generalul **Cyrillus** la chef. Il omoară cu paloşul getic şi se declară duşmanul neîmpăcat al împăratului.

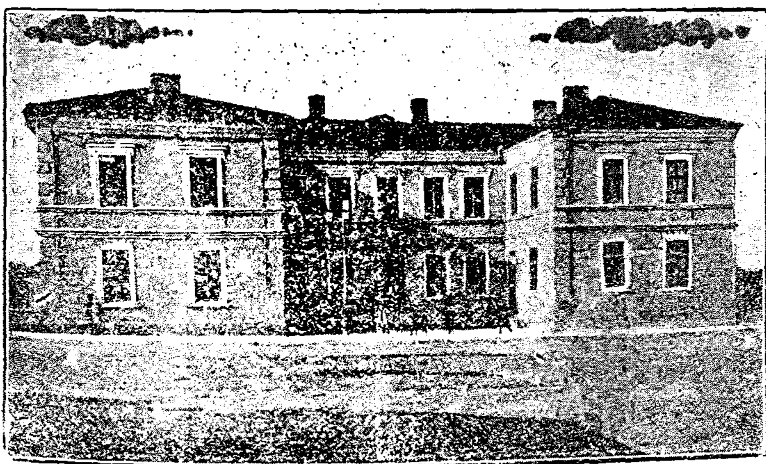
Oştile trimise sub comanda lui **Hypatius** sunt bătute şi Hypatius prins şi dus în lanţuri în cetatea Acra.

Printre condiţiunile de pace erà şi reabilitarea episcopilor ortodoxi, înlocuiţi de împărat.

Odată cu năvălirea Avarilor, vechea Zaldapa dispare.

Prin secolul al 14-lea, Baiazid Fulgerul cucereşte acest oraş, pe la 1378, şi este dat ca domeniu fiului său, Princepele **Musa Celebi**.

S'a numit *Hagioglu Bazargic*, după numele generalului, care s'a ocupat foarte mult de desvoltatrea oraşului.

Primăria Bazargic.

Profesorul *Celebi Mehmed Zalî Derviş*, zis *Evlia Celebi*, cu ocaziunea călătoriei sale la 1646 (1063 egira) recunoaşte că aceste provincii au fost cucerite dela Munteni, Moldoveni şi Bulgari, colonizate cu Tătari şi elemente militare din Anatolia. Tot aşá spune şi *Vivien de Saint Martin*.

Hagioglu erà valiul Silistrei şi întregei Dobroge, care faceá parte din domeniul său. El plătiá la Cassieria Statului suma de 3500 piaştri şi o guvernà prin agà şi 50 funcţionari.

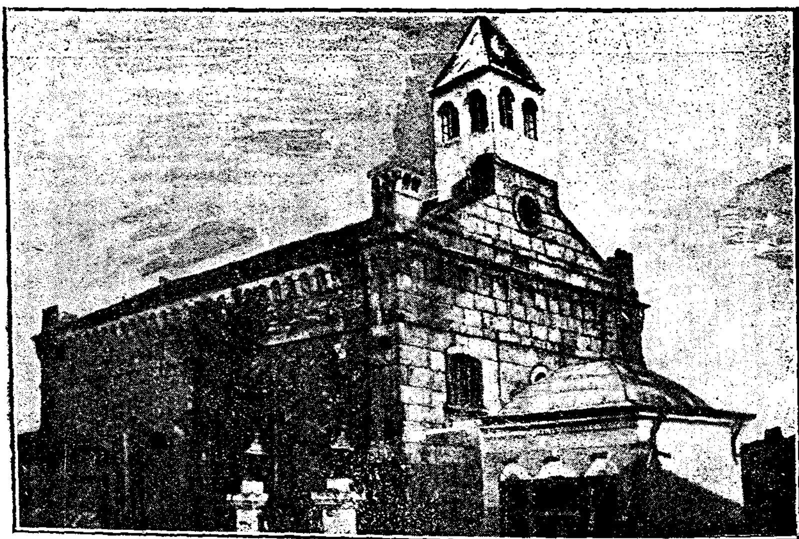
In oraş erá capuchihaia-intendentul paşii, muhtesib-primar şi poliţaiu.

Casele erau acoperite cu olane şi trestii şi erau în număr de 2000.

Viile nu rodiau din cauza iernilor aspre și a brumei.

Orașul erà împărțit în cartiere: *Mustafa Efendi, Seic Efendi, Gızibaba, Hagi Ahmed Hagi Kadâr, Eschi* și *Ceauș bazari*, având geamiile *Cearși geami. Ceauși geami, Eschi geami. Seic efendi geami* și școli primare, 3 bai, 2 hanuri și 200 prăvălii.

Seminarul musulman a funcționat până la 1877.

Biserica armeană-Bazargic.

Gimnaziul a fost înființat de profesorul Ismail Efendi din Tașchiopruli (Asia Mică) 1838-1877, redeschis la 1890.

Ebulhair Ibraim Agà, fiul lui Ahmed Pașa din Kiopruli, in calitate de capuchihaia, a clădit un bezisten, o galerie lungă cu acoperișul în formă de boltă, având la intrare porți monumentale, iar în interior 100 prăvălii-cam în dosul poștii actuale.

Erà mare lipsă de apă. Se aduceà cu sacalele dela cișmelele din depărtare de câțiva Kilometri.

Malechi Ahmed Paș a cheltuit 3000 piaștri într'un an pentru apa necesară armatei.

Ibraim Agà, administratorul financiar al lui Chioproli Zaade Ahmed Paşa, a cheltuit 70000 piaştri aducând apă din depărtare, construind 9 cişmele în cele 9 mahalale.

Şi atunci Bazargicul erá renumit prin provizii, băuturi spirtoase, pâine albă, cuverturi de piele, confecţionate cu broderii de fir.

Acum 200 ani e numit Pastargi.*

Ionescu dela Brad în, *Excursion Agricole dans la Dobroudgea*" (1850) pomeneşte că erau 740 case locuite de Turci, 110 Bulgari, 50 de Armeni şi 40 de Ţig ni.

In statistice nu erau trecuţi de cât bărbaţii. Dacă socotim 5 membri de familie, oraşul aveá cam 5600 suflete.

Şcoala armeană „Mamigonian" Bazargic.

Locuitorii se împărţiau în Turci şi rafale; acestea din urmă plătiau impozit 15, 30, 60, piaştri.*

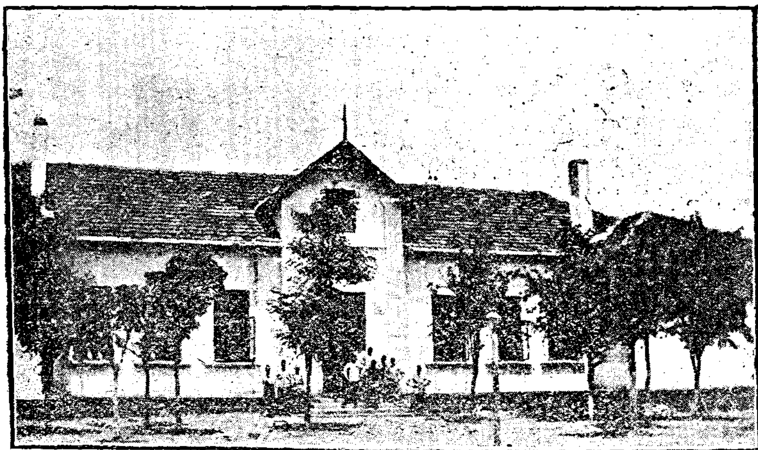
In Cazaua Bazargic erau 89 sate cu 1230 case turceşti, 120 bulgareşti şi 143 arabe.

Arabii au fost aduşi ca colonişti la *Poiras* 32, *Adâm beiu* 14, *Uzubeiu* 31, *Uguzlar* 18, *Elebechioiu* 20 *şi Caraileas* 2.

Numele de *Dobrici* s'a dat cam pe la 1882, după ocupaţia bulgară, în onoarea prinţului *Dobrotici* (Dobrota) domnul Caliacrei şi al Varnei.

* Hărţi din sec. XVIII, comunicate de I. Docan.

Kanitz a vizitat oraşul Bazargic pe la 1881—1882 şi arată că erau aproape 1520 case turceşti, tătăreşti şi ţigăneşti şi 285 case bulgăreşti - Musulmanii aveau zece geamii cu minarete de piatră şi două cu minarete de lemn.

Şcoala primară No. 1.—Bazargic.

Populaţia bulgară s'a stabilit parte după răsboiul Crimeei, parte după 1878, din împrejurimile Adrianopolului.

Tomashek în *„Sitzung berichete der W. A. K.“* regăseşte în vorba Bazargic—rădăcina *Bessa-para*, dela care a derivat Basarab.

La 1913, pământul vechii Zaldape, redevenind al nostru, s'a numit Bazargic, strigând străbunilor:

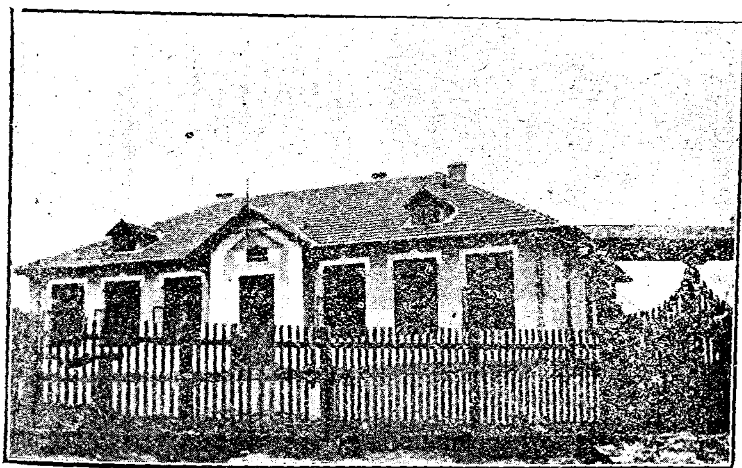
„Voi toţi acei cari-aţi purtat în sânge
„Purpura legendarilor quirini,
„Şi dacă'l vostru suflet mai răsfrânge,
„Străbunul vis, treziţi-vă Latini:!

„Treziţi-vă că au venit strănepoţi
„De-ai vestitului Impărat Traian,
„Ce-au nimicit vechile graniţi,
„Sub comanda bravilor căpitani.“

(*Mircea Rădulescu*).

Populaţiunea se compune din 7365 capi de familie cu 33668 suflete, din cari 17323 bărbaţi şi 16345 femei; 20320 ştiutori de carte şi 13348 neştiutori. In 1921, născuţi 828, morţi 639, deci creşterea 189.

Pentru intreţinerea higienică a locuitorilor e baea comunală, construită în 1905, având zile separate pentru bărbaţi şi pentru femei.

Şcoala primară No. 2.—Bazargic.

Oraşul e lipsit de canalizare, dar fiind pe povârnişele dealurilor, scurgerea apelor se face în mod natural, înpiedicând infecţiunile şi epidemiile.

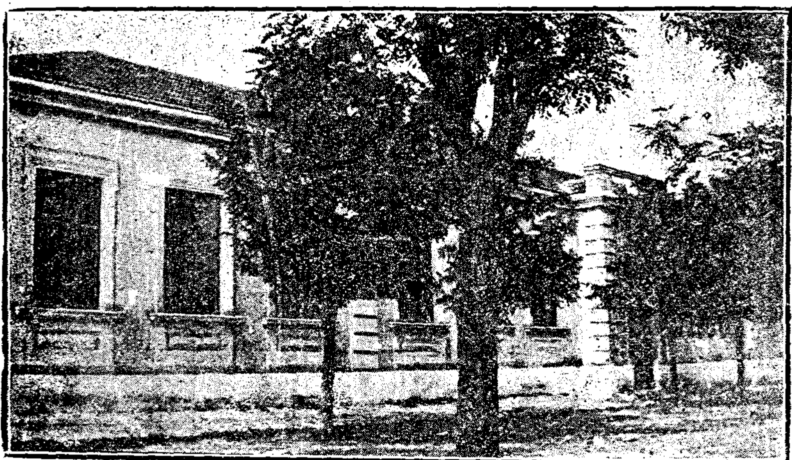
Apa se aduce prin o canalizare făcută acum câteva sute de ani, după cum am arătat în altă parte, dela o distanţa de zece km. din comuna Opancea. Deşi volumul de apă debitat de acele izvoare ar fi 400 m. c., în oraş nu poate ajunge, decât cel mult 150 m. c., insuficient pentru populaţiune, ceace face ca la cele 18 cişmele să stea oamenii câte un ceas, până să le vină rândul la o căldare de apă, mai ales în timpurile călduroase.

Cu stabilirea capitalei Judeţului în Bazargic, pe lângă funcţionari, armata şi caii contribuie foarte mult la insuficienţa apei.

Sacagii aduc apă dela cişmeaua „Mustafafacă"

(4 km. pe şoseaua Balcic) vânzând-o cu 1.50 căldarea.

S'a găsit în arhiva primăriei un studiu al inginerului hidrolog **Mihalcovschi** pentru aducerea apei din izvoarele dela frontieră.

Şcoala primară No. 3. (Liceu) Bazargic.

D-l inginer *Ghermani* a fost de părere că oraşul se poate alimentá cu apa dela izvoarele dela frontieră, păstrându-se şi alimentarea dela Opancea.

D-l Profesor Geolog Murgoci e de părere, să se facă sondagii în jurul oraşului şi se va găsi apă suficientă şi bună de băut—de altmintrelea părerea se adevereşte cu puţurile făcute la marginea oraşului, spre Suiutciuc.

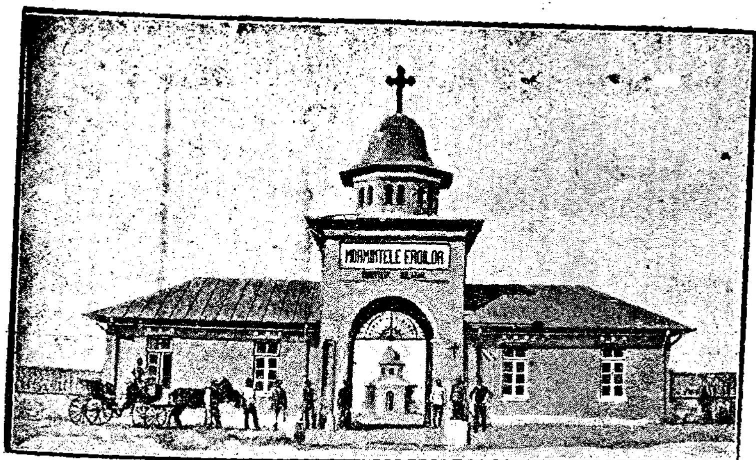
Hale nu sunt, căci actualelor prăvălii nu li se pot atribui acest nume.

Pe calea Constanţei se află „Mormintele Eroilor" şi „Cimitirul Militar" lucrare ce face onoare armatei, corpului ofiţeresc şi administraţiei.

Cetăţenii dela sate şi dela oraş au dat cu multă bunăvoinţă obolul lor pentru cinstirea şi preamărirea tuturor acelora, indiferent de naţiune, ce şi-au vărsat sângele pentru Patrie.

Cu adâncă evlavie, ne apropiem astăzi de crucile, orânduite ca soldaţii în front, gata de luptă.

„Şi astăzi cu simţirea pe veci însângerată,
„Spre voi, spre cei mai falnici, mai bravi şi mai iubiţi,
„Ne înălţăm mândria şi lacrima curată,
„Voi ce-aţi căzut şi totuş ştiu bine că trăiţi.

Mormintele eroilor—Bazargic.

„Să vă slăvim de acuma, nebuni de bucurie?
„Să plângem pe morminte, zdrobiţi cu pieptul frant?
„Dar cum să poată stropul de lacrimă să fie
„Prinosul ce plăteşte un gest atât de sfânt?

„Nu. N'aţi murit. In marea şi falnica bravură,
„Cum v'a surprins avântul nemuritori voi staţi,
„Cu gestul vostru aprig tăiat în piatră dură,
„Ca'n bazoreliefuri vechi de eroi soldaţi."
(Mircea Rădulescu)

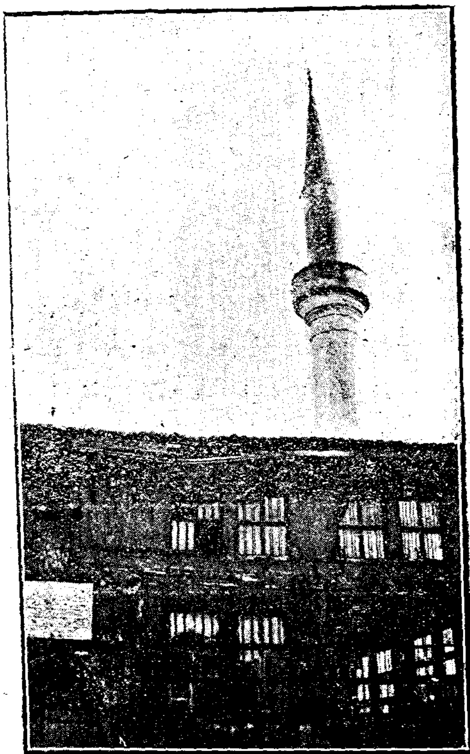
In faţa cimitirului e *Ferma demonstrativă* şi *şcoala de ucenici agricoli*. Se văd vite frumoase, holde bogate, grădină de pomi bine aranjată.

Până la 1913, Bazargicul nu erá capitală şi făceá parte din Judeţul Varna.

Dela această dată şi mai ales dela construirea căii ferate Medgidia—Bazargic ia o nouă desvoltare.

Străzile principale sunt: Regele Carol, Regina Elisabeta, Principesa Maria, Principele Ferdinand, Calea Constanței, Calea Silistrei, Calea Balcicului și Calea Varnei etc.

Sunt 8 piețe: Piața Proclamației, Piața Păcii, Piața Renașterei, Piața Unirii, Piața Concordiei, Piața 30 Iunie, Piața Avântului etc.

Cearși geami—Bazargic.

Calea Constanței, Calea Balcicului str. Principele Ferdinand, str. Regele Carol sunt pavate, iar celelalte străzi macadanizate.

In partea nordică a orașului, pe Calea Constanței, la o depărtare de $2^{1}/_{4}$ km. se află gara de nord, într'o construcție improvizată de lemn.

De aci calea ferată face un ocol de aproape 7 km,

scoborînd şi suind până'n partea sudică, la gara principală, construcţie destul de frumoasă.

In gara e şi vama.

Până la 1914, calea ferată erá dela Bszargic-Novo Botievo spre Varna.

Iuciodalar geami—Bazargic.

Prin stăruinţa D-lui G. Georgescu, vrednicul prefect de atunci, s'a construit linia Medgidia—Bazargic.

Prefectura, tribunalul, poşta şi telegraful, administraţia financiară, judecătoriile sunt instalate în case închiriate.

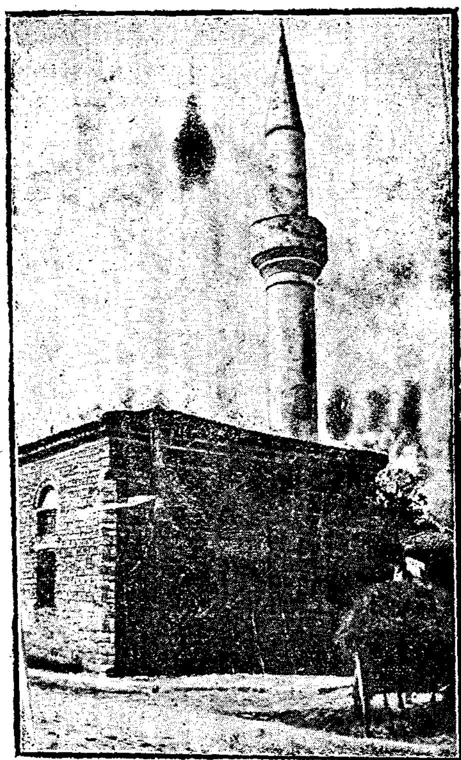
Primăria are local propriu din 1884.

In Bazargic are garnizoană regimentul 40 „Călugăreni," iar până'n anul 1923 îşi aveá sediul brigada 17 de infanterie, de sub comanda distinsului General

Uică care a lăsat amintiri laudabile.

Cazărmile sunt în partea sudică a orașului, pe platoul gării.

Pentru înălțarea de rugi, ortodoxi au două biserici „Sf. Gheorghe" pe str. Principele Ferdinand, construită în 1864 și „Sf. Treime" în stil bizantin

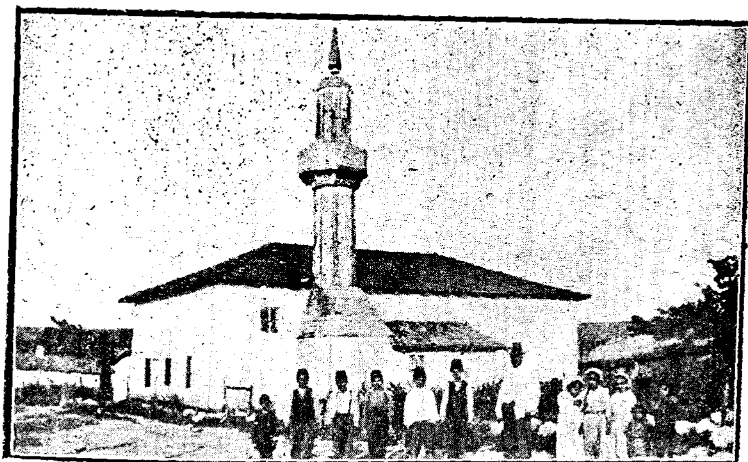

Cavarnal geami—Bazargic.

(1908), Grecii au transformat în bisericuță o casă particulară, gregorienii au biserică proprie, mozaicii un timplu, iar musulmanii 11 geamii, din cari cele mai principale:

Cearși geami (1531) în piața Păcii—în curtea acestei geamii sunt muftiatul și cadiatul; *Eschi geami*- pe calea Balcicului; *Teche geami* (1651) pe str. V. Conta-aci a funcționat multă vreme seminarul; *Iuci odalar*

geami (1665) pe str. Regina Elisabeta; *Ghiocere* (1676) pe str. Cârlova; *Nusretie* (1862) pe str. Buzeşti; *Tefichie* (1889) pe str. Rahovei; *Hairié* (1891) pe str. Carageali; *Azizie* (1907) pe str. Tacit şi *Agidura* (1690) pe str. Al. Odobescu.

Hairie geami—Bazargic.

Pentru instruirea copiilor sunt: grădina de copii No. 1, str. Bucureşti, cu o conducătoare şi 46 copii; grădina No. 2, local propriu, str. Lascar Catargi, o conducatoare şi 47 copii; grădina No. 3, str. Regina Elisabeta, 2 conducătoare şi 75 copii; grădina No. 4, str. Principesa Maria, cu o conducătoare şi 40 copii; scoala mixtă No. 1, construită în 1900, cu locuinţă pentru director, 6 posturi şi 263 elevi; şcoala mixtă No. 2 construită în 1900, cu locuinţă, are 8 posturi şi 331 elevi; şcoala mixtă No. 3, local închiriat, 4 posturi şi 189 elevi şcoala secundară de fete gradul II funcţionează în local frumos, având 16 profesoare şi 201 eleve.

Liceul de băieţi „N. Filipescu" în local propriu, cu 11 profesori şi 308 elevi.

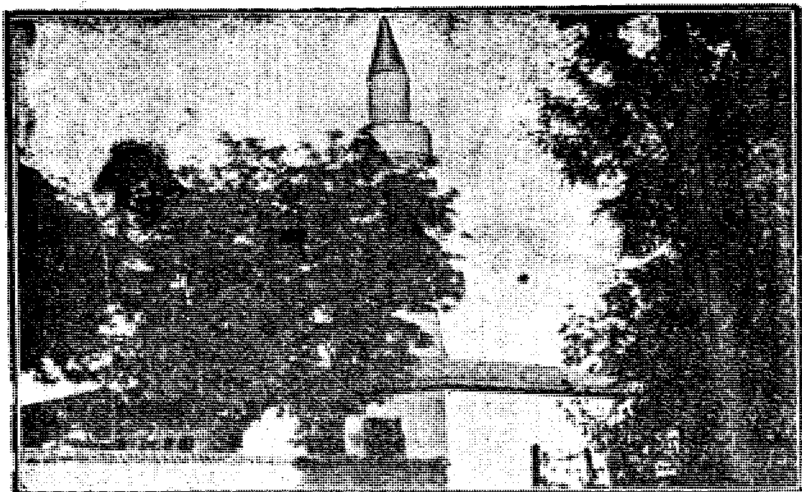
Armenii au şcoala „Mamigonian" cu 3 institutori şi o conducătoare, având aproape 100 elevi. Bulgarii au au un local propriu, urmând aproape 600 elevi, iar Turcii 4 şcoli cu peste 500 elevi.

Locuitorii posedă vite destule: 2857 cabaline, 963

bovine, 5194 ovine etc. precum şi instrumentele necesare de plugărie.*

Pentru măcinat este o moară sistematică şi 3 mai mici.

Se mai găsesc fabrici de uleiu de rapiţă, de ape

Eschi geami—Bazargic.

gazoase, de rahat şi bomboane, de băuturi spirtoase.

La marginea oraşului, la capătul străzii Pr. Ferdinand şi şoselei Bazargic-Varna, se află grădina publică, nu mare, dar cu gust aranjată.

In mijlocul ei are un chioşc pentru muzică, construit în 1915, iar în dreapta un bufet într'o construcţie primitivă.

Intr'o parte a grădinii, odată cu ocupaţiunea noastră s'a aranjat un teren sportiv.

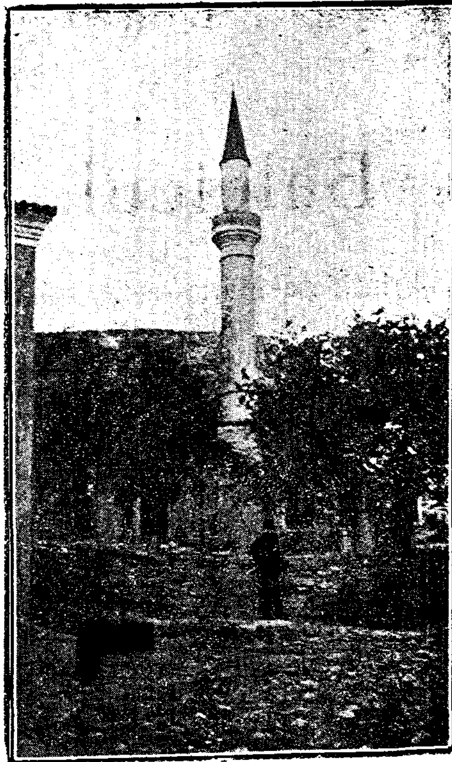
Dar şi florile de aci-au cantecul lor:

„ Floare de cireş,
„ Mai strălucitoare,
„ Tril mai fără greş
„ De privighietoare.
„ Adâncite'n vis,
„ Florile grădinii,
„ Gingâşul narcis,

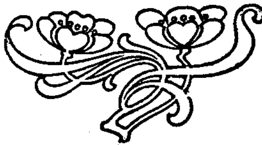
*) 7 locomotive, 7 batoze, 50 secerători, 40 legătoare, 68 cositoare, 300 pluguri, 100 greble mecanice etc.

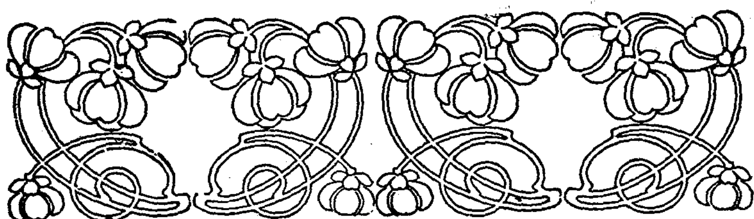
„ Iasomia, crinii;
„ Trandafiri'nvolţi,
„ Sub catapeteazma
„ Uriaşei bolţi
„ Işi unesc mireasma“.

(Alfred Moşoi)

„Atic geami — Balcic.

Balcicul.

Vaporul „Principesa Maria“ spintecă undele verzui ale mării, ce pare un lac întins, fără margini.

Pasagerii stau nerăbdători pe bord, să vază „*Balcicul*“.

Coasta de pământ, la lumina soarelui în amurg, pare a fi de argint, de unde și numele de *Coasta de Argint.*

Vasul înaintează mereu şi priveliştea e din ce în ce mai fermecătoare.

Marinarii spun că, câteodată marea e liniştită la suprafață, iar în adâncimi sunt curenți de apă, cari produc hula, ce provoacă „*răul de mare*“ *și* atunci călătorii sufăr mai mult sau mai puţin.

Ajungem în scobitura dela sud de Caliacra.

Un orașel aşezat într'o poziție din cele mai grandioase apare pe Coasta de Argint.

E Balcicul aşezat în terase amfiteatrice.

Vaporul se opreşte în larg, căci adâncimea în port nu e suficientă acostării. Zefirul, musafirul sglobiu al acestei părți, alintă undele galbene—verzui ori albastre.

„ *In ritmul stropilor de apă*
„ *Invie basme de demult,*
„ *Un surd ecou de departe scapă*
„ *Și vine aproape să-l ascult.*
„ *Atunci o clipă mi se pare,*

„ *Cum stau și în amurg mă frământ,*
„ *Că s'a oprit eterna mare*
„ *S'asculte glas străbun pe pământ".*
(G. Tutoveanu)

Scoborîrea se face în bărci, parcurgându-se ca un

Pe valuri.

Kilometru până la debarcader.

Marea devine şi mai paşnică, iar apa se vede albastră ca azurul, pe care razele se sfărâmă ca pe o scânteetoare masă de diamante.

Pe ţărm, o moară cu aburi, cu mai multe (etaje) rânduri, una din cele mai sistematice și mai mari din ţară.

Tot pe malul mării mai e vama, spitalul și o mulţime de clădiri drăguţe: pe prima terasă localul primării, şcoala mxtă No. 1, grădina de copii No. 1, grădina publică şi biserica „Sf. Constantin și Elena"; pe terasa 2-a biserica „Sf Gheorghe", „Solac geami" şi gimnaziul; pe a 3-a terasă şcoala No. 2, biserica „Sf. Nicolae" și *Ghemegi mahle.*

In partea nord-estică e vale mare, numită *„culac".* Dincolo e mahalaua ţigănească, tătărască și cimitirul

vechiu turcesc. Balcicul are 43° 25' lat. nordică și 45° 30' long. orientală. Datează cu 4—5 sute ani înainte de Hristos și care pe timpul înființărei cetăților Tomis și Callatis se numiá *Cruni*, după izvoarele de apă ce ies din

M. S. Regina Maria și Augustele Sale fiice.
In dreapta d-nii Mumuianu, prefect de Constanța, G. Georgescu, prefect de Caliacra și Luca Brânză, primarul Balcicului—1915.

munți. Pe acele vremuri, se crede că depindeà de cetatea Odessus (Varna), care bătea monede, fiind autonomă.

Acest nume în găsim il *Schymnos din Chios*. anonimu *Peripli Ponti Euxini*, *Strabo*, *Herocles*, *Geograful Ravennat*, *C. Porphirogenitul* și in Tabela *Peutingeriană*.

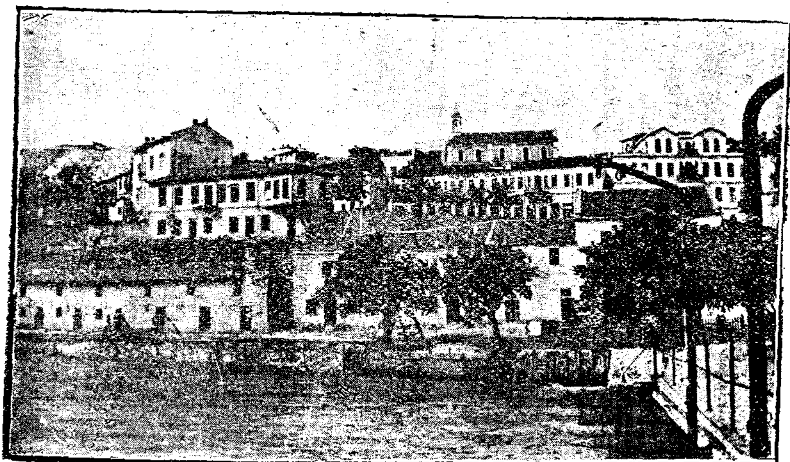
S'a numit *Dionisopolis*, după viile, din preajma izvoarelor, cari cresc până astăzi și cari par a fi cauza numelui dat al zeului vinului. Unii susțin că s'a dat acest nume, după statuea lui Dionisos, aruncată de mare în această parte.

Arhiologul Merklin, la 1850, a identificat Balcicul, după o inscripție găsită aproape de Hanul Temelcov, pe terasa 2-a, aruncată într'o grămadă de pietre.

E lată de 0.46-050, 0.63m. înaltă și groasă de 0.10. Această piatră se găsește în muzeul național din Sofia. Pe dânsa sunt 49 rânduri cu litere mici în grecește și

datează din anul 49 în de Hr. Latyschew a comentat-o cu diamănuntul. Această inscripţiune o găsim la Kalinka „Die Antike Denkmaler în Bulgarien" ş'in „Cetăţi şi oraşe greco romane" de G. Popa Lizeanu.

In primele rânduri 1-9, se vorbeşte de serviciile aduse de un oare care *Acornion*, care se duse la tatăl

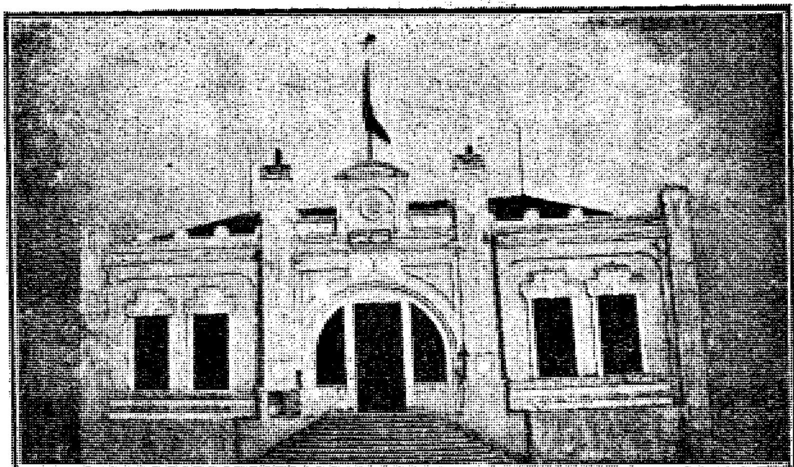
Balcicul de pé ponton.

regelui Buerebista şi chiar la Buerebista, reuşind a câştigà bunavoinţa conducătorilor Daci pentru oraş, recunoscând numai dependenţa sa; dela 9-21 serviciile îndeplinite de Acornion ca preot al lui *Sarapis* deşi apoi al lui *Dionisos*; dela 22 rolul politic jucat pe lângă Buerebista, misiunea preoţească a lui Acornion, când pe la 59 în. de Hr. Caius Antonius Hybrida, în expediţia contra popoarelor revoltate dela Dunăre, a iernat la Dionisopolis şi'n împrejurimi. Romanii au fost bătuţi. Acornion e trimis în misiune de regele dac la Cneius Pompeiu în Macedonla, în oraşul Heraclea, îndeplinindu-şi greaua sarcină cu succes. Poporul drept recunoştiinţă, cu ocazia sărbătorilor dioniziace, ce se făceau în fiecare an, îl desemnează să fie sărbătorit cu coroană de aur şi să se aleagă locul de frunte în piaţă pentru statue.

Dr. C. Jiricek, la 1886, după 2 inscripţii găsite, a întărit părerea arhiologului Merklin pentru identificarea

orașului Dionisopolis cu Balcicul.

Vechiul oraș Dionisopolis erà înconjurat cu ziduri ale căror rămășițe se văd și astăzi în Ghemigi-mahle și'n partea dreaptă a văii, la nord est de oraș se cunoaște

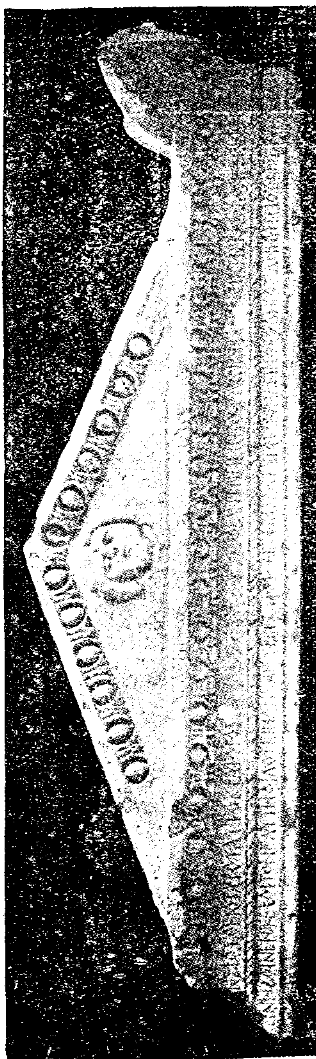
Primăria Balcic.

cula, cu unghiul la sud vest. Dela culă erá un zid de 65⁰ și de 200 pași înspre sud, terminându-se cu altă culă, al doilea zid de 25⁰ aveà direcția nordestică și o lungime de 550 pași.

Centrul orașului erà pe terasa 2-a, unde s'a găsit cele mai insemnate anticități. La 1907, in piața pe această terasă s'a descoperit un mauzoleu, compus din două părți: una sub pământ cripta și alta deasupra. -Construcția de forma dreptunghiulară de 6.2 x. 5.6 m. din piatră. Cripta păstrată bine, aveà 2,8 m, x. 2.3 și înălțimea de 1.85 m. Inăuntru erau două paturi formate din câte două pietre, așezate la înălțimea de 0.75 m. La răsăritul pâreților mai scurți se aflá intrarea de 0.65 m. largă; partea desupra distrusă, numai partea de jos. Sau găsit aproape o sută de obiecte, *vase de bronz*, în formă de căni, găleți, căldări, *vase de metal* ca tingiri, vase de sticlă, diferite lămpi de pământ și de bronz, vase de pământ, instrumente hirurgicale, 2 schelete aproape complecte și un al 3-lea incomplect.

Sau găsit vase de bronz cu reliefuri, reprezentând scene mitologice din Orest şi Ephygenie.

Arheologii H. şi C. Scorpil au făcut o descriere amănunţită asupra mauzoleului şi a obiectelor găsite, cari se află în muzeul arheologic din Varna, în No. 5 al revistei arheologice din acelaş oraş.

Friză dela mauzoleu—Balcic.

In 1922, eruditul arheolog d-l O. Tafrali a făcut cercetări pe aceste locuri atât de însemnate.

Din monedele găsite, numai din bronz, se poate deduce că pe la 200 în. de Hr. oraşul a dobândit autonomie şi de i a putut bate monede.

Pe la 72 de. în. Hr. a fost cucerit de Romani sub comanda lui *Lucullus*, având soarta oraşelor greceşti Odesus, Calatis şi Tomis.

Pe la 59 in. de Hr. popoarele dunărăne se revoltă şi scutură pentru un timp supremaţia Romanilor. Poporul dac, sub conducerea lui Buerebista, îşi întinde stăpânirea şi dincoace de Dunăre până la mare şi până aproape de golful Burgas. Oraşul Dionisopolis se supune de bună voie prin intermediul lui Acornion, ales, pentru serviciile aduse, preot al zeului Dionisos.

Odată cu prefacerea Daciei în provincie romană, Dionisopolis trece sub stăpânirea romană, monetăria continuă.

La *Montraye* în 1714 a vizitat probabil şi Balcicul colecţionând monede şi făcând prima descriere.

Eckel în „*Doctrina Numorum*" (1786), *Mionet* in „*Description des medailes antiques*" (1906—1811), *B. Pick* din Gotha, *Regling* din Berlin (1898) „*Die antiken*

Şcoala primară No. 1 — Balcic

Munzen Nord Grichenlandes, Dacien und Moesien," *Tachella* din Sofia (1902—1903), Arhiepiscopul *Netzhammer,* d-l *M. Sutzu* şi *C. Moisil* s'au ocupat cu descrierea monedelor găsite în această parte.

S'au bătut monede în timpul lui *Comod* (174—192), *Sever* (193—211), soţia sa Domna, Alezandru (222-236) Gordian al III-lea (238-244).

Numai în timpul lui Gordian s'au bătut 21 feluri de monede din 38 câte se cunosc, dovedind starea de înflorire în care se aflá oraşul.

Pe una din feţe e capul împăratului, sau împăratul cu zeul *Sarapis* faţă'n faţă, pe verso, numele oraşului; unele poartă pe Dionisos, Hercul, Demetra, Zeus, Atena, Nemesis, Concordia, altele struguri şi faclă aprinsă.

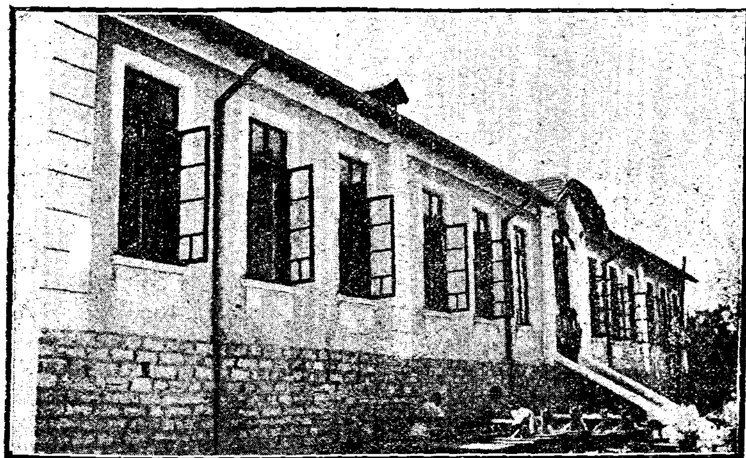
Iată împăraţii romani menţionaţi pe monedele găsite: Pius, Lucilla, Commodus, Severus, Domna, Alexandru, Gordianus, Gordian-Sarapis.

Mărimea monedelor sunt de 3 feluri: unele 22—34

m. m. diametru, altele 17—18 m. m. diametru şi altele 13—14 m. m. diametru.

Literele B. G. D. E. indică valoarea având greutăţile primele 3,52-4,70, a doua 7,7 gr., a 3-a 8,4-14, 60 gr. şi a 4-a 8,12-10,24.

Ca dovadă de buna stare o oraşului se găsesc pietre arhitectonice dela diferite construcţii, cornize de marmură,, reliefuri, statui, etc.

Şcoala primară No. 2 — Balcic.

Aşá 5 statui 0,54 m. al lui Pan, fără cap. o statuie a lui Pan (muzeul Sofia), statuie de marmură a zeului Asclepia (0.22 m.), piatră cu reliefuri zeului Dionisos, mai multe inscripţiuni din timpul lui Vespasian, Sever, Gordian, Hermes, zeul luptelor cu plasa, tridentul său, împreună cu scutul adversarului omorît; alta dansul horelor, un sarcofag de marmură etc. (muzeul Sofia). Inscripţiuni multe sunt în greceşte şi din cari rezultă că oraşul aveá o administraţie democratică, un senat şi o adunare a poporului şi a fost mai mult grec decât roman. Iată o inscripţiune:

„Lui Marcus Aurelius Demetrius, fiul lui Diogenes, marele preot al celor doisprezece zei şi gimnaziarhul noilor jocuri publice, celui iubitor de glorie şi marelui patriot cinstit şi care a fost ca delegat pe lângă divul

Antoniu în împărăteasca Roma și care s'a distins în creşterea veniturilor şi binefăcătorul oraşului, dând şi bani prea bunului senat pentru ridicarea statuei, Senatul Dionysopolitanilor în semn de recunoştinţă".

Zeul principal erà Dionisos. In onoarea lui se făceau „Dionisiacele“ serbări în cari se răsplătiau persoanele destoinice. Găsim pe zeul trac *Sarapis*, apoi *Isis, Arpocrat, Anubis*, *Osiris*, etc., dovedind legăturile comerciale cu Alexandria din Egipet.

Gimnaziul — Balcic.

Prin Dionisopol treceá drumul roman pe marginea mării (Tabela Peutingeriană), alt doilea drum la Calllatis cu staţia Timogittia (itinerar Ant.), al treilea la Abritus.

După împărţirea provinciilor romane sub Diocliţian (284—305) făceá parte din Sciţia. O piatră găsită la Dispudac F (ines) terr (iter) Odessa (itan) indică hotarul către Odesa și alta la Calaigidere F (ines) terr (itori) Cal (atidis) graniţa spre Mangalia.

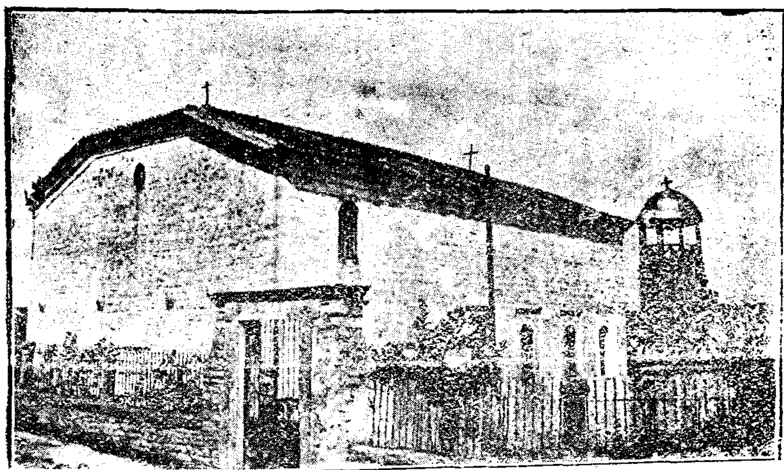
In vremea lui Justinian, pela 543 în de. Hr. marea s'a ridicat atât de mult, încât a inundat ţărmul pe intindere mare, producând pagube oraşului-Cauza a fost un cutremur de pământ. (Malalas, Theophanes).

Balcicul a fost construit la graniţă între Sciţi şi Crobizi şi erá socotit, când la Moesia inferioară, când la

Sciţia Mică.

In primele veacuri ale creştinătăţii, Balcicul a avut o episcopie. Se citează în secolul XIV mai mulţi episcopi: *Ioanes I, Nicolaus I, Nicolaus de Marciarus Perusinis.*

Prin secolele 13—15 Dionisopolis e numit **Carbona**, după cum rezultă din o inscripţie găsită la *Agemler* (Judeţul Varna) lată de 0.27, groasă de 0.15 m. şi înaltă de 0.21 m.

Biserica „Sf. Nicolae" — Balcic.

D-r. Jiricek constată în primul rând numele *Teodorus* sau *Teofilos*, al 2-lea *Balicas* şi în al 3 lea rând *Carbonas*, ceace presupune că a fost pusă la mormântul lui Teodor, fratele lui Balica (Muzeul Varna). Se mai găseşte şi în Acta patriarhatus 1318 la Cantacuzenos.

Pe la 1346, *Balica* stăpâniá Balcicul.

El erà frate cu Dobrotici, domnul Caliacrei şi al Varnei.

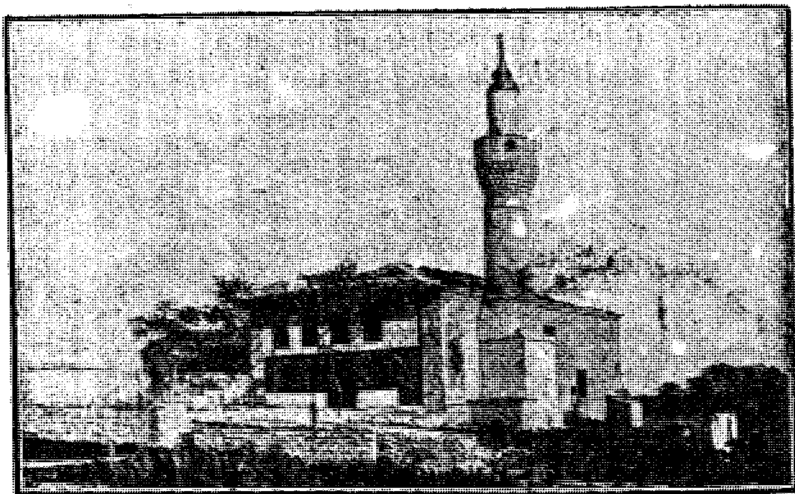
După *Songeon* e Român, fiul lui Dobrota. Fratele lui Balica şi cu Dobrotici, împreună cu 1000 de călăreţi au dat ajutor împărătesei Ana contra împăratului Ion Cantacuzen, dar au fost învinşi la *Selembria.*

Balica cu fratele său construise mai multe forturi, aşà la *Mihluiz*, unde erá înconjurat cu zid şi şanţ, la

Ceatalar, la *Ceracmen*, la portul Cavarna, etc.

Numele de Balcic se pomeneşte în secolul XVI-lea, dat în onoarea lui Balica.

Evlia Celebi explică că e nume cuman şi 'nseamnă *pământ argilos*. Aci erá centrul Cumanilor şi căror

Chervan Saraiu geami — Balcic.

descendenţi sunt Găgăuţii de astăzi. După acest scriitor, pe la 1651 (1061 egira) Balcicul erà oraş bogat, cu un capuchihaia şi serdar al ienicerilor. Erau 500 case frumoase, acoperite cu olane şi şindrilă, în 5 mahalale. Numărul geamiilor se ridicá la 5., din care cea mai însemnată in port „*Emni geami*".

Portul erà plin de pământ şi nisip şi când suflá vântul de sud, corăbiile stăteau.

Tot Celebi pomeneşte de atacul Cazacilor, veniţi pe 36 bărci mari.

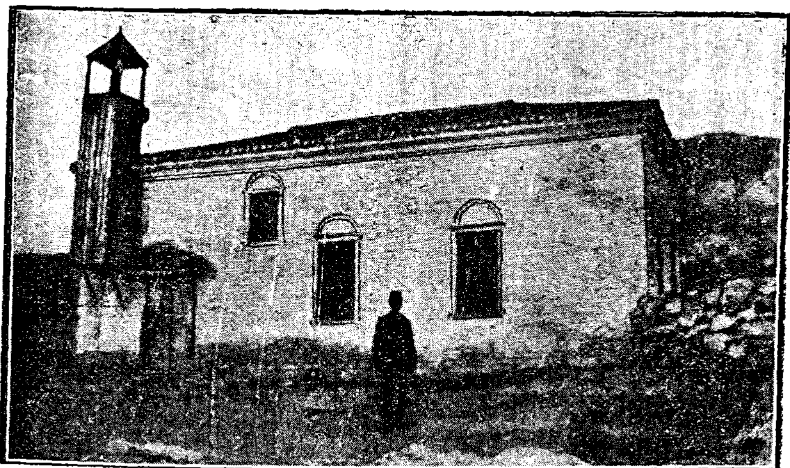
Au fost respinşi, căzând 400 oameni şi 300 prizonieri. La 1828, Turcii au făcut intărituri de pământ cu şanţuri. Dealurile Balcicului sunt cu faţa spre sudest: *Caraghiol bair*, *Acbair*, *Giulibair Sivritepe*, *Bair başi*.

In spre vii se află dealul *Checicaea* (Piatra Caprei), unde strigând, se aude ecoul.

Balcicul e împărţit în 11 mahalale: *Aiazma mahlesi*,

Paruşi mahlesi, Caraghiol mahlesi, Dere mahlesi, Tatar mahlesi, Tranagi mahlesi, Ghemegi mahlesi, Cenghine mahlesi, Saraiu mahlesi, Cavac mahlesi, Suluc mahlesi.

Jonescu dela Brad in „*Excursion Agricole dans la Dobroudja*" *1850*, vorbeşte de importanţa comercială a portului înaintea deschiderei Varnei.

Geamia Ahmed beiu din Tatar mahle — Balcic.

In port corăbiile nu suferiau nici un pericol din cauza vânturilor. Anual 250—300 corabii încărcau cereale.

Pe atunci erau 150 magazii solide. Producătorii şi-au impus câte 3 ocale de grâu de căruţă, spre a construi drumul pe coastă şi str. priucipală.

In primul an s'a strâns 50.000 piaştri.

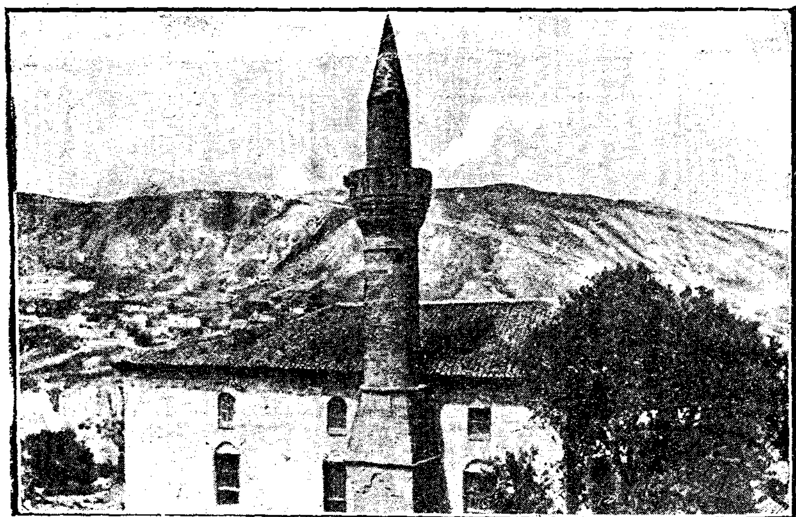
După Vretos (La Bulgarie 1856 Petersburg), Balcicul erá un oraşel sărac, locuit numai de Turci. Când guvernul turc a permis exportul cerearelor, atuuci orăşelul a devenit mai bogat. In port s'au coustruit magazii şi în marginea lor case creştine.

Comerţul a progresat graţie siguranţei portului. Populaţia erá de 4000 suflete, din cari 500 creştini.

Astăzi, se compune din 1500 capi de familie cu

6500 suflete, din cari 3300 bărbați și 3200 femei; 4404 știutori de carte și 2096 neștiutori; 3200 ortodoxi, 2900 mohamedani, 100 gregorieni etc.

In 1921 s'au născut 106, au murit 90, deci o creștere de 16.

Regepfacă geami — Balcic.

Pe la 1862 s'a înălțat biserica „Sf. Nicolae". între anii 1890—1895 s'a construit „Sf. Constantin și Elena", iar la 1897 biserica "Sf. Gheorghe", astăzi catedrală.

Musulmanii au Atic geami (1875), Chervan Saraiu geami (1851), Cearși geami (1858), Carși mahle geami (1865) și Fahta geami (Tahna) 1849, care nu funcționează.

Pentru instrucțiunea copiilor sunt 3 grădini de copii No. 1 instalată în local propriu, lângă poliție. No. 2 instalată în o casă particulară, iar grădina No. 3 în localul școalei primare, fiecare cu câte-o maestră conducatoare și un număr de copii între 40—50.

Scoală primară No. 1 e instalată într'un local propriu, cu coloane la intrare, având 4 săli de clasă. Se afla situată pe prima terasa.

Scoala primară No. 2 e tot în local propriu, in Ghemegi mahle, având 4 săli de clasă şi o mică grădiniţă.

In 1923 s'a infiinţat un gimnaziu, la care s'au înscris 60 elevi.

Monede bătute în Diony sopolis 200—27 în. de Hr. Demetra, pe revers cibela

Monede din Dionysopolis Herăcle ţine ghioga şi pi- elea de leu, pe faţa Comod.

Şcoala primară bulgară şi progimnazul funcţionează în localuri închiriate, iar şcoalele turceşti în Solac geami" şi în clădirea dela geamia din mahalaua tătărască

In oraş sunt şi plugări, având 124 pluguri, 2 maşini secerători—legători, 6 secerători, 27 sămănători şi 140 căruţi. Animale sunt: 500 cabaline, 490 bovine. 3000 oi 900 porci.

Printre meseriaşi şi negustori avem: 7 fierari, 3 potcovari, 5 tâmplari, 6 croitori, 9 bărbieri, 4 hangii, 25 băcani, 8 lipscani, 14 brutari, 7 zarzavagii, şi 6 fructari

Pentru măcinat sunt 7 mori de apă şi 3 mori cu aburi cari se alimentează cu apă din cişmeleie: *Hagi Husein, Ibraim Aga ceşmesi, Hagi Seid efendi ceşmesi, Cavac ceşme, Aiazma ceşme, Tatar ceşmesi, Haragein Ibraim Aga, etc.*

In apropiere de Balcic, la câţiva chilometri, este lacul *Tuzla,* cu nămol identic ca la Techirghiol. unde vara se duc oameni suferinzi şi fac băi, însănătoşindu-se.

Là vii e o plàjă prielnică băilor de mare.

Și 'nzilele calde ale verii, vin din orașele depărtate ale României mari, să se recreeze de munca istovitoare a celor 11 luni din an, găsind băi reci de mare, nămol din lacul Tuzla, aer dătător de vieață, preumblări cu barca pe mare, preumblări la vii și cunoștința locurilor stăpânite de Buerebista, de Traian, de Basarabi și de Regele Ferdinand.

Gordian, pe revers Asclepi cu toiagul și balaurul..

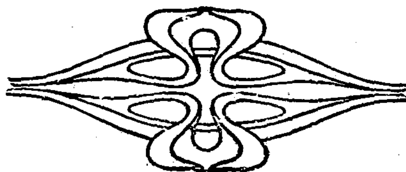

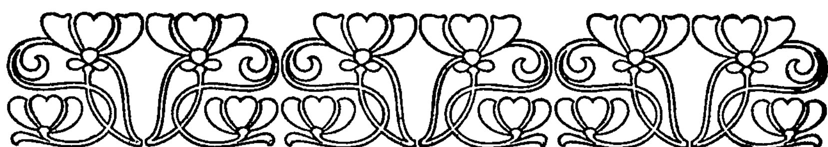
Caracala, pe revers Concordia cu cornul de abonpență litera D.

Iar la dealul *Checi Caia*, spre vii, unde câteodată se vede vulturul pleșuv, ecoul răsună de pretutindeni ca la 1913.

„ O veniți de pretutindeni binecuvântați de soare:
„ O veniți cu piepturi late, dragilor străjeri:
„ Chipul vostru m'bracă slava din suprema sărbătoare,
„ Preoții'n odăjdii de aur vin cu sfintele odoare,
„ Clopotele cântă imnul marei învieri:"

(*Mircea Rădulescu*)

CALIACRA (Capul cel Bun).

După cale de 13 km. dela Cavarna, ajungem la **Caliacra**.

Caliacra este capul care înaintează cel mai mult în mare. E la 100 metri dela nivelul mării şi pare un drum zidit de valuri năbădăioase, ce'şi domolesc furia, ca prinse'n laţuri, formând un bun adăpost corăbiilor apucate de furia lor.

Pe această făşie de pământ se ridică o fortăreaţă de primul ordin a şefilor din **Scythia Minor** şi se numiă **Tirizis**, nume de origină tracă, după tribul getodac **Tirizii** sau **Tirigeţii**.

Această numire o găsim la începutul secolului II-lea la geograful **Arriani** în „*Periplus Ponti Euxinus*", apoi în „*Anonymus Peripli Ponti Euxini*" (Dela portul Cariilor până la Terisias sunt 120 stadii. De aci până la Bizon 60 de stadii). Geograful *Strabo*, în primul secol al creştinătăţii, pomeneşte **„Tirizis Acra"**, iar în tabela **Peutingereană** găsim oraşul **Tirissa** sau **Turisia**. Cunoscutul geograf *Ravenas* enumără printre oraşele **Scythiei** Minor şi **Timum**, **Timos** sau **Tirissa**. Se mai pomeneşte în „Itinerarium Antonini" de localitatea. **Timogittia**, la 24 mile dela Calatis spre sud, care trebuie identificată cu Tirissa. Hierocles în **Synecademus** citează Acră.

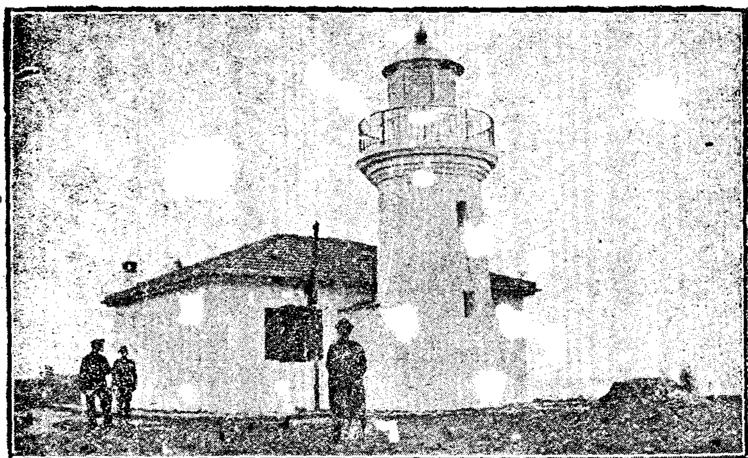
In Chorographia lui Pomponius Mela se menţionează „*Tirizis promontorium*" (Cetăţi şi oraşe greco romane-de G. Popa Lizeanu)

Scriitorii bizantini îl cunosc sub numele **Acra**.

In timpul împăratului Anastasie se pomenește ca *„Acra castellum“* (514), fiind unul din principalele porturi ale lui **Vitalian**, șef roman revoluționar în Sc'ția.

Impăratul trimite pe generalul **Hygatius**.

Armata tracă înaintă până'n apropiere de Acra și se întări în lagăre înconjurate de căruțe.

Farul — Caliacra.

Vitalian cu 60.000 oșteni se năpusti c' o furtună, ia boii, strică întăriturile și omoară a la 6000 oameni. Trupurile oștenilor și ale vitelor umplură o vale. Generalul Hypatius se grăbi a fugi la mare, ca deacolo să poată scapă de furia lui Vitalian, dar fu prins pus în lanțuri și dus în cetatea Acra (Povestirea lui Marcelinus Comes).

Prin mari sume de bani, împăratul reuși a liberă pe generalul său.

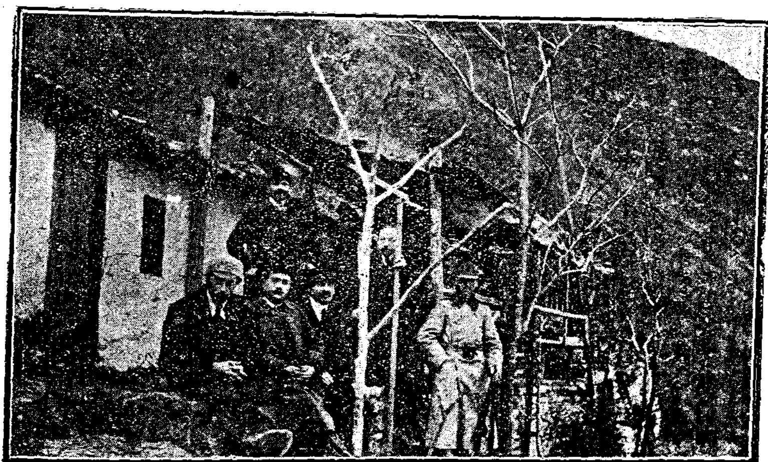
Urmașul lui Hypatius, generalul **Cyrillus** avu aceiaș soartă, și moartea îi curmă suferințele. O a treia armată de uscat și una de mare sub conducerea lui Marinus, întrebuințând la corăbii focul grecesc, (materii ce ard pe apă) iscodit de Atheia Proclus, reuși a învinge pe Vitalianas. (Ioannes Antiochenus).

In evul mediu s'a numit *Calliacra, Galiacra, Ca-*

Ilacrium, adică „Capul cel Bun“ pentru ospitalitatea dată corăbiilor sortite a înfruntá grozăvia neiertătoare a valurilor Portului Euxin.

Constantin Porfirogenitul, secolul X-lea, aminteşte şi de Acra.

La 1366, cetatea e cucerită de Amedeu de Savoia, care venise cu armata bizantină, să sdrobească pe Bulgari. In timpul barbarilor, pe la 1360 erá în stăpânirea prinţului Dobrotici (Dobrotă româneşte) socotit după Guerin Songeon (la Bulgărie) a fi român. Aveá în stăpânire malul mării şi chiar Odesus (Varna).

Căpitănia — Caliacra.

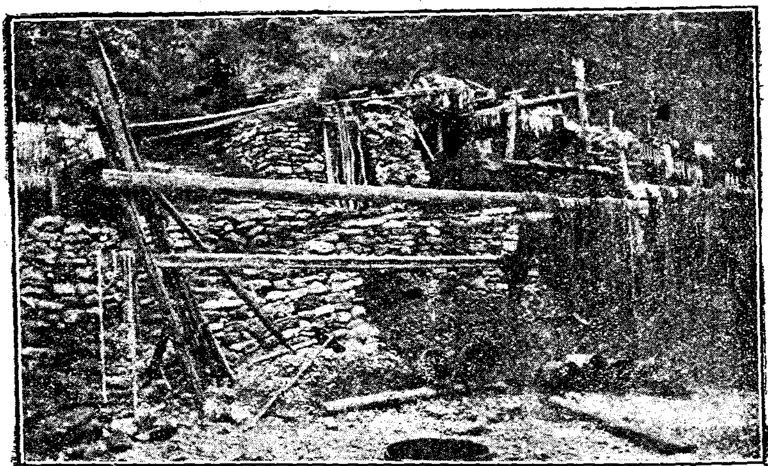
In acest colţişor retras, în apropierea smochinilor şi a valurilor muginde, trăiau într'un măreţ castel, Dobrotici cu soţia sa, fiica unui puternic curtean bizantin, *Apocaucos*.

In preamărirea Sfântului Nicolae, proteguitorul îndrăgostiţilor de cer albastru, de lună, de stele, şi de ape fără margini, evlaviosul voevod înălţă o casă de rugăciuni.

Aci domniţa ruga pe cel de sus pentru izbândă împotriva Genovezilor, cari stăpâniau Chilia şi Cetatea Albă.

Şi când domnitorul se întorcea cu laurii izbânzii, clopotul bisericuţii ducea vestea bucuriei până'n depărtări.

Dobrotici cu fratele său Teodor, după îndemnul lui Balicas, împreună cu 1000 călăreţi au dat ajutor împărătesei Ana, contra împăratului Ion Cantacuzen. Ei au fost învinşi la Selembria.

La pescărie — Caliacra.

Turcii i-au zis „Dobricioi"-„Dobrici oglu".

Domnii Al. Demetrescu şi Casseli susţin că aceste ţinuturi au fost zălogite Genovezilor, ca răsplată pentru serviciile aduse la recucerirea Bizanţului dela Latini.

Dela Genovezi au fost date lui Radu Basarab (1373-1384) căsătorit cu principesa bizantină Calinichia.

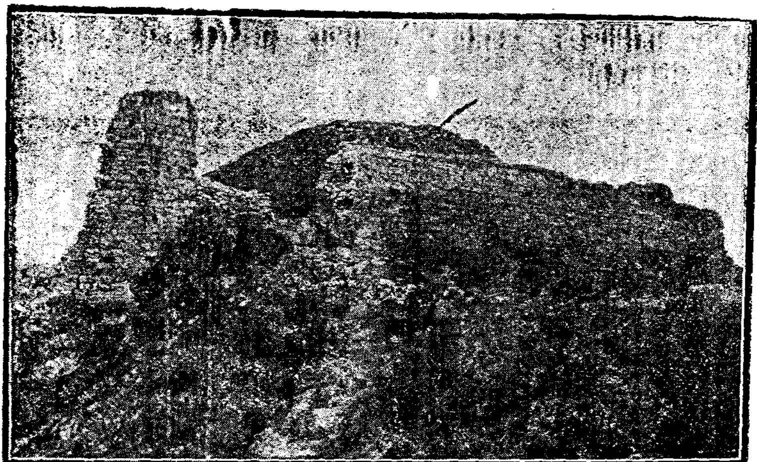
Dan Basarab, fiul lui Radu, a murit în luptă contra lui Şişman, ţar bulgar, care voià să se întindă până la mare.

Mircea, fratele lui Dan, stăpâneşte Caliacra. El se intitula *„Terrarum Dobrodicii despotus et Tristi dominus"*.

Ivanciu, fiul lui Dobrotici, care închee pace la 1386 cu Genovezii în Pera, nu e altul de cât Mircea.

Şi în tăcerea nopţii, la cerul înstelat, la cântecul

valurilor, voievodul. Basarab a stat îngenuchiat în bisericuță, cerând mântuire neamului său, de toate primejdiile, ce se năpustiau asupra lui. In Acra, ligă creștină îngrămădià proviziuni, după bătălia dela Nicopole, pentru o nouă expediție. Istoricii bizantini **Laonicus Chalcocondylis**

și Filip Callimachis descriu că la Callacriun erà cetatea lui Dobrotici și că după ı enorocita expediție a lui Vladislav, regele Ungariei și Poloniei, în contra Turcilor, terminată cu groaznica înfrângere dela Varna 1444, cetatea Acra a fost ocupată, dărămată și locuitorii duși în pribegie.

Cu timpul s'a stabilit populațiunea turcă, până în timpurile Ecaterinei II-a a Rusiei, când iarăș a fost ocupată.

Geograful modern Kiepert o identifică cu Tirizis.

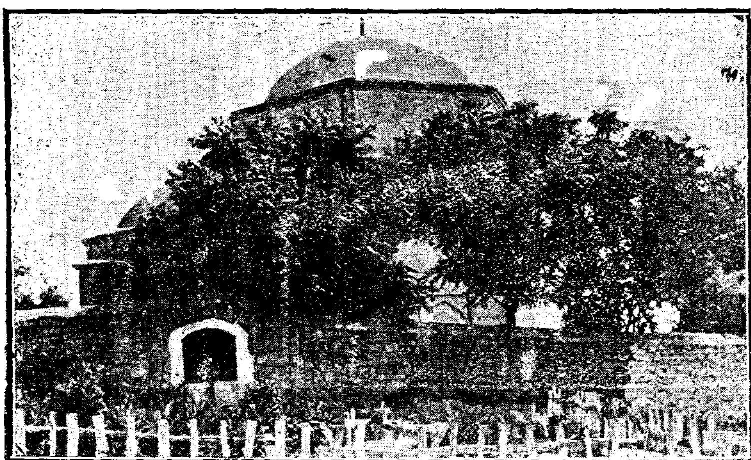
Fortăreață de primul ordin, erà bine întărită.

Dublă săpătură dela mare la mare. Zidul din afară e jos, acum cu smochini sălbatici. Deasupra primei porți, boltită în plin centru, se găsiá o culă pătrată, astăzi ruinată de vănt și ploae.

Cam la 350 m. spre sud se află o a doua sapătură lată de 10 picioare și adâncă de 4 m. Din partea dinăuntru se ridică întărituri, din cari au rămas zidu-

rile mărginaşe ale porţii de piatră cam 9 m. înălţime, pline de găuri.

In dreapta, în zidul din afară, se vede un mormânt mic, făcut basorelief, din piatră albă, văpsit roşu. De ambele părţi, la intrare, se spune, că au fost lei de piatră, luaţi de Francezi în răsboiul Crimeei. După poartă, între zidurile defensive, venia o a doua poartă cu o culă în partea dreaptă.

Mauzoleul „Aciazală baba"—Teche.

In partea de apus se află puţul de unde se scoate apă.

Un al treilea zid, în afară, mărturiseşte poate marginea oraşului vechiu, de lângă cetate.

Sunt peste 20 peşteri, de 15 picioare lărgime şi destul de adânci, ce servesc ca adăpost pentru ciobani.

Dela poarta la far e cam 450 m. lungime şi e cel mai îngust loc. Acolo sunt 4 peşteri mai mici, cari comunică între ele.

Intr'un colţ de zid, înconjurat de stânci, se află, după legenda turcă, mormântul lui Hagi Baba, iar după creştini moaştele Sf. Nicolae. O mică icoană este aşezată într'o ferăstrue a capelei Sfântului, protectorul mărilor.

Tot în acelaş loc mai în dreapta, într'o stâncă a-

târnată la mare înălţime se vede un fel de fereastră „**Cârc câz-capusâ**“ poarta celor patruzeci de fecioare, care s'ar fi aruncat de pe fereastră în mare, ca să nu cază în mâinele duşmanilor, cari împresuraseră cetatea.

După scrierile turceşti (Evlia Celebi), aci ar fi fost *Gelaret*, *Celigra borun* cu vama *Kilagra*, un castel cu mănăstire de dervişi şi unul din cele 7 morminte ale marelui Sfânt mahomedan *Sarâsaltarkede*. Acesta ar fi scăpat 2 fete de împărat din închisoarea unui balaur cu 7 capete.

Kanitz in „*Donaubulgarien*“ descrie salvarea amiralului rus *Greigh* (1828) de un groaznic uragan, ce-l apucase cu flota în călătoria spre Varna.

El a văzut bucăţi de marmură, monede de argint de-a împaratulu Adrian „Restituitori Hispaniae etc.

Pe la mijlocul secolului XIX lea. Jules Laurens a vizitat aceste locuri, desemnând cetatea aşa cum a găsit-o.

In timpul răsboiului ruso-româno-turc 1877—1878, locuitorii din Cavarna, Şabla, Ghiaur-Suiuciuc s'au retras de spaima Cerchezilor pe acest prompotoriu şi pe vasele ce se aflau în port, la adăpost.

Astăzi, pe acest loc străbun, pustiu, plin de ruine tainice, stă trufaş farul alb, ce trimite în depărtare raze de lumină şi de speranţă tuturor marinarilor, ce-i îngrozesc o noapte întunecoasă şi mugetul valurilor nesăturate în cursul anilor de atâtea vieţi omeneşti.

E la latitudine nordică 33° 21' şi longitudine 28° 30' dela meredianul Grinviş sau 26° dela cel parizian.

S'a inaugurat la 15 Iulie 1866. A fost construit de societatea franceză „Compagnie des Phares ottomans“ cu dreptul de a încasa 25 ani 0.105 lei de fiecare tonă.

Lentila se învârteşte, categoria 5 a, cu lumina albă, care licăreşte din minută în minută şi se vede până la 22 mile la orizont.

Scoborînd pe trepte, până la malul mării, dăm de căpitănia portului, unde este o instalaţiune de pescărie.

Pe aci ţârii şi scrumbiile stăpânesc apele mării, iar din când ţn când se arată şi câte o focă.

Privind de pe ţărm, jur împrejur, vederea e fascinată de aspectul fermecător al acestui colţ de raiu,

unde în reverie, figura Marelui Mircea ne apare, tresărind de bucurie că strănepoţii săi restăpânesc astăzi aceste locuri.

„ *Voi, Basarabi! Boieri deodinioară,*
„ *Voi sunteţi astăzi cei mai fericiţi,*
„ *Căci vedeţi cum au primit să moară*
„ *Răsboinicii din timpii străluciţi?*

„ *Când se'ntorceau, în rând cu voi din lupte*
„ *Cu fruntea'necată'n strălucire*
„ *Şi printre suliţi lungi şi steaguri rupte*
„ *Cântau moşiei imnuri de slăvire.*

(Cerna)

— PREȚUL 60 LEI —